DURVUD-KHALKH-ENGLISH DICTIONARY

TSENDEE YUNGER

SOAS, UNIVERSITY OF LONDON
MONGOL BUSINESS INSTITUTE

DURVUD-KHALKH-ENGLISH DICTIONARY

TSENDEE YUNGER

Ulaanbaatar
Mongolia

2013
© Tsendee Yunger
Mongol Business Institute, Ulaanbaatar, Mongolia

PREFACE

This “Durvud-Khalkh-English dictionary” is the result of a language documentation project about the Durvud people who live in western Mongolia. The data for this project was elicited from 62 speakers from the bags Orlogo, Kholvoo, Khulst Nuur and Kharkhiraa in the communities Umnugovi, Ulgii, Ulaangom and Khovd of Uvs province. Most speakers were more than 60 years old, including my main informants D. Baast (76), S. Nokhoijav (63), J. Shavgants (82), B. Demverel (76), A. Pagmajav (61) and M. Togtokh (66).

The Durvuds are a nomadic people with a rich ethnic culture. Their dialect is the main dialect of the Oirat language in Mongolia and has preserved several features of the ancient Middle Mongolian language. However, due to the integration of the Durvud into a common Mongolian culture and society, the values and material characteristics of this local culture have lost a lot of ground in recent years. For instance; Durvud woman clothes and accessories, felt-made doors, hearths and ploughs have entirely fallen out of usage. Moreover, the Ikhel (a traditional Oirat musical instrument), tevsh (wooden plate), dombo (wooden pot), kiileg (shirt), and arkhad or khukhuur (large leather bags for perparing kumis) have become very rare. Parallel to the loss of the special vocabulary related to its culture, the overall vocabulary of the Durvud dialect is being assimilated to the Khalkha standard. Moreover, large numbers of rural Durvud are migrating to urban centers, exchanging their nomadic with a sedentary way of life. For these reasons, documenting the Durvud dialect had become crucial.

When compiling this Durvud-Khalkh-English dictionary, I made use of the audio, video and picture files, descriptions, translations, categorizations and explanations from the language documentation project. In addition, “The root words of the Durvud dialect” (Tsendee 2001) and “A grammar of the Oirat dialect” (Tsendee 2012) were used as well. The dictionary consists of the following sections: 1. Dwelling 2. Household and work equipment 3. Clothing 4. Sewing and ornaments 5. Accessories 6. Drink and Foods 7. Music 8.Livestock 9. Nature and environment 10. Grammer.

The Durvud words in the dictionary have been written with a special transcription and are accompanied by Khalkh explanations and English translations. Word category and word class have been indicated, and in some cases the morphological structure of words is shown as well. At the end, an alphabetical Durvud word index has been attached.

I believe that my documentation of the Durvud dialect, by providing information and materials on the Durvud dialect and Durvud ethnic and nomadic culture to scientists all over the world, can become an important tool for research into the Oirat language and its dialects.

I am very grateful to the School of Oriental and African Studies (SOAS) at the University of London for supporting my project with a Small Grant under the Endangered Language Documentation Program (ELDP) of the Hans Rausing Endangered Language Fund, and to their Endangered Languages Archive (ELAR) for archiving my materials. I also want to thank Benjamin Brosig, a doctoral student at Stockholm University, for providing me with methodological advice that significantly contributed to the successful completion of my project.

Tsendee Yunger
Mongol Business Institute
Ulaanbaatar, Mongolia
2013

ӨМНӨХ ҮГ

“Дөрвөд-Халх-Англи хэлний толь бичиг”- нь Монгол улсын баруун аймагт оршин суугаа дөрвөдүүдийн хэл яриаг баримтжуулсан судалгааны үр дүн юм. Судалгаанд Увс аймгийн Өмнөговь, Өлгий, Улаангом, Ховд сумын Орлого, Холбоо, Хулст нуур, Хархираа багийн 62 ярилцагч оролцсон, нийгмийн хэлний гол яригчид нь 60-өөс дээш настай, дөрвөд яригч Д.Бааст (нас76), С.Нохойжав(нас 63), Ж.Шавганц (нас 82), Б.Дэмбэрэл(нас76), А.Пагмажав (нас 61), М.Тогтох (нас 66) нар гол төлөөлөгч юм.

Дөрвөдүүд нүүдлийн ба угсаатны соёлын өвөрмөц онцлогтой. Дөрвөд аялгуу нь ойрад хэлний гол аялгуу бөгөөд эртний ба дунд үеийн монгол хэл, худам бичиг (монголчуудын үндэсний бичиг) - ийн онцлогийг өдгөө хүртэл хадгалж ирсэн байна. Гэвч нийгмийн харилцааны шаардлагаас үүдэн сүүлийн үед угсаатны соёлын үнэт зүйлс ховордон устаж байна. Тухайлбал: дөрвөд авгайн хувцас, гоёлын зүйлс, эсгий үүд, тулга, анжис зэрэг нь бүрмөсөн устаж, икэл (ойрадын үндэсний хөгжим), тэвш (модон таваг), домбо (модон сав), кийлэг (цамц), архад, хөхүүр (цагаан идээ хийх ширэн сав) зэрэг нь маш ховордсон байна. Түүнтэй холбоотой үг хэллэг мартагдан гээгдэхийн зэрэгцээ, дөрвөд аялгуу нь бусад (халх) аялгуунд уусан саармагшиж байна. Тэрчлэн дөрвөдүүд нүүдлийн ахуй, амьдралаас суурин амьдралд шилжих болсон байна. Иймээс дөрвөд аялгууг баримтжуулах судалгаа чухал ач холбогдолтой байлаа.

“Дөрвөд - Халх - Англи хэлний толь бичиг”- ийг хийхдээ монголын ойрадын дөрвөд аялгууг баримтжуулсан аудио, видео бичлэгүүд, фото зургийн сан, тайлбар, орчуулга, задлан ялгал, тодорхойлолтод тулгуурласнаас гадна “Дөрвөд аялгууны язгуурлаг үгс” (Ю.Цэндээ, 2001), “Ойрад аялгууны хэл зүй” (Ю.Цэндээ, 2012) хэл шинжлэлийн судалгааны бүтээлийг голлон ашиглалаа. Энэ толь бичиг нь дараах бүтэцтэй: 1.Гэр орон сууц 2. Ахуйн ба ажлын багаж хэрэгсэл 3. Хувцас хунар 4. Оёдол ба хээ 5. Гоёл чимэг 6. Унд, хоол хүнс 7. Мал сүрэг 8. Дуу хуур 9. Дэлхий ертөнц 10. Хэлзүй.

Толь бичгийн үгсийг ойрад аялгууны галиг үсгээр толгойлон бичлээ.Үгийн тайлбарыг халх аялгуугаар, орчуулгыг англи хэлээр бичив. Түүнчлэн тухайн үгийн харьяалагдах төрөл, үгсийн аймгийг тодорхойлж, зарим үгсийг бүтцээр задаллаа. Эцэст нь үгсийн жагсаалтыг дөрвөд-англи хэлээр үйлдэн хавсаргав.

Дөрвөд аялгууны баримтжуулалт нь дөрвөдийн хэл аялгуу, угсаа, нүүдлийн соёлын мэдээлэл, баримт материалыг дэлхийн эрдэмтэн, судлаачдад хүргэх, түгээх, улмаар ойрад хэл, аялгууны судалгааг хөгжүүлэхэд судалгааны чухал хэрэглэгдэхүүн болно гэдэгт итгэлтэй байна.

Дөрвөд аялгууг баримтжуулах төслийг дэмжсэн Англи улсын Лондонгийн Их сургуулийн SOAS (The School of Oriental and African Studies), төслийг санхүүжүүлсэн Ханс Раусингийн ELDP (Endangered Languages Documentation Programme), баримтыг архивласан ELAR (Endangered Languages Archive)- т талархал илэрхийлье. Энэ төслийг амжилттай хэрэгжүүлэхэд аргазүйн зөвлөгөө өгч тусалсан Стокгольмын Их сургуулийн докторант Бенжамин Бросигт баярлалаа.

Ю.Цэндээ
Монгол Бизнес Дээд сургууль
Монгол улс
Улаанбаатар хот
2013 он

TRANSCRIPTION ORDER

a	ā	ä	ā̈	b	w	d	dž	dz-z	
e	ē	ɢ	g	x	k	i	ī	j	l
m	n	ŋ	o	ō	ö	ō̈	p	r	s
š	t	ts	tš	u	ū	ü	ṻ		

EXPLANATION OF TRANSCRIPTION

short vowel: a, ä, e, i, o, ö, u, ü

long vowel: ā, ā̈, ē, ī, ō, ō̈, ū, ṻ

reduced vowel: ă, ă̈, ĕ, ĭ, ŏ, ŭ, ŭ̈,

too reduced vowel: ʌ

diphtong: $\bar{a}^{\breve{i}}$, $\bar{o}^{\breve{i}}$, $\bar{u}^{\breve{i}}$, $\bar{\ddot{u}}^{\breve{i}}$

reduplicate vowel: ōă, ōĕ, ō̈ĕ, ŭ̈ā̈, iu

consonant: d, t, dz, dž, z, ts, tš, s, š, j, r, l, k, x, ɢ, g
m, n, ŋ, b, w, p

palatal: d^{i}, t^{i}, r^{i}, l^{i}, k^{i}, g^{i}, m^{i}, n^{i}, b^{i}, w^{i}

THE CYRILLIC-MONGOLIAN ALPHABET

А а	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	Ё ё	Ж ж	З з
И и	й	К к	Л л	М м	Н н	О о	Ө ө	П п
Р р	С с	Т т	У у	Ү ү	Фф	Х х	Ц ц	Ч ч
Ш ш	Щ щ	ъ	ы	ь	Э э	Ю ю	Я я	

ABBREVIATION

N. noun

V. verb

ADJ. adjective

ADV. adverb

PRON. pronoun

NUM. numeral

resp. respect word

tabo. tabu word

arch. archaism

GARTŠĬg	ГАРЧИГ	CONTENTS
ömnĕx üg	Өмнөх үг	Preface.....**I-III**
I. gER ORĂN SŪTS	**ГЭР ОРОН СУУЦ**	**DWELLING……...1-9**
1.1 ger sūts	Гэр сууц	Dwelling.....1
1.2 gerīn ed xogšil	Гэрийн эд хогшил	Houshold Items.....7
1.3 ɢal ɢulŭmt	Гал голомт	Fire.....8
1.4 arɢ$_{\Lambda}$săn tülā̄	Аргал ба түлээ	Cow dung and fuel.....9
II. BAGDŽ KERĔgSĔL	**БАГАЖ ХЭРЭГСЭЛ**	**EQUIPMENT……...9-20**
2.1 ɢal tülk kerĕgsĕl	Гал түлэх хэрэгсэл	Fire and stove tools.....9
2.2 arɢăs tū̆k kerĕgsĕl	Аргал түүх хэрэгсэл	Gathering animal dung tools.....11
2.3 ɢal, xā̄snā̄ kerĕgsĕl	Гал тогооны хэрэгсэл	Kitchen equipments.....11
2.4 ɢujr kīk kerĕgsĕl	Гурил хийх хэрэгсэл	Grinding tools 14
2.5 tsaɢān idē kīk kerĕgsĕl	Цагаан идээ хийх хэрэгсэл	Dairy tools.....14
2.6 ärk^{i} nerx kerĕgsĕl	Архи нэрэх хэрэгсэл	Distilling tools.....15
2.7 ars eldĕx kerĕgsĕl	Арьс элдэх хэрэгсэл	Leather, skin and fur preparation, tanning and currying equipment ...15
2.8 malīn tonŏg kerĕgsĕl	Малын тоног, хэрэгсэл	Animal gear.....15
2.8.1 töld dzörū̆lsĕŋ kerĕgsĕl	Төлд зориулсан хэрэгсэл	Gear for young five stock animal.....15
2.8.2 mor^{i}nā̄ tonŏg kerĕgsĕl	Морины тоног хэрэгсэл	Horse gear.....16
2.8.3 temā̄nā̄ tonŏg kerĕgsĕl	Тэмээний тоног хэрэгсэл	Camel gear.....17
2.8.4 äŋg^{i} kerĕgsĕl	Бусад хэрэгсэл	Other equipment……..18
2.9 ujdlīn kerĕgsĕl	Оёход зориулсан хэрэгсэл	Sewing tools.....18
2.10 ajlīn baɢdž	Хөдөлмөрийн багаж	Work tools…….....19
2.11 xadlăn xadăx kerĕgsĕl	Хадлан хадах хэрэгсэл	Hay-field tools.....19
2.12 aŋgīn dzewsĕg	Ангийн зэвсэг хэрэгсэл	Hunting gear.....19
2.13 noxād dzörū̆lsĕŋ kerĕgsĕl	Нохойд зориулсан хэрэгсэл	Dog gear.....20
III. XUBTSĂN XUNR	**ХУВЦАС ХУНАР**	**CLOTHING.....20-25**
IV. UJDŬL, KĒ	**ОЁДОЛ БА ХЭЭ**	**SEWING AND ORNAMENT…25**
V. GOJA	**ГОЁЛ ЧИМЭГ**	**ACCESSORIES.....26-28**
5.1 erĕgtā̄ kümnā̄ ɢoja	Эрэгтэй хүний гоёлын зүйлс	Accessories for man.....26
5.2 emĕgtā̄ kümnā̄ ɢoja	Эмэгтэй хүний гоёлын зүйлс	Accessories for woman.....28
VI. UMDĂN, XŌL KŰNSĔN	**УНД, ХООЛ ХҮНС**	**DRINKS AND FOOD……28-36**
6.1 tsā̄	Цай	Tea.....28
6.2 maxăŋ xōl	Махан хоол	Meat dishes.....29
6.2.1 ɢadăr maxăn	Гадар мах	Covering meat.....29
6.2.2 dotăr maxăn	Дотор мах	Insides.....31
6.2.3 tolɢā šīr	Толгой, шийр	Head and shin.....33
6.2.4 künd$_{\Lambda}$tā̄ xōl	Зоог шүүс	Banquet.....34
6.2.5 bütū̄ xōl	Битүү хоол	Dumpling type food.....34
6.2.6 nō̄ts maxăn	Нөөшилсөн мах	Tinned meat.....35
6.3 ɢujrtā xōl	Гурилтай хоол	Noodle soup.....35

6.4 bōrtsăg	Боов боорцог	Cookies.....36
VII. MAL SŰRg	**МАЛ СУРЭГ**	**LIVESTOCK……..36-43**
7.1 tawn züsŭm mal	Таван хошуу мал	Five kinds of livestock.....36
7.2 malān üs nōsăn	Малын үс ноос	Wool.....39
7.3 malān bā̆r kebtĕr	Малын байр, хэвтэр	Pen.....40
7.4 malān im	Малын им	Earmark.....41
7.5malān tamɢ$_{ʌ}$	Малын тамга	Brand mark.....41
7.6 üsn, tsaɢān idā̆	Сүү, цагаан идээ	Dairy products.....42
7.7 malān ars$_{ʌ}$ šir	Малын арьс, шир	Skins and hides.....43
VIII DŪ XŪR	**ДУУ, ХӨГЖИМ**	**MUSIC……43-44**
8.1 dūn	Дуу	Songs.....43
8.2 kögdžim	Хөгжим	Music.....43
8.3 bī	Биелгээ	Dance.....44
8.4 tūli, tsol	Тууль ба цол	Epic and title.....44
IX. DELKĀ, ERTĔMTS	**ДЭЛХИЙ, ЕРТӨНЦ**	**NATURE AND ENVIRONMENT**
9.1 ǩümn	**Хүн**	**Person**……...44
9.1.1 urŭg sadăn	Ураг төрөл	Kinship.....44
9.1.2 kümnā̆ erk$_{ʌ}$tĕn	Хүний биеийн эрхтэн	Body organs.....46
9.2 bā̆ɢă̆l^{i}	**Байгаль**	**Nature**……...49
9.2.1 teŋgĕr, ɢadzăr	Тэнгэр ба газар	Sky and land.....49
9.2.2 usŭn	Ус	Water.....51
9.2.3 urɢ$_{ʌ}$măl	Ургамал	Plant.....51
9.2.3.1 modăn, öwsĕn	Мод ба өвс	Trees and Grass.....51
9.2.3.2 xadlăn, tarālĭn	Хадлан, тариалан	Hay-field and Crops.....53
9.2.4 ämʲtă̆s	Амьтад	Animals.....54
9.2.4.1 aŋ ba äŋgʲ ämʲtă̆s	Ан ба бусад амьтан	Hunting and other animals…….....54
9.2.4.2 šowūd	Шувууд	Birds.....55
9.2.4.3 šäwʲdž	Шавьж	Insects.....56
X. KEL DZŰI	**ХЭЛЗҮЙ**	**GRAMMAR……...57-78**
ū̆l üg	Үйл үг	Verb.....57
tölā̆nā̆ üg	Төлөөний үг	Pronouns.....70
asūlt$_{ʌ}$	Асуулт	Questions.....71
temdĕg nerĕn	Тэмдэг нэр	Adjective.....71
ū̆lt$_{ʌ}$ nerĕn	Үйлт нэр	Adverb.....74
tōnā nerĕn	Тооны нэр	Numeral.....76
KELKĀSĔN	**ХЭЛХЭЭС**	**INDEX 78-111**

I. gER ORĂN SŪTS - ГЭР ОРОН СУУЦ - DWELLING

1.1 ger sūts - Гэр сууц - Dwelling

ger *N. Khal.* гэр (Монголчуудын үндэсний эсгий сууц. Гэр нь нүүхэд зохицсон, ачих, буулгах, барихад хялбар, мод, эсгийгээр барина) *Eng.* dwelling (Mongolian traditional felt tent. Portable ger which are circular structures supported by wooden frames and covered in wool felt. It is very easy to assemble and disassemble) *SD: Dwelling*

dörwĕd ger *Khal.* дөрвөд гэр (Дөрвөд ястны гэр нь бусад ястны гэрээс ялгарах онцлогтой. Тэд ихэвчлэн 5-8 ханатай гэрт амьдардаг. Өрх нь нэг дан, гурвалжин эсгий байна) *Eng.* durvud dwelling (Durvud ethnic group's traditional dwelling. It differs from other ethnic group's habitat. They usually dwell in habitats with 5-8 walls. The upper cover of Durvud habitat is made of one layer of felt in triangular shaped) *SD: Dwelling*

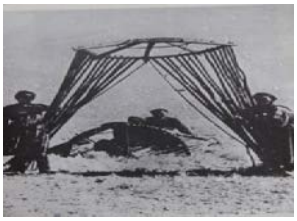
deglā̃ *N. Khal.* овоохой (Унь, хана, хаалга, эсгий бүрээсээр барьсан тооногүй шовгор түр сууц. Нүүдлийн замд хонох, өнжих үедээ барьдаг. Дэглээг бас жовлаа, шовлаа **šowlā, džowlā** гэж нэрлэнэ) *Eng.* type of dwelling (tepee-like temporary dwelling with felt walls, a door and poles without a skylight. It is built during overnight travels. It is also called **džowlā** and **šowlā)** *SD: Dwelling*

küwkŭg *N. Morph:* **küwk-g** *Khal.* хүвхүг (Хана, хаалгаар барьсан тооно, уньгүй түр сууц. Ханыг дугуйлж эсгий туургаар ороогоод, дээгүүр нь дээврээр бүтээдэг) *Eng.* type of dwelling (Cylindrical shaped, temporary dwelling built by walls and a door with a roof above it. Skylight and poles are not included in it) *SD: Dwelling*

xatxūr ger *Khal.* хатгуур гэр (Тоононд унь хатган барьж, бүрээс нөмөргөсөн түр сууц. Хатгуур гэрт хана байхгүй) *Eng.* temporary dwelling (temporary dwelling in which poles are attached to skylight and covered with drape without any walls) *SD: Dwelling*

šūrăg *N. Khal.* урц, муу гэр *Eng.* hut *SD: Dwelling*

xabtšāxā *N. Morph:* **xabtš-āxā** *Khal.* мөргөцөг (Хоёр ханыг толгойгоор нь зөрүүлэн хавсарч бариад, дээгүүр нь бүрээсээр бүрхсэн оромж) *Eng.* type of shelter (Shelter made by two walls crossed over each other's upper ends covered with felt drape) *SD: Dwelling*

džodgăr *N. Morph:* **džod-găr** *Khal.* жодгор (Бөс даавуугаар дөрвөлжин, босоо хэлбэртэй хийсэн оромж. Бадарчин үүрч

явдаг, гэр дотор багтдаг) *Eng*. type of shelter (Vertical shelter made by cloth in a rectangular shape. Itinerant monk carries it with him. Smaller than ger) *SD: Dwelling*

mā̆x/n *N. Morph:* **mā̆x-n** *Khal.* майхан (Бөс даавуугаар хийсэн, модон тулгууртай, гурвалжин хэлбэртэй оромж. Майхныг тууварчид, хадланчид хэрэглэнэ. Наадмын үед бөхчүүд байрладаг) *Eng.* tent (Triangular shaped shelter made by cloth with wooden pillar. Normally used by traveling herders and haymakers. Wrestlers stay in tents during the traditional Naadam festival) *SD: Dwelling*

asăr *N. Khal.* асар *(*Бөс даавуугаар хийсэн, модон тулгууртай, дөрвөлжин ханатай оромж. Асрыг ихэвчлэн баяр, наадмын үед төв хэсэгт барина. Асрын өмнө бөхчүүд дэвж, хурдан морины цол дуудна) *Eng.* big tent (Rectangular shaped shelter made by cloth with wooden pillar. It is usually built in the central part of the area celebrating festival. Wrestlers perform dancing and the praise is sung for race horses in front of the tent) *SD: Dwelling*

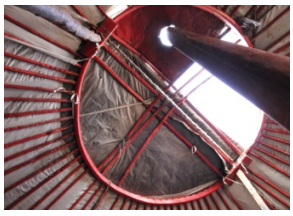
šar ger *Khal.* шар гэр (Мод огтлон, үзүүрийг холбож, шарласан мөчир, өвсөөр хучиж хийсэн оромж. Ховд голын сав, Түргэн, Хархираан өндөр уулсаар нутаглагч дөрвөдүүд шар гэрийг барьдаг. Ихэвчлэн анчид хэрэглэнэ) *Eng.* yellow ger (Dwelling made by lashing sticks and fallen off branches together and draping with foliage. Yellow ger is built by Durvuds who live in Khovd river bank and the mountainous area in Turgen and Kharkhiraa. Usually hunters build it) *SD: Dwelling*

gerā̆m bürĕlg/n *N. Khal.* шинэ гэр тааруулах найр *Eng.* Feast for new felt tent *SD: Dwelling; Activity*

gerā̆m mod/n *N. Khal.* гэрийн мод (Гэрийг хана, унь, тооно, хаалгаар барьдаг. Эдгээрийг “гэрийн мод” гэнэ) *Eng.* wooden frames (Ger is assembled by walls, poles, skylight and door. Those are called frames) *SD: Dwelling; Wooden frames*

xarātš *N. Morph:* **xar-ātš** *Khal.* тооно (Унь, багана тогтоодог, агаар, нарны гэрэл орох цамхагтай, дээшээ бөмбөгөр модон цагираг хүрээ) *Eng.* skylight (Circular dome-shaped wooden rim that supported by poles and pillars. It also has ventilation slats which allow air and sunlight to enter.) *SD: Dwelling; Wooden frames*

- **kürā̆** *N. Khal.* хүрээ (тоонын гадна цагариг) *Eng.* outer rim (outer rim of skylight) *SD: Dwelling; Skylight part*
- **kürd**ᵥ *N. Khal.* хүрд (тоонын дотно цагариг) *Eng.* inner rim (inner rim of skylight) *SD: Dwelling; Skylight part*
- **gol** *N. Khal.* гол (тоонын төв буюу орой) *Eng.* central part (central part or crown central part) *SD: Dwelling; Skylight part*
- **tsamx**ᵥ**rā** *N. Morph:* **tsamx-rā** *Khal.* цамхаг (Тоонын цагирагийн дотно талаар тэлж хийсэн нарийн мод) *Eng.* stretcher (wooden sticks that stretches

inside the rim of skylight) *SD: Dwelling; Skylight part*

- **xurɢŭd** *N. Morph:* **xurɢŭn-d** *Khal.* тоонын хуруу (Тоонын хүрээг тоонын голтой холбосон гүдгэр нарийн моднууд. Тоонын том, багаас шалтгаалж хургадын тоо олон, цөөн байдаг) *Eng.* stick of skylight (Wooden sticks that connects skylight rim with it's crown. The number of the sticks depends on the size of skylight) *SD: Dwelling; Skylight part*
- **xarātšān nük/n** *Khal.* тоонын нүх (Унь өлгөхөд зориулж тоонын хүрээнд гаргасан нүх. Тооны том, багаас шалтгаалж, нүхийг гаргана. Тоонод 66-88 нүх байна) *Eng.* hole of skylight (Holes that are made to insert poles in it. There are 66-88 holes based on the size of the skylight) *SD: Dwelling; Skylight part*

toxā xarātš̆ *Khal.* (Бургас модыг матаж хийсэн тооно. Тоононы цамхрааг гурав гурваар матсан бургасаар хийнэ. Ийм тооно хөнгөн байх ба малчид хэрэглэнэ) *Eng*. type of skylight (Skylight made by crossing shrubs over. Shrubs are crossed by three-sticks. It is light-weighted and herders use it *SD: Dwelling; Skylight*

ɵ̄ld xarātš̆ *Khal.* Унийг тоононд салахгүйгээр бэхэлсэн, хоёр залгаастай тооно. Одоо бараг хэрэглэхгүй болсон. *Eng.* type of skylight (Double joint skylight with permanently attached poles. It is nearly extinct now) *SD: Dwelling; Skylight*

kürd˄tā̆ xarātš̆ *Khal.* хорол тооно (Тоонын гол нь хүрдтэй, түүнд тулсан хуруунуудтай байна. Хар модоор хийнэ. Ихэвчлэн төв суурингийн айлууд хэрэглэнэ) *Eng.* type of skylight (Crown of the skylight that is wheel shaped. It is made of larch. Usually town-families use it) *SD: Dwelling; Skylight*

baxn *N. Khal.* багана (Гэрийн тооныг дооройс нь тулдаг шулуун мод. Гэрт хоёр багана байна) *Eng.* pillar (Straight pillar that supports skylight from bottom. Ger has two pillars) *SD: Dwelling; Wooden frames*

ɵ̄ldžĕm baxn *Khal.* Баганын толгой нь хөндлөн байна. Өвөөлжин толгойтой баганаар тоонын хоёр талын хүрээг тулдаг *Eng.* type of pillar (Upper-end of the pillar is wider. It supports the skylight from sideway rims) *SD: Dwelling; Pillar*

atstā baxn *Khal.* ацтай багана (Баганын толгой нь ацтай байна. Үүнийг тоонын гол ба хүрээнд тулдаг. Ихэвчлэн салхи шуургатай үед тулна) *Eng.* type of pillar (Pillar that has forky upper-ends. The pillar support the skylight from inner and side rims. It is usually used when wind blows) *SD: Dwelling; Pillar*

tsax *N. Khal.* цах (Жижиг гэрт салхи, шуурга болох үед түр зуур цах тулдаг. Бас эмээл, хазаар мэтийг өлгөнө) *Eng.* hook (It is temporarily used for smaller ger during thunderstorms and winds. Saddle and bridle are hooked to it) *SD: Dwelling; Pillar*

ɵ̄d/n *N. Morph*: **ɵ̄d-n** *Khal.* хаалга *Eng.* door *SD: Dwelling part*

išk̄ā ɵ̄d/n *Khal.* эсгий үүд (Эсгийгээр хийсэн хаалга. Эсгий үүдийг эвхэж, тотго дээр

тавьдаг. Буулгасан байх үед зүүн талаас нь сөхөж гэрт ордог ёстой. Одоо хэрэглэхээ больсон) *Eng.* felt door (It is folded up to a door lintel. It should be opened from the left-side to enter into ger. It is no longer be used now) *SD: Dwelling part*

xāɢūl *N. Morph*: **xā-(ɢ)ūl** *Khal.* хаалга *Eng.* door *SD: Dwelling part*

mor^{i}ŋ xāɢūl *Khal.* давхар модон хаалга (одоо бараг хэрэглэдэггүй) *Eng.* double-layered wooden door (It is nearly no longer be used now) *SD: Dwelling*; *Wooden frames*

džašăŋ xāɢūl *Khal.* модон дан хаалга. *Eng.* wooden door *SD:Dwelling; Wooden frames*

- **tur** *N. Khal.* хаалганы яс мод. *Eng.* frame of door *SD: Dwelling*; *Door part*
- **erkĕn** *N. Morph*: **erk-n** *Khal.* тотго (Хаалганы дээд тал. *Eng.* door lintel *SD: Dwelling*; *Door part*
- **mörgū̆l** *tabo. N. Morph*: **mörg-ū̆l** *Khal.* тотго *Eng.* door lintel *SD: Dwelling*; *Door part*
- **alxăts** *N. Morph*: **alx-ts** *Khal.* босго (Хаалганы доод хөндлөн мод*) Eng.* threshold (The wooden piece placed beneath door) *SD: Dwelling*; *Door part*
- **baks$_{ʌ}$** *N. Khal.* хатавч *Eng.* jamb of a ger and the latticework *SD: Dwelling*; *Door part*
- **ōĕns/ō̆ns** *N. Khal.* оньс, түгжээ *(*Хаалганы дээд, доод талд модон түгжээ хийдэг) *Eng.* wooden locks (Wooden locks placed on upper and lower part of door) *SD: Dwelling*; *Door part*

un^{i}/n *N. Morph*: **un^{i}-n** *Khal.* унь (Тооныг зүг бүрээс хатган тогтоох урт урт моднууд. Унийн бөгсийг хананы толгой дээр тавьж, сэгэлдрэгээр бэхэлнэ) *Eng.* caber (poles or a ger which make up roof) *SD: Dwelling*; *Wooden frames*

- **dzet** *N. Khal.* унины үзүүр *Eng.* point of caber *SD: Dwelling*; *Wooden frames*
- **un^{i}nā̆ tšēdž** *Khal.* унины цээж *Eng.* head of caber *SD: Dwelling*; *Wooden frames*
- **un^{i}nā̆ böks$_{ʌ}$** *Khal.* унины бөгс *Eng.* tail of caber *SD: Dwelling*; *Wooden frames*

totxān un^{i}/n *Khal.* тотгоны унь (Хаалганы тотгонд таван унь өлгөнө. Тотгоны унь нь сэгэлдрэггүй байна) *Eng.* linder cabers (Five poles are attached to linder. Linder poles do not have loops) *SD: Dwelling*; *Wooden frames*

term$_{ʌ}$ *N. Khal.* хана (Бургас модыг тусгайлан засаж, хооронд нь үдсэн нарийн моднууд. Ханыг хоёр тийш сунгаж босгох ба эвхэж болно) *Eng.* wall (Stapled sticks that are made by carefully carved shrubs) *SD: Dwelling*; *Wooden frames*

- **~ā̆n tolɢā** *Khal.* ханын толгой (Унины бөгсийг тавьж бэхлэх жижиг ацнууд) *Eng.* upper-ends of wall (Upper ends of wall that supports poles) *SD: Dwelling part; Wall part*
- **~ā̆n šīr** *Khal.* ханын шийр *(*Ханын доод талын солбин зөрсөн ац) *Eng:* lower-end of wall (lower-end of wall which is fork headed) *SD: Dwelling part; Wall part*
- **~ā̆n üdā̆r** *Khal.* ханын үдээр *(*Ханыг товчлон үдэх бэхлээс. Үүнийг тэмээний ширээр хийдэг) *Eng.* staple to connect walls (Staples are made from camel skin) *SD: Dwelling part; Wall part*

- **~a̲n ba̲r** *Khal.* ханын нүд (Дэлгэсэн ханын дөрвөлжин нүд) *Eng.* space of wall (Rectangular shaped open spaces of stretched wall) *SD: Dwelling part; Wall part*
- **~a̲n bōlgā** *Khal.* ханын боолт (Ханыг хооронд нь залган бэхлэх нарийн оосор) *Eng.* wall-tie (String that ties walls together) *SD: Dwelling part; Wall part*
- **~a̲n am/n** *Khal.* ханын хоёр хажуу *Eng.* two-sides of wall *SD: Dwelling part; Wall part*
- **nū̲ts** *N. Morph*: **nū̲-ts** *Khal.* ханын нүдний зайнаас хамаарах хэмжээ *Eng.* size of the spaces of wall *SD: Dwelling part; Wall*
- **ers$_{\Lambda}$** *N. Khal.* ханын өндөр *Eng.* size or high of wall *SD: Dwelling part; Wall*

barūm baksān term$_{\Lambda}$ *Khal.* баруун хатавчны хана *Eng.* wall that is connected to right side of door *SD: Dwelling part*

dzū̲m baksān term$_{\Lambda}$ *Khal.* зүүн хатавчны хана *Eng.* wall that is connected to left side of door *SD: Dwelling part*

iškā̲ *N. Khal.* эсгий *Eng.* felt *SD: Dwelling; Cover*

iškā̲ bürā̲s/n *Khal.* эсгий бүрээс (Эсгийгээр хийсэн дээвэр, туургыг эсгий бүрээс гэнэ) *Eng.* felt cover (Roofs and side covers made by felt) *SD: Dwelling; Cover*

dēwĕr *N. Morph*: **dē-wĕr** *Khal.* дээвэр (Гэрийн унины дээгүүр бүтээсэн хагас тойрог эсгий бүрээс. Гэрт хойт ба урд дээвэр бий. Дээврийн хоолой, хоёр хажуу, хормойг зээгээр хөвөөлж оёно) *Eng.* felt roof (Half circular felt cover for cabers. There are back and front roofs in ger. Neck, two-sides and bottom part are sewn on edges) *SD: Dwelling; Cover*

dzā̲ntsū̲r *N. Morph*: **dzā̲-(n)-tsū̲r** *Khal.* зайчуур (гэрийн хоёр дээврийн зөрүүлсэн зай) *Eng.* space left between two roofs *SD: Dwelling; Cover*

tūrg *N. Khal.* туурга (Гэрийн ханыг гадна талаар нь нөмөргөж бүтээх эсгий. Гэр ихэвчлэн 4-6 туургатай байдаг. Туурганы хоолой, хоёр хажууг зээглэнэ. Туурганы хоёр өнцөгт оосор бэхэлнэ) *Eng.* felt cover (Pieces of felt covering frame of a ger and forming its walls. Ger usually has 4-6 pieces of felt frame. Neck and two sides of frame is sewn together. Straps are attached to two-edges of frame) *SD: Dwelling; Cover*

örk$_{\Lambda}$ *N. Morph*: **ör-k** *Khal.* өрх (Гэрийн тоонын хойт хэсгийн дээгүүр бүтээх гурвалжин эсгий. Өрхний захыг зээглэсэн байх ба гурван талдаа оосортой байна) *Eng.* felt cover for skylight (Triangle felt cover of backside of skylight of the ger. Sides of felt cover are sewn and with straps on three sides) *SD: Dwelling; Cover*

xālt$_{\Lambda}$ *N. Morph*: **xā-lt** *Khal.* хаалт (Тоонын урд хэсгийн дээгүүр бүтээх гурвалжин эсгий ба бөс. Өвлийн хаалтыг эсгийгээр, зуны хаалтыг бөсөөр хийдэг) *Eng.* cover (Triangle felt or cloth that covers front side of skylight) *SD: Dwelling; Cover*

irg$_{\Lambda}$ *N. Khal.* гэрийн хаяа *Eng.* the skirt of felt tent *SD: Dwelling; Cover*

irgĕbtš$_{\Lambda}$ *N. Morph*: **irgĕ-btš** *Khal.* хаяавч (Гэрийн хаяагаар тойруулан орооход зориулан ширж оёсон эсгий) *Eng.* stitched felt that covers lower edge of ger *SD: Dwelling; Cover*

gadăr bürā̲s/n *Khal.* гадна бүрээс (Дээвэр ба туурганы гадуур нөмөргөсөн даавуу

давхарлага. Дээр үеийн гэрт гадуур бүрээс байгаагүй) *Eng.* outer cover (Cotton layer that covers roof and walls. In earlier times, there were no outer cover) *SD: Dwelling; Cover*

tsawăg *N. Khal.* цаваг (Гэрийн дээврийн доор унин дээр нөмөргөсөн туургагүй даавуун бүрээс. Бас дотуур бүрээс, дотуур цаваг гэж нэрлэдэг. Ихэвчлэн цагаан даавуугаар хийнэ. Дээр үеийн гэрт цаваг байгаагүй) *Eng.* cotton cover between roof and cabers (It is also called inner cover. Usually made by white cotton. In earlier times, there were no inner cover) *SD: Dwelling; Cover*

dzawăg *N. Khal.* заваг (Туурга, цаваг хоёрын хоорондын завсар зай) *Eng.* Space between felt cover and inner cover *SD: Dwelling; Cover*

köšĭg *N. Khal.* гэрийн хөшиг (Гэрийн ханын дотно талд халхалж татсан даавуун эд. Нүүдлийн гэрт хөшиг байдаггүй. Хөшгийг сүүлийн үеэс хэрэглэх болсон) *Eng.* curtains covering the walls of a ger (Cotton piece used to cover inner part of wall. Nomadic ger does not have curtain. Curtain has been used in modern times) *SD: Dwelling part*

ōsăr *N. Khal.* оосор (Гэрийн дээвэр, туурга, өрх, бүрээс, цаваг зэргийг бэхлэн тогтоох зориулалттай, малын хялгас, ноосоор томж хийсэн урт уяа) *Eng.* strap (Long, braided string made of animal hair and wools that ties roof, cover of wall, cover of skylight, outer layer and inner layer etc) *SD: Dwelling; Strap*

bitš *N. Khal.* бүч (Оосрыг тогтоох гогцоо. Гэрт 24 оосор, бүч байдаг) *Eng.* knot of rope used to tie straps (Ger has 24 straps and knots) *SD: Dwelling; Strap*

dzēg *N. Khal.* зээг (Эсгий дээвэр, туурга, өрх, ширдэг зэргийн захыг сунахаас хамгаалж, хөвөөгөөр нь тойруулан оёсон, нарийн хос оосор. Зээгийг ихэвчлэн хар ноосоор хийнэ. Зээгийг үзэмжтэй харагдуулахын тулд зөв ба буруу эрчтэй томж зэрэгцүүлэн оёдог) *Eng.* edging strap (Double thin straps that are sewn around the edges of felt roof, cover of wall, cover of skylight and rug to prevent from stretching out. It is usually made by black wool. Straps are braided clockwise and anticlockwise to make it look neat) *SD: Dwelling; Strap*

büs *N. Khal.* бүслүүр (гэрийг тойруулан бэхэлсэн хялгасан татлага) *Eng.* woolen cord (woolen cord for encircling a ger) *SD: Dwelling; Strap*

ɢadăr büs *Khal.* гадуур бүслүүр (Гэрийн гадна талаар татсан бүслүүр. Жижиг гэр хоёр бүстэй, том гэр гурван бүстэй байдаг. Үүнийг дээд, дунд, доод бүс гэж нэрлэдэг) *Eng.* outer cords encircles ger (Small ger has two cords whereas big ger has three cords that are called upper, middle and lower cords) *SD: Dwelling; Strap*

dotăr büs *Khal.* дотуур бүслүүр (Гэрийн хана болон гэрийн модыг унахаас хамгаалж татсан бүс. Дотуур бүс нь 1-2 байна) *Eng.* inner cords (Cords prevent walls and other wooden structures from falling down. There are 1-2 inner cords in ger) *SD: Dwelling; Strap*

xošlăn *N. Morph*: **xoš-lăn** *Khal.* хошлон (Сарлагийн хялгасаар томж, тагнаа гарган нийлүүлж оёсон гэрийн бүслүүр) *Eng.* cord (Cord made from braided ox hair) *SD: Dwelling; Strap*

ergā̆ *N. Morph*: **erg-ā̆** *Khal.* тооныг тогтоох, эргүүлж тэгшлэхэд зориулсан уяа (Тооно 2 ба 4 эргээтэй) *Eng.* cord of skylight of the ger to make it stay stable (Skylight has 2 or 4 cords) *SD: Dwelling; Strap*

saldărɢ *N. Khal.* сэгэлдрэг (Унийг хананд өлгөж тогтооход зориулан хялгасаар томж хийсэн гогцоо оосор) *Eng.* knot (Hoop strap to connect poles to wall. It is made by braided animal hair) *SD: Dwelling; Strap*

dobtălɢ *N. Morph*: **dobt-lɢ** *Khal.* даруулга (Гэрийн урд дээврийн дээгүүр хойт дээврийг даруулан уясан хоёроос гурван хос татлага) *Eng.* strap (2-3 pairs of ropes to fasten the backside of roof over front side of roof) *SD: Dwelling; Strap*

tšiktăx *N. Morph*: **tšikt-x** *Khal.* чагтага (Гэрийн тоононы голоос уях оосор. Салхи, шуурга болох үед чагтгаас хүнд юм дүүжлэн доош даруулдаг) *Eng.* strap (Strap attached to the central part of skylight. Heavy weight is placed to the bottom-end during thunderstorm) *SD: Dwelling; Strap*

nabtsʌ/naptsʌ *N. Khal.* навтас (Нооронхой муу эсгий, хөдөс. Дэвсэж хэрэглэнэ) *Eng.* felt (Ragged felt and rug. Placed on floor) *SD: Dwelling; Mat*

tŏ̄rŭ̄l *N. Morph*: **tŏ̄r-ŭ̄l** *Khal.* тойруулга (Гэрт дэвсдэг хагас тойрог эсгий дэвсгэр) *Eng.* circular mat (Half circular felt mat for ger) *SD: Dwelling; Mat*

ɢuj dewsʌkĕr *Khal.* тал дэвсгэр (Гэрийн хоёр хажуугаар дэвсэнэ) *Eng.* half mat (Placed on both sides on floor of ger) *SD: Dwelling; Mat*

širdĭg *N. Morph*: **šir-dĭg** *Khal.* ширдэг (Дэвсэхэд зориулсан ширмэл эсгий) *Eng.* stitched felt mat *SD: Dwelling; Mat*

šal *N. Khal.* шал (Шал нь дугуй хэлбэртэй, 10-12 хэсэгтэй байна. Хот, суурингийн айлууд модон шалтай байдаг. Хөдөөний айлд шал байдаггүй) *Eng.* wooden floor (It is circular and composed of 10-12 parts. Countryside families do not own floor) *SD: Dwelling; Mat*

1.2 gerīn ed xogšil - Гэрийн эд хогшил – Household Items

ed xokšĭl *Khal.* эд хогшил (Гэрийн эд хогшил нь нүүхэд зохицсон, ачиж, буулгахад хөнгөн байдаг. Мод, эсгий, малын арьс ширээр хийсэн эд зүйл зонхилно) *Eng.* furniture (Furniture for ger is made to be transported effortlessly and it is light-weighted. Items are usually made of wood, felt and rawhide) *SD*: *Household*

atsā xoš *Khal.* ачаа *Eng.* load *SD: Household*

abdăr *N. Khal.* авдар (Эд, хөрөнгөө хадгалах модон хайрцаг. Тэмээнд ачихад зориулж хоёр талд нь оосор хийдэг) *Eng.* chest/locker (Wooden box to keep valuable items. To load between camel humps, two straps are attached on the two sides of it) *SD*: *Household*

tsŏ̄dž *N. Khal.* цоож *Eng.* lock *SD: Household*

- **āg** *N. Khal.* цоожны өргөс *Eng.* tongue *SD: Household; Lock part*
- **tülkŭ̄r** *N. Khal.* түлхүүр *Eng.* key *SD: Household; Lock part*

ɢalīn ör *Khal.* аяганы шүүгээ (Дээр нь аяга, таваг тавьдаг, 4 хөлтэй модон ширээ) *Eng.* table (4 legged, wooden table for dishes) *SD*: *Household*

ükŭ̆g *N. Khal.* хөлийн авдар (Гал тогооны шүүгээ) *Eng.* chest for kitchen *SD*: *Household*

- **ükgīn ges/n** *Khal.* үхгийн дотор зай *Eng.* chest of drawer's inside space *SD*: *Household; Drawer*
- **ükgīn nüd/n** *Khal.* татуурга *Eng.* drawer(s) of a chest *SD*: *Household; Drawer*

täw^{i}ts$_{ʌ}$ *N. Morph*: **täw^{i}-ts** *Khal.* эргэнэг *Eng.* kitchen stand *SD*: *Household*

xörūl *N. Khal.* эргэнэг (Гал тогооны эдлэл хэрэглэлийг тавьдаг, 4 хөлтэй модон тавиур) *Eng.* kitchen stand (4-legged, wooden stand for kitchen utensils) *SD*: *Household*

or *N. Khal.* ор *Eng.* bed *SD*: *Household*

modn or *Khal.* модон ор (Хүн унтахад зориулсан модон эдлэл) *Eng.* wooden bed (Piece of a wooden furniture used as a place to sleep) *SD*: *Household; Bedding*

tūw *N. Khal.* арьсан битүү хөнжил *Eng.* sheepskin blanket *SD: Bedding*

džintŭ *N. Khal.* дэр *Eng.* pillow *SD: Household; Bedding*

tüntŭg *N. Morph*: **tünt-g** *Khal.* дэр (Хоёр талдаа дугираг ба дөрвөлжин оруулгатай дэр) *Eng.* pillow (Round or square sided pillow) *SD: Household; Bedding*

1.3 ɢal ɢulŭmt - Гал голомт - Fire

ɢal *N. Khal.* гал (Галыг тулга ба зууханд түлнэ. Аргал ба модоор гал түлнэ. Дөрвөдүүд галыг дээш мандан бадрахын бэлэг тэмдэг гэж дээдэлдэг) *Eng.* fire (Fire is burned in fireplace and stove. It burns cow dung and wood. Fire is a symbolism of upward success for Durvuds) *SD: Fire*

tsog *N. Khal.* цог (Цогийг унтраахгүйгээр манаж хоноод гал асаадаг. Аргалын галын цог дээр арц уугиулж сан тавьдаг. Улаан цог дээр давс цацаж, их үнэр, дуу гаргаж хүүхдийг, ариусгана) *Eng.* ember (Ember is fed overnight to burn fire next day. Cedar is burnt on dung ember to purify. To purify a child, salt is spread on the red ember making a loud noise and odor) *SD: Fire*

dzäl^{i} *N. Khal.* дөл (Галын дөл дээр согож, мах шардаг) *Eng.* flame (Meat is roasted over flame) *SD: Fire*

üms/n *N. Morph*: **üm(~n)s-n** *Khal.* үнс (Аргалын үнс хүүхдийн шээсийг сайн шингээдэг тул живх хийдэг. Аргалын үнсийг талбайд цацаж, ургамлын хортон шавжийг устгана) *Eng.* ash (Dung ash is used as a baby diaper, because of its high adsorption quality. Dung ash is splattered on the ground to kill pests) *SD: Fire*

tšindĕr *N. Khal.* чандруу *Eng.* ashes *SD: Fire*

urm$_{ʌ}$ *N. Khal.* нурам (Галын нурам дотор унь, хананы махир модыг хийж, хучаад тэгш болгодог) *Eng.* hot ashes (Bent poles and wall sticks are placed on hot ashes to make it flat) *SD: Fire*

utā/n *N. Morph*: **utā-n** *Khal.* утаа (Аргалын утаа баагиулж, ялаа, шумуулыг хөөнө. Шинэ махыг гадна талаас нь утаж, өтөхөөс хамгаална. Арьс, ширийг утаж, эдэлгээг сайжруулна. Өвлийн улиралд малын хот, саравчинд утаа тавьж, хүйтний жинг багасгадаг) *Eng.* smoke (Dung smoke is used as a fly and mosquito repellent. Fresh meat is smoked to prevent from spoiling. Rawhide and skin is smoked to lengthen the durability. During the winter, court yard and shed are smoked to keep the air less cold) *SD: Fire*

kō *N. Khal.* хөө (Яс хугарсан үед хөөг уухад түргэн эдгэдэг гэж үздэг. Шөнийн цагт нялх хүүхдийг гадаа авч явахдаа чөтгөрөөс хамгаалдаг гэж үзэн хамарт нь хөө түрхэж домнодог) *Eng.* black ash (It heals the bone fracture fast if it’s drunk. At night, when the baby is taken outside, applying black ash on baby’s nose protects from demons) *SD: Fire*

1.4 arɢʌsăn tülā̆ - Аргал ба түлээ - Cow dung and fuel

arɢăs/n *N. Morph*: **arɢăs-n** *Khal.* аргал *Eng.* dried cow dung *SD: Fuel*

bambā *N. Morph*: **bamb-ā** *Khal.* овоож давхарлан хатсан том аргал (Удаан асах бөгөөд илч сайтай) *Eng.* big, thick dry cow-dung (Burns for extended time and high quality) *SD: Fuel type*

sär^{i}mā̆ *N. Morph*: **sär^{i}-mā̆** *Khal.* саримдаг *Eng.* thin cow-dung *SD: Fuel type*

sär^{i}mdă̆g *N. Morph*: **sar^{i}-m-dă̆g** *Khal.* нимгэн сарсгар аргал (Түргэн асна) *Eng.* thin cow-dung (It ignites rapidly) *SD: Fuel type*

kok arɢăs/n *Khal.* хөх аргал (Хатаад хөхөрсөн аргал бөгөөд илч сайтай байна) *Eng.* blue dung (Over dried cow-dung with high quality) *SD: Fuel type*

xorɢăs/n *N. Morph*: **xorɢăs-n** *Khal.* хоргол *Eng.* droppings of sheep, goat and camel *SD: Fuel type*

keltĕrkā̆ *N. Morph*: **kelt-rkā̆** *Khal.* хомоол *Eng.* horse-dung *SD: Fuel type*

körl$_{ʌ}$ *N. Morph*: **kör-l** *Khal.* хөрзөн (Хатаж дагтаршсан хонь, ямааны ялгадас) *Eng.* (hardened dung and urine of sheep and goats *SD: Fuel type*

šar bās/n *Khal.* (Адууны нойтон баас) *Eng.* dump dung of horse *SD: Fuel type*

bāgūl *N. Morph*: **bāg-ūl** *Khal.* (Адууны нойтон баас, хомоол) *Eng.* type of dung (dump dung of horse) *SD: Fuel type*

dardz$_{ʌ}$ *N. Morph*: **dar-dz** *Khal.* (Модны унасан, хуурай мөчрөөр бэлдсэн түлээ) *Eng.* type of firewood (firewood prepared from dry branches of tree) *SD: Fuel type*

II. BAGDŽ KERĔgSĔL - БАГАЖ ХЭРЭГСЭЛ - EQUIPMENT

2.1 ɢal tülk kerĕgsĕl - Гал түлэх хэрэгсэл - Fire and stove tools

tšolūn tulɢ *Khal.* чулуун тулга (Гал түлэхэд зориулж, гурвалжлан тавьсан хээрийн гурван чулуу. Ил гал түлэх ба дээр нь тогоо тавьж цай, хоол хийнэ. Ихэвчлэн аян замын хүмүүс, анчид чулуун тулгыг тулдаг. Явахдаа түлсэн галаа унтрааж, тулганы нэг чулууг хөнддөг ёстой) *Eng.* rock brazier (Three piece of rocks placed in triangular spot to make fire. Pot is placed on the open fire to make tea and cook. Usually, travelers and hunters use rock fireplace. When they leave, they damp the fire and move one of the rocks) *SD: Fireplace type*

tömĕr tulɢ *Khal.* төмөр тулга (Ил задгай гал түлж, дээр нь тогоо тавих төмөр хэрэгсэл. Тулга нь голдуу 3-4 хөлтэй байна. Одоо тулгыг гэрт тулдаггүй. Тулга нь дараах хэсгээс бүтнэ) *Eng.* metal brazier (Metal brazier to burnopen fire and cook in a pot. Stove usually has 3-4 legs. Stove is not used in home now. Stove is comprised of following parts) *SD: Fireplace type*

- **köl** *N. Khal.* хөл (Тулгыг тулсан босоо төмөр) *Eng.* leg (Metal leg to support brazier) *SD: Fireplace part*
- **šörg** *N. Khal.* шөрөг (Тулганы хөлийн дээр тогоо тавихаар тогтоосон этгэр төмөр) *Eng.* pointed stick (Metal piece attached to its legs that holds pot) *SD: Fireplace part*

- **büs** *N. Khal.* бүс *(*Тулгыг тойруулж бэхэлсэн төмөр бүс) *Eng.* wrap (Encircling metal wrap that makes of brazier) *SD: Fireplace part*

xūwăn/xōwăn *N. Khal.* зуух (Дотор нь гал түлэхэд зориулж төмрөөр хийсэн бортогон хэлбэртэй хэрэгсэл) *Eng.* stove (Cylindrical shaped metal piece to burn fire inside) *SD: Fireplace type*

- **~gīn bo̅r** *Khal.* зуухны хажуу тал *Eng.* jambs of stove *SD: Fireplace; Stove part*
- **~gīn ges/n** *Khal.* зуухны ходоод *Eng.* space inside stove *SD: Fireplace; Stove part*
- **~gīn am/n** *Khal.* зуухны ам (Зуухны өмнө талын талд байгаа гал сорох нүхтэй хаалга) *Eng.* stoke hole door *SD: Fireplace; Stove part*
- **baxū** *N. Morph*: **bax-ū** *Khal.* хүхээ (Зуухны утаа гарах нүх) *Eng.* stovepipe (Hole that emits smoke from stove) *SD: Fireplace; Stove part*
- **tag** *N. Khal.* зуухны таглаа (Зуухны дээд талын бариултай хавхаг) *Eng.* stove lid with handle *SD: Fireplace; Stove part*
- **širā̆** *N. Khal.* зуухны ширээ (Зуух нь ширээтэй ба ширээгүй хоёр янз байна. Зуухны ёроолд хийсэн давхарлагыг ширээ гэнэ. Зуухны доорх газар ба шал халахаас хамгаалж, зуухыг ширээтэй хийдэг. Зарим зуухны ширээнд үнсний татуурга байдаг) *Eng.*floor for stove (Floor protection pad inserted between floor and stove. Some does not have it. Some pads have ash holder) *SD: Fireplace; Stove part*

jendĕn *N. Khal.* яндан (Зуухны утааг дээш сорж гаргах төмөр хоолой) *Eng.* chimney (A stovepipe is the pipe which conducts smoke from stove to its chimney) *SD: Fireplace; Stove part*

- **jendĕŋgīn tšimĭg/n** *Khal.* яндангийн чөмөг (Янданг 2-4 төмөр хоолой залгаж хийнэ) *Eng.* stovepipe (2-4 pipes are conjoined to make stovepipe) *SD: Fireplace; Chimney part*

tsorgʌ *N. Khal.* яндан *Eng.* chimney *SD: Fireplace; Stove part*

šaxăltʌ *N. Morph*: **šax-lt** *Khal.* сойлт (Зуухны галын соролтыг тохируулах янданд угласан төмөр шахуурга) *Eng.* smoke pump (Metal smoke pump installed to chimney) *SD: Fireplace; Stove part*

tšimkŭ̅r *N. Morph*: **tšimk-ŭ̅r** *Khal.* галын хайч (Аргал, түлшийг барьж чимхэн зууханд хийх хэрэгсэл) *Eng.* fire tongs (Tongs are used for picking up pieces of cow dung and firewood and placing them on a fire) *SD: Fireplace tool*

šilă̅gŭ̅r *N. Morph*: **šilă̅-(g)ŭ̅r** *Khal.* шилээвэр (Тулганы галыг хутгах, сэргээх хэрэгсэл. Одоо дархан хүмүүс хэрэглэдэг) *Eng.* poker (It is any metal instrument for tending a fire. Now blacksmiths use it) *SD: Fireplace tool*

keldŭ̅r *N. Morph*: **kel-dŭ̅r** *Khal.* үнсний ухуур *Eng.* stove ashtray *SD: Fireplace tool*

arɢăsnā xundzʌ *N. Khal.* дөрвөлж (Аргал, түлш хийдэг хайрцаг) *Eng.* firewood and cow dung box *SD: Fireplace tool*

šumăr *N. Khal.* өөхөн дэн (Малын өөхийг хайлж, гол хийгээд шумар асаадаг. Шумрын голыг томсон хөвөнгөөр

хийнэ. Бас шумрын өөхөнд хонины 2-5 ширхэг хоргол хийж гэрэл гаргаж болно) *Eng.* fat lamp (Cattle fat is melt and absorbed to cotton tinder. Also, 2-5sheep droppings could be inserted in a tinder to ignite light) *SD: Fire; Light type*

šiděndzʌ *N. Khal.* чүдэнз *Eng.* match *SD: Fire*

dzurūl *N. Morph:* **dzur-ūl** *Khal.* шүдэнз *Eng.* match *SD: Fire*

2.2 arɢăs tū̆k kerĕgsĕl - Аргал түүх хэрэгсэл - Gathering animal dung tools

arăg *N. Khal.* араг (Аргал түүхэд зориулсан модон сагс. Арагт бас ачаа тээш хийнэ. Бургасыг матаж, үдээрээр үдэж араг хийнэ) *Eng.* wooden basket used for picking up cow-dung (It is also used as carriage. It is made of stapled brushwoods) *SD: Container; Basket type*

šēdzgā̆ *N. Khal.* шээзгий *Eng.* smaller wooden basket *SD: Container; Basket type*

sawŭr *N. Khal.* савар (Аргал, түлш мэтийг түүх, цуглуулах ац салаатай модон хэрэгсэл. Сүүлийн үед саврын этэх хэсгийг төмрөөр хийдэг болсон) *Eng.*Wooden fork for collecting cow-dung (Now, the end of the fork is made by metal) *SD: Basket part*

2.3 ɢal, xā̆snā̆ kerĕgsĕl - Гал тогооны хэрэгсэл - Kitchen equipments

xā̆s/n *N. Morph*: **xā̆s-n** *Khal.* тогоо (Цай, хоол болгох дэрэвгэр амтай сав) *Eng.* pot (Round container to cook) *SD: Kitchen*

tsō̆ xā̆s/n *Khal.* ширмэн тогоо (Амсар нь дэрэвгэр, 2-4 бариултай, ширмээр хийсэн тогоо) *Eng.* cast-iron pot (with 2-4 handles and wide) *SD: Kitchen; Pot type*

tuŋxū *N. Khal.* данх *Eng.* kettle *SD: Kitchen*

dombʌ *N. Khal.* домбо (Шингэн зүйл агуулах мод, гуулиар хийсэн сав) *Eng.* jug (Vessel for liquids made by wood or brass) *SD: Kitchen; Kettle*

tšū̆gĕn *tabo. Morph*: **tšū̆g-n** *N. Khal.* данх *Eng.* kettle *SD: Kitchen; Kettle*

dū̆džĭn *N. Morph*: **dū̆dž-n** *Khal.* төмөр хувин *Eng.* metal bucket *SD: Kitchen; Container*

sūlgʌ *N. Khal.* суулга, хувин *Eng.* pail, bucket *SD: Kitchen; Container*

modn sūlgʌ *Khal.* модон хувин (2-3 төмөр бүслүүртэй модон сав. Үүнд малын сүү, цагаан идээ хийнэ) *Eng.* wooden bucket (Wooden bucket with 2-3 pieces of hoop iron. Milk and milk products are stored in it) *SD: Kitchen; Container*

küw *N. Khal.* торх (Модоор хийсэн том сав. Ихэвчлэн айраг хийнэ) *Eng.* big wooden barrel (Usually fermented mare's milk is stored in it) *SD: Kitchen; Container*

tuŋ/tüŋ *N. Khal.* хавчиг (Нарийн моднуудыг зүүж хийсэн, амсартаа оосортой, таглаатай, хавчиг модон сав) *Eng.* narrow wooden barrel (with handles on its brim

and lid. It is used to carry water on back of camel or horse) *SD: Kitchen; Container*

kokūr *N. Khal.* хөхүүр (Шимийн архи, айраг мэт шингэн зүйлийг агуулах ширээр хийсэн сав) *Eng.* skin bag (skin bag for containing liquids such as milk vodka and fermented mare's milk) *SD: Container*

bültĕn *N. Morph*: **bült-n** *Khal.* жижиг ширэн хөхүүр *Eng.* smaller skin bag *SD: Container*

könĕg *N. Khal.* хөнөг (Гүүний сүү хийх ширэн сав) *Eng*. skin bag for storing mare's milk *SD: Container*

tulmʌ *N. Khal.* тулам (Малын арьсыг битүүгээр өвчиж, элдэж хийсэн илгэн сав) *Eng.* suede leather bag (that is made from the skin removed in whole) *SD: Container*

tsāgīn tulmʌ *Khal.* цайны тулам (Шахмал цай хийхэд зориулсан илгэн сав) *Eng.* suede bag for containing pressed tea *SD: Container*

dawsʌnā ger *Khal.* давсны илгэн уут *Eng.* suede bag to store salt *SD: Kitchen; Container*

borʲw/börĕw *N. Khal.* борви (Бод малын борвины арьсаар хийсэн ширэн сав) *Eng.* skin bag type (made by the skin around back hip of large cattle: horse, cow or camel) *SD: Container*

boktsʌ *N. Khal.* богц *Eng.* saddle bag *SD: Container*

āgāŋ ger *Khal.* аяганы уут *Eng.* suede bag for bowl *SD: Container*

āg *N. Khal.* аяга (Модон аага, мөнгөн аага гэх мэт) *Eng.* tea bowl (It is made of wood and sometimes coated with silver) *SD: Kitchen items*

džam *N. Khal.* хул (Гүүний айраг уухад зориулсан том модон аяга) *Eng.* type of bowl (Big wooden bowl to drink fermented mare's milk) *SD: Kitchen items*

takšʌ *N. Khal.* тагш (Модон жижиг модон аяга) *Eng.* small wooden bowl *SD: Kitchen items*

dīdz/dīz *N. Khal.* таваг (Амсар нь дэрэвгэр, ялтгар том таваг) *Eng.* large plate (Large plate with an outward curving rim) *SD: Kitchen items*

dīr *N. Khal.* жижиг таваг (Амсар нь дэрэвгэр, ялтгар жижиг таваг) *Eng.* small plate (Small plate with an outward curving rim) *SD: Kitchen items*

bagbăr *N. Khal.* багвар (Арвайн гурил мэтийг хийх таглаатай модон сав) *Eng.* wooden cup (Wooden cup with lid to store flour made of barley etc) *SD: Container*

ɢadăr *Khal.* түмпэн (Төмөрлөгөөр хийсэн гүнзгий биш сав) *Eng.* bucket (Shallow metal basin) *SD: Kitchen items*

xalūɢ *N. Morph*: **xal-ūɢ** *Khal.* халбага (Шингэн ба үйрмэг зүйлийг утгах хэрэгсэл) *Eng.* spoon (Utensil to stir or cup liquid or small-piece substance) *SD: Eating Utensils*

xašʌk/xašʌg *N. Morph*: **xaš-k, xaš-g** *Khal.* халбага (Хоол утган идэх модон ба төмөр хэрэгсэл) *Eng.* table spoon (Table spoon made by wood or metal) *SD: Eating Utensils*

tsatsăl *N. Morph:* **tsats-l** *Khal.* цацал (Хангай дэлхийд сүүний дээж өргөхөд зориулсан, толгойн хэсэгтээ 9 нүхтэй, иштэй мод) *Eng.* type of spoon (Spoon shaped wooden device used for ritual sprinkling) *SD: Kitchen items*

serā̆ *N. Khal.* сэрээ (Хоолыг идэхэд зориулсан 2-4 шүдтэй төмөр ба модон хэрэгсэл) *Eng.* fork (eating utensil consisting of a handle with 2 - 4 prongs on one end. Made by metal or wood) *SD: Eating Utensils*

sawxăd *N. Morph*: **sawx-d** *Khal.* савх (Хоол идэхэд зориулсан яс ба сум модоор хийсэн хос савх. Савхыг хутганы хуйд хийж хадгална) *Eng.* chopsticks (A pair of chopsticks for eating food. Made of bone or wood. It is stored in a knife sheath) *SD: Eating Utensils*

utxʌ *N. Khal.* хутга (Нэг талдаа иртэй, мод ба ясан бариултай огтлох хэрэгсэл) *Eng.* knife (Knife is a cutting tool with a cutting edge and wooden or bone handle) *SD: Kitchen items*

balūdz/bälū̆dz *N. Khal.* балиус *Eng.* big broad knife *SD: Kitchen items*

dzādzūr *N. Morph*: **dzā-dzūr** *Khal.* заазуур (Нэг талдаа иртэй, том өргөн хэрчих хэрэгсэл) *Eng.* chopping knife (Knife with a crescent-shaped blade for chopping) *SD: Kitchen items*

xā̆snā̆ bärū̆l *Khal.* тогооны бариул (Тогоо барихад зориулсан жижиг дөрвөлжин эсгий) *Eng.* pot cloth (Piece of square felt for handling pot) *SD: Kitchen items*

šürgū̆l *N. Morph*: **šürg-ū̆l** *Khal.* шүргүүл (Тогоог арчиж цэвэрлэхэд зориулсан шүргэх хэрэгсэл. Шүргүүлийг адуу ба сарлагийн сүүлээр хийнэ) *Eng.* kitchen cloth (Cloth that is used for wiping and cleaning pots. It is made by the tails of horse or ox) *SD: Kitchen items*

uɢādūr *N. Morph*: **uɢā-dūr** *Khal.* угаагуур (Тогоо угаах өвсөн хэрэгсэл) *Eng.* scrubber, scourer (Brush used for washing pots. Made by hays) *SD: Kitchen items*

šū̆gū̆l *N. Morph:* **šū̆-(g)ū̆l** *Khal.* шүүр (Цайны шаар мэтийг шүүж авахад зориулсан дэрсээр хийсэн шүүр) *Eng.* tea strainer (made by straws used for filtering tea leaves) *SD: Kitchen items*

lagdă/ŋ *N. Khal.* гамбанз (Зуурсан гурил элдэхэд зориулсан хавтгай мод) *Eng.* cutting board (A flat wooden board used to flatten dough on it) *SD: Kitchen items*

ɢulăndzʌ/ɢulūdz *N. Morph*: **ɢul-ndz, ɢul-ūdz** *Khal.* ганжин *Eng.* rolling pin *SD: Kitchen items*

šinăɢ *N. Khal.* шанага (Шингэн юм утгах том халбага *Eng.* dipper (Container that takes up liquid) *SD: Kitchen items;*

2.4 ɢujr kīk kerĕgsĕl - Гурил хийх хэрэгсэл - Grinding tools

tsox *N. Khal.* модон уур (Тариа хийж нүдэх, хальсыг унагаах модон сав) *Eng*. wooden mortar for grinding *SD*: *Grinding tools*

tsokūr *N. Morph:* **tsok-ūr** *Khal.* нүдүүр *Eng.* pestle *SD*: *Grinding tools*

tērm$_{ʌ}$ *Khal.* тээрэм (Гар аргаар гурил хийх чулуун тээрэм) *Eng.* hand mill *SD: Grinding tools*

tērm̄ān sawā *Khal.* тээрмийн саваа *Eng.* mill rod *SD*: *Grinding tools*

köbtš$_{ʌ}$ *N. Khal.* хөвч (Тээрмийн савааг тогтооход зориулсан урт дээс. Хөвчийг гэрийн багана ба хананы хооронд татдаг) *Eng.* cord for mill rod *SD*: *Grinding tools*

xutxūr *N. Morph*: **xutx-ūr** *Khal.* (Эсгийг бондгорлон савааны үзүүрт боож тогтоосон тариаг хутган хуурах хэрэгсэл) *Eng.* stirrer made from felt for frying grain *SD*: *Grinding tools*

ɢujrīn ilĭg *Khal.* Тээрмийн доор дэвсэж, тээрэмдсэн гурил тосоход зориулж, элдсэн нимгэн үсгүй арьс *Eng.* suede for grinded flour *SD*: *Grinding tools*

tarānā tewš$_{ʌ}$ *N. Khal.* Гурил хийх модон гонзгой сав *Eng.* long dish for flour *SD*: *Grinding tools*

ɢujrīn tulm$_{ʌ}$ *Khal.* гурилын уут (Ямааны илгээр хийсэн уут, дотор нь арвайн болсон гурил хийнэ) *Eng.* suede bag for flour (made by goat skin for containing flour made of barley) *SD:* Container

uxūr *N. Morph:* **ux-ūr** *Khal.* эвэр том халбага *Eng.* horn spoon *SD: Grinding tools*

2.5 tsaɢān idā kīk kerĕgsĕl - Цагаан идээ хийх хэрэгсэл – Dairy tools

arxăd *N. Khal.* айргийн хөхүүр *Eng.* leather sack for kumis *SD: Container*

bülūr *N. Morph*: **bül-ūr** *Khal.* бүлүүр (Айраг бүлэх хэрэгсэл) *Eng.* paddle (for making kumis) *SD: Dairy tools*

tārtsăg *N. Morph*: **tār-tsăg** *Khal.* таарцаг (боз шүүх тааран уут) *Eng.* type of bag (to filter boiled kumis) *SD: Dairy tools*

tag *N. Khal.* таг (Аарц мэтийг хатаах хавтгай мод) *Eng.* wooden tray (to dry curds) *SD: Dairy tools*

2.6 ärkⁱ nerx kerĕgsĕl - Архи нэрэх хэрэгсэл – Distilling tools

ärⁱkā̆ŋ xā̆s/n *Khal.* айргийн тогоо *Eng.* cauldron for kumis distillation *SD: Distilling tools*

bürkā̆l *N. Morph*: **bürk-ā̆l** *Khal.* бүрхээл *Eng.* a bottomless cask (placed on top of the cauldron when distilling kumis to make spirits) *SD: Distilling tools*

džilĭwtšʌ *N. Morph*: **džil-wtš** *Khal.* жалавч *Eng.* small cooling dish (placed on top of the distilling apparatus in distilling) *SD: Distilling tools*

- **džilĭbtšā̆n orālt**ʌ *Khal.* жалавчийн ороолт *Eng.* wrapping for “bottomless cask” and “cooling dish” *SD: Distilling tools*

ärkā̆n sūlG *Khal.* архи тосох сав *Eng.* a collector bowl for vodka (is connected to a wooden channel leading out through the wall in the center of the cask) *SD: Distilling tools*

2.7 ars eldĕx kerĕgsĕl - Арьс элдэх хэрэгсэл – Leather, skin and fur preparation, tanning and currying equipment

kīr *N. Khal.* хянгар (Арьс шир зэргийн халим, хальсыг хусах том хутга) *Eng.* draw-knife/scraper *SD: Equipment*

edrĕn *N. Khal.* хэдрэг *Eng.* saw-toothed instrument of wood which is used in tanning hides *SD: Equipment*

säwā̆dtsʌ/n *N. Morph*: **säw-ā̆dts-n** *Khal.* ган (арьс шир элдэхэд зориулсан шингэн бэлдмэл) *Eng.* tan-liquid to tan skin and hides *SD: Equipment*

2.8 malīn tonŏg kerĕgsĕl - Малын тоног, хэрэгсэл – Animal gear

2.8.1 töld dzörū̆lsĕŋ kerĕgsĕl - Төлд зориулсан хэрэгсэл - Gear for young five stock animal

dzel *N. Khal.* зэл *Eng.* tethering-line (for livestock) *SD: Livestock equipment*

tšiktʌ *N. Khal.* чагт *Eng.* toggle *SD:Livestock equipment*

xurGʌnā ūt *Khal.* хурганы уут *Eng.* bag for newborn lamb and kid *SD: Livestock equipment*

köŋnʌ *N. Khal.* хөгнө *Eng.* tethering-line (for lambs and kids) *SD: Livestock equipment*

nemnā̆ *N. Morph*: **nem-n-ā̆** *Khal.* нэмнээ (Малын нуруунд нөмөргөх эсгий ба хөвөнтэй даавуун бүрхэвч) *Eng.* cloth or felt covering to put over a cattle *SD: Livestock equipment*

ubdž$_{ʌ}$ *N. Khal.* угж *Eng*. sucking-bottle *SD: Livestock equipment*

elkĕbtš$_{ʌ}$ *Morph*: **elk-btš** *N. Khal.* элгэвч *Eng.* belly-band for a newborn livestock *SD: Livestock equipment*

küdzū̆btš$_{ʌ}$ *Morph*: **küdzū̆-btš** *N. Khal.* хүзүүвч (Тугалын хүзүүгээр уях оосор) *Eng.* collar (for a calf) *SD: Livestock equipment*

2.8.2 mor^{i}nā̆ tonŏg kerĕgsĕl - Морины тоног хэрэгсэл - Horse gear

emā̆l *N. Khal.* эмээл *Eng.* saddle *SD: Horse gear*

dörwĕd emā̆l *N. Khal.* Дөрвөд эмээл *Eng.* Durvud saddle *SD: Horse gear*

jaŋgā *N. Khal.* янгиа *Eng.* pack-saddle *SD: Horse gear*

jaŋgărtsăg *N. Morph*: **jaŋgă-rtsăg** *Khal.* янгирцаг *Eng.* pack-saddle for cattle and cart-horse *SD: Horse gear*

olăntsăk *N. Morph*: **olăn-tsăk** *Khal.* гөлөм *Eng.* leather saddle cloth *SD: Horse gear; Saddle*

kū̆kn olăntsăk *Khal.* (Гөлмийн дээрх жижиг гөлөм) *Eng.* (little saddle cloth to put over leather saddlecloth) *SD: Horse gear; Saddle*

dews$_{ʌ}$ *N. Khal.* дэвс *Eng.* saddle cushion *SD: Horse gear; Saddle*

darūlg *N. Morph*: **dar-ūl-g** *Khal.* баавар (Эмээлийн хавтас ба дэвсэнд хадах мөнгөн чимэглэл) *Eng.* ornamental saddle-stud *SD:* Sa *Horse gear; Saddle*

tox$_{ʌ}$m *N. Morph*: **tox-m** *Khal.* тохом *Eng.* felt saddle blanket *SD: Horse gear; Saddle*

deltĕr *N. Morph*: **del-tĕr** *Khal.* дэлтэр (тохмын доорх зөөлөвч) *Eng.* pad (under felt saddle blanket) *SD: Horse gear; Saddle*

gandzăg *N. Khal.* ганзага *Eng.* saddle thongs *SD: Horse gear; Saddle*

ol$_{ʌ}$ŋ *N. Khal.* олом *Eng.* saddle-girth *SD: Horse gear; Saddle*

džirĭm *N. Morph*: **džir-m** *Khal.* жирэм *Eng.* girth-strap *SD: Horse gear; Saddle*

tsäw^{i}lū̆r *N. Morph*: **tsäw^{i}-l-ū̆r** *Khal.* алс олом *Eng.* long saddle-girth *SD: Horse gear; Saddle*

dörä *N. Khal.* дөрөө *Eng.* stirrup *SD: Horse gear; Saddle*

xadzār/xazār *N. Morph*: **xadz-ār, xaz-ār** *Khal.* хазаар *Eng.* bridle *SD: Horse gear*

ūd *N. Khal.* амгай *Eng.* bridle-bit *SD: Horse gear; Bridle*

tōlĕg *N. Khal.* зуузай *Eng.* bit of a bridle *SD: Horse gear; Bridle*

džolā *N. Khal.* жолоо *Eng.* rein *SD: Horse gear; Bridle*

tsulbūr *N. Khal.* цулбуур *Eng.* leading-rein *SD:* Part of bridle

örgĕbtš$_{ʌ}$ *N. Morph*: **örgĕ-btš** *Khal.* эрүүвч *Eng.* bib *SD: Horse gear; Bridle*

nokt$_{ʌ}$ *N. Khal.* ногт *Eng.* halter *SD:* Type of bridle

tsalm$_{ʌ}$ *N. Khal.* бугуйл *Eng.* lasso *SD: Horse gear*

tšödĕr *N. Khal.* чөдөр *Eng.* hobble *SD: Horse gear*

bokrā *N. Morph*: **bok$_{ʌ}$r-ā** *Khal.* богоч *Eng.* a tie for tying up the front leg of a beast *SD: Horse gear; Rope*

amgăldž$_{ʌ}$ *N. Khal.* 1. бугуйл 2. аргамж *Eng.* 1. lasso 2. rope *SD: Horse gear; Rope*

arx$_{ʌ}$lā *N. Morph*: **arx-l-ā** *Khal.* аргамжаа *Eng.* tether *SD: Horse Gear; Rope*

malā̆/mälā̆ *N. Khal.* ташуур *Eng.* whip *SD: Horse gear*

tendz$_{ʌ}$ *N. Khal.* тэнзэн ташуур *Eng.* long whip *SD: Horse gear*

tax *N. Khal.* тах *Eng.* horseshoe *SD: Horse gear*

šoŋ *N. Khal.* морины уяа *Eng.* posts with a tethering-line for horse *SD:* Horse gear

gas/n *N. Khal.* гадас *Eng.* spike *SD: Livestock tool*

2.8.3 temā̆nā̆ tonŏg kerĕgsĕl - Тэмээний тоног хэрэгсэл- Camel gear

toxš$_{ʌ}$ *N. Morph*: **tox-š** *Khal.* тохош *Eng.* saddle for a camel *SD: Camel gear*

būl^{i} *N. Khal.* буйл *Eng.* camel's nose-peg *SD: Camel gear*

xamăr *N. Khal.* бурантаг *Eng.* camel halter *SD: Camel gear*

towx$_{ʌ}$ *N. Khal.* товх *Eng.* leather washer fixed to the pointed end of a camel's nose-peg *SD: Camel gear*

xom *N. Khal.* хом *Eng.* felt used under the pack on a camel *SD: Camel gear*

šat *N. Khal.* шат *Eng.* wooden bars of a camel's pack-saddle serving to secure the saddle-pads *SD: Camel gear*

bambā *N. Morph*: **bamb-ā** *Khal.* бамбай *Eng.* load pad for camel *SD: Camel gear*

ȭ̆ĕg *N. Khal.* тэмээнд ачаа ачихад зориулсан нэмэлт зөөлөвч *Eng*. additional load pad for camel *SD: Camel gear*

2.8.4 äŋg^{i} kerĕgsĕl - Бусад хэрэгсэл - Other equipment

dör *N. Khal.* дөр *Eng.* wooden nose-peg *SD: Livestock equipment*

kög *N. Khal.* хөг *Eng.* apron tied under a ram and a billy-goat to prevent it from mating *SD: Livestock equipment*

šor *N. Khal.* шор *Eng.* wooden nose-spit *SD: Livestock equipment*

xawšā *N. Morph*: **xawš-ā** *Khal.* хар хайч *Eng.* big scissiors *SD: Livestock equipment*

jamānā sam *N. Khal.* ямааны сам *Eng.* rubbing post *SD: Livestock equipment*

sawā *N. Morph*: **saw-ā** *Morph*: *Khal.* саваа *Eng.* beater for beating wool into felt *SD: Livestock equipment*

saws$_{ʌ}$lăg *N. Morph*: **saws-lăg** *Khal.* савслага (Тэмээ ба адууг агтлах модон хэрэгсэл) *Eng.* wooden vice for castrating beast *SD: Livestock equipment*

utxăts *N. Morph*: **utx-ts** *Khal.* ховоо *Eng.* well-bucket *SD: Livestock equipment*

tosxūr *N. Morph*: **tos-xūr** *Khal.* онгоц (Малд ус, хужир, тэжээл хийж өгөх хэрэгсэл) *Eng.* trough for water *SD: Livestock equipment*

ā̆wā̆l *N. Morph*: **ā̆-wā̆l** *Khal.* мануухай *Eng.* scarecrow *SD: Livestock equipment*

2.9 ujdlīn kerĕgsĕl - Оёход зориулсан хэрэгсэл – Sewing tools

dzū̆/n *N. Morph:* **dzū̆-n** *Khal.*зүү *Eng.* needle *SD: Sewing tools*

temn *N. Khal.* тэвнэ *Eng.* large needle *SD: Sewing tools*

bambān temn$_{ʌ}$ *Khal.* том тэвнэ (Зузаан эсгий дэвсгэр, тэмээний бамбаа оёх, том сүвэгчтэй, махир үзүүртэй бүдүүн тэвнэ) *Eng.* round needle with big eye (Used for sewing thick layers such as felt rug) *SD: Sewing tools*

īg *N. Khal.* ээрүүл *Eng.* spindle *SD: Sewing tools*

utsts$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **utsts-n** *Khal.* утас *Eng.* thread *SD*: *Sewing tools*

nōsăn utsts$_{ʌ}$/n *Khal.* ноосон утас (Тэмээний ноосоор хийсэн утас. Эсгий ба шир оёно) *Eng.* woolen thread (Thread made of camel wool (It is used of sewing felt and hard skin) *SD: Sewing tools*

muš utsts$_{ʌ}$/n *Khal.* мушгиа утас *Eng.* pack of woolen thread *SD: Sewing tools*

tatdăk/tatdăg *N. Morph:* **tat-dak, tatdăg** *Khal.* шөрмөсөн утас (Бод малын шөрмөсийг нарийн цуулж хийсэн утас. Архад, архины хөхүүр гутал, эмээлийн олонцог зэрэг ширэн эдлэлийг оёно) *Eng.* tendon thread (Made from carefully splitted tendons of large cattle. It is used for sewing hard skin bags) *SD: Sewing tools*

imĭrděg *N. Morph:* **imĭr-děg** *Khal.* нийтгэсэн шөрмөс *Eng.* thread made of fibril SD*: Sewing tools*

üdā̆r *N. Morph:* **üd-ā̆r** *Khal.* үдээр (Юм үдэхэд зориулан нарийн зүссэн шир. Тэмээний ширээр хийсэн үдээр тасрахгүй бөх байдаг. Үдээрээр гутлын ул оёно. Хана зэргийг үднэ) *Eng.* thin leather thread (Thinly cut rawhide which is used as a leather nail fastener. Leather fastener made from camel rawhide is strong and durable. It is used to thread sole to the bottom of the shoe. It also fastens and connects the walls of ger together) *SD: Sewing tools*

dabtūr *N. Morph:* **dabt-ūr** *Khal.* илүүр (Даавуу эд индүүдэх урт иштэй, гурвалжин жижиг индүү. Одоо ийм илүүр ховор болсон) *Eng.* pressing iron (Used for flattening garments with long handles and triangle presser. It is rare in modern times) *SD: Sewing tools*

jendū̆ *N. Khal.* индүү *Eng.* iron *SD: Sewing tools*

nālt$_{\Lambda}$ *N. Morph*: **nā-lt** *Khal.* наалт (Бог малын дэлүүгээр дээлийн манз, зах, ханцуйны үзүүрийг наадаг) *Eng.* glued piece of spleen of small animal (It is used for glueing collar and end of sleeves) *SD: Sewing tools*

džaŋxū *N. Khal.* жонхуу (Түүхий гурилыг усаар зуурч буцалгаад, наалт хийнэ) *Eng.* dough paste (Raw flour is boiled with water and used as a glue) *SD: Sewing tools*

xā̆tš *N. Khal.* хайч *Eng.* scissiors *SD: Sewing tools*

xurŭwtš$_{\Lambda}$ *N. Morph:* **xurɢŭ-wtš** *Khal.* хуруувч *Eng.* thimble *SD: Sewing tools*

2.10 adžlīn baɢdž - Хөдөлмөрийн багаж - Work tools and accessories

alx$_{\Lambda}$ *N. Khal.* алх *Eng.* hammer *SD: Work tools*

xadzăg *N. Khal.* бахь *Eng.* pliers *SD: Work tools*

döš *N. Khal.* дөш *Eng.* anvil *SD: Work tools*

körā̆ *N. Khal.* хөрөө *Eng.* saw *SD: Work tools*

sük *N. Khal.* сүх *Eng.* axe *SD: Work tools*

ōĭl/ōl *N. Khal.* ооль *Eng.* adze *SD: Work tools*

ätʲlĭg *N. Khal.* атлага *Eng.* adze (type of adze) *SD: Work tools*

sŭ̄wtš$_{\Lambda}$ *N. Morph*: **sŭ̄-wtš** *Khal.* цүүц *Eng.* chisel *SD: Work tools*

ürŭ̄wtĕr *N. Morph*: **ür-wtĕr** *Khal.* өрөвтөл *Eng.* rasp *SD: Work tools*

ɢorăndz$_{\Lambda}$ *N. Khal.* гуранз *Eng.* grindstone *SD: Work tools*

bülŭ̄ *N. Khal.* билүү *Eng.* whetstone *SD: Work tools*

kürdz$_{\Lambda}$ *N. Khal.* хүрз *Eng.* spade *SD: Work tools*

2.11 xadlăn xadăx kerĕgsĕl - Хадлан хадах хэрэгсэл - Hay-field tools

ɢar xadūr *Khal.* гар хадуур *Eng.* hand reaper *SD: Hay equipment*

xajūr *N. Morph*: **xaj-ūr** *Khal.* хадуур *Eng.* big hand reaper *SD: Hay equipment*

tarmūr *N. Morph*: **tar-mūr** *Khal.* тармуур *Eng.* rake *SD: Hay equipment*

ā̆r *N. Khal.* өвсний сэрээ *Eng.* pitchfork *SD: Hay equipment*

2.12 aŋgīn dzewsĕg - Ангийн зэвсэг хэрэгсэл - Hunting gear

armă *N. Khal.* том жад *Eng.* big spear *SD: Hunting gear*

džid *N. Khal.* жад *Eng.* spear *SD:Hunting gear*

urx$_{\Lambda}$ *N. Khal.*урхи *Eng.* snare *SD: Hunting gear*

xawx$_{\Lambda}$ *N. Khal.*хавх *Eng.* trap *SD:Hunting gear*

tšiwx$_{ʌ}$ *N. Khal.* чавх *Eng.* catapult *SD: Hunting gear*

bū *N. Khal.* буу *Eng.* gun *SD: Hunting gear*

šītĕw *N. Khal.* буу *Eng.* gun *SD: Hunting gear*

tsakūr bū *Khal.* цахиур буу *Eng.* flintlock *SD: Hunting gear*

där^{i} *N. Khal.* дарь *Eng.* gunpowder *SD: Hunting gear*

salăk/salăg *N. Morph:* **sal-k, sal-g** *Khal.* дарь хийх сав *Eng.* container for gunpowder *SD: Hunting gear*

sum/n *N. Morph:* **sum-n** *Khal.* сум *Eng.* bullet *SD. Hunting gear*

tumăr *N. Khal.* хонгио *Eng.* barrel of gun *SD: Hunting gear*

2.13 noxād dzörūlsĕŋ kerĕgsĕl - Нохойд зориулсан хэрэгсэл - Dog gear

noxān idĭš *Khal.* идүүр *Eng.* wooden bowl for dog *SD: Dog gear*

turūbtš$_{ʌ}$ *N. Morph*: **turū-btš** *Khal.* нохойн хөлд углах бойтог *Eng.* boots for herding dog's paw *SD: Dog gear*

III. XUBTSĂN XUNR - ХУВЦАС ХУНАР - CLOTHING

dörwĕd xubts$_{ʌ}$/n *Khal.* Дөрвөд хүмүүсийн үндэсний хувцас *Eng.* Durvud woman's and man's traditional clothing *SD: Clothing*

tsegdĕk *N. Khal.* (Цагаан даавуун захтай, шулуун энгэртэй, ханцуйгүй, урт дээл. Цэгдэгийн мөр, бүсэлхий, энгэрийг эмжсэн байдаг) *Eng.* long sleeveless deel (traditional clothing) with white cotton collar and straight opening edge) *SD: Clothing*

terlĭk *N. Khal.* тэрлэг (Цэгдэгийн дотор өмсөх нударгатай, ханцуйтай дээл) *Eng.* sleeved traditional clothing worn under 'tsegdek' *SD: Clothing*

dewĕl *N. Khal.* дээл (Дөрвөдүүд өвлийн дээлийг "дэвл" гэнэ. *Eng.* deel, traditional costume. Durvud people call the winter deel "dewl") *SD: Clothing*

- **öwr** *N. Khal.* энгэр (Дээлийн өмнө этгээдийн бүсэлхийгээс дээшх хэсэг) *Eng.* opening edge (Deel's front part above waist) *SD: Clothing; Deel*
- **xormā/xörmā̆** *N. Khal.* хормой (Дээлийн бүсэлхийгээс доошх хэсэг. Урд, хойд, дотоод хормой гэж бий) *Eng.* lower flap of a deel *SD: Clothing; Deel*
- **dzax** *N. Khal.* зах *Eng.* collar of a deel *SD: Clothing; Deel*
- **xants$_{ʌ}$/n** *N. Morph*: **xants-n** *Khal.* ханцуй *Eng.* sleeve of a deel *SD: Clothing; Deel*
- **nudrăm** *N. Morph*: **nudar-m** *Khal.* нудрага (Ханцуйны урд залгасан малын туурай хэлбэртэй хэсэг. Хүйтнээс хамгаална. Зарим дээл нудрагатай байна) *Eng.* wider, hoof-shaped, hanging part of a sleeve of a deel (It protects from cold. Some deels have this part) *SD: Clothing; Deel*
- **när^{i}** *N. Khal.* эмжээр (Дээлийн зах, энгэр, ханцуйны үзүүрийг хөвөөлөн оёсон нарийн тасам) *Eng.* edging (hem in deel's collar, opening and sleeve's edge) *SD: Clothing; Deel*
- **imkā̆r** *N. Morph*: **imk-ā̆r** *Khal.* эмжээр *Eng.* edging *SD: Clothing; Deel*
- **kādz** *N. Khal.* хиаз, эмжээр *Eng.* bandelet, edging *SD: Clothing; Deel*
- **dewlīn ɢadăr** *Khal.* дээлийн өнгө (Дээлийн гадна талаар татсан өнгө. Дээлийн өнгийг даавуу ба торгоор

хийнэ) *Eng*. Fabric and color used in outer side of deel (Outer parts are made by cotton and silk) *SD: Clothing; Deel*

- **dewlīn dotăr** *Khal.* дээлийн дотор (Дээлийн доторх давхарлага. Дээлийн дотрыг даавуу ба элдсэн арьсаар хийнэ) *Eng*. fabric and color used in inner side of deel (Inner parts are made by cotton and suede) *SD: Clothing; Deel*

kādztā dewĕl *Khal.* (Дээлийг нарийн туузан хажлагаар зэрэгцүүлэн эмжинэ. Ийм дээлийг охид ба бага насны эмэгтэй хүүхдүүд өмсдөг) *Eng.* (Hemming deel with thin strip of fabric. This style is used for girls) *SD: Clothing*

iškĭn dewĕl *Khal.* ишгэн дээл (Ишигний арьсаар доторлож хийсэн дээл. Ийм дээл хөнгөн байдаг. Ихэвчлэн хүүхдүүд өмсөнө) *Eng.* baby goat deel (Deel with baby goat fur in inner layer) *SD: Clothing*

ütš *N. Khal.* Нэхий дээлийн ерөнхий нэр *Eng.* Generic name for winter garment lined with sheepskin *SD: Clothing*

arsăn ütš *Khal.* нэхий дээл (Хонины нэхийгээр хийсэн өвлийн зузаан дээл) *Eng.* winter garment lined with adult sheepskin *SD: Clothing*

saksăk ütš *Khal.* сэгсүүргэн дээл (5,6 сартай хурганы арьсаар доторлож, хийсэн дээл) *Eng.* winter garment lined with 5-6 month lamb skin *SD: Clothing*

xur^{i}săx ütš *Khal.* хурганы арьсан дээл (Хурганы арьсаар доторлож хийсэн дээл) *Eng.* winter garment lined with lamb skin *SD: Clothing*

jamān dzarɢăk *Khal.* ямааны арьсаар хийсэн дээл (Гадарлахгүй өмсөнө) *Eng.* winter garment lined with goatskin (Worn without outer layer) *SD: Clothing*

lawšĭk *N. Khal.* тэрлэг *Eng.* summer gown *SD: Clothing*

xūdăr lawšĭk *Khal.* доторгүй зуны тэрлэг *Eng.* summer gown without inner layer *SD: Clothing*

nimgĭn lawšĭk *Khal.* Даавуугаар дотор хийсэн зуны тэрлэг *Eng.* summer gown with cotton inner layer *SD: Clothing*

köwĕntā̆ lawšĭk *Khal.* хөвөнтэй дээл. Дээлийн өнгө, дотор хоёрын завсарт хөвөн зулж, хавж оёсон дээл. Хөвөнтэй лавшгийг сэрүүн улиралд өмсөнө) *Eng.* deel with wool inner layer (Wool is sewn between inner and outer layer. Worn during cool seasons) *SD: Clothing*

tobtš$_{ʌ}$ *N. Khal.* товч (Дээлийн шилбэд оруулж торгох бөөрөнхий Товчийг мөнгө, хуванцраар хийхээс гадна даавууг зангидаж хийдэг) *Eng.* button (Button is a small fastener of deel, made of silver, plastic or knotted cloth) *SD: Clothing; Deel part*

sämpĭn tobtš$_{ʌ}$ *Khal.* сампин товч (Даавуугаар зангидаж хийсэн товч *Eng.* button (Knotted button made of cloth) *SD: Clothing; Deel part*

šilĭw *N. Khal.* шилбэ (Дээл, хувцасны товч торгох гогцоо) *Eng.* button loop (Button loop for deel and clothes to fasten button to it. *SD: Clothing; Deel part*

dax *N. Khal.* дах (Үсийг гадагш харуулж хийсэн арьсан нөмрөг. Дээл хувцасны гадна талаар давхар өмсөнө) *Eng.* coat with fur outside (Worn on deel and other outer wears) *SD: Clothing*

dawxăts *N. Morph:* **dawxă(r)-ts** *Khal.* цув *Eng.* cloak made of woolen cloth *SD: Clothing*

kīlĭn, kīlĭg *N. Khal.* цамц (Босоо захтай, урт ханцуйтай, цамц. Ихэвчлэн цагаан ямбуугаар хийнэ. Захны урд талаас доош 15 см орчим цуулж, энгэр гаргаж эмжих ба энгэрийн доод хэсгийг дөрвөлжлөн ширж оёно) *Eng.* shirt (It has a standing collar and long sleeve. Usually made by white cotton fabric. About 15 cm below collar in front part is sheared to make opening edge, the lower part of which is sewn in square) *SD: Clothing*

maxlā, malxā *N. Khal.* малгай *Eng.* hat *SD: Clothing*

- **orā/orā̆/örā̆** *N. Khal.*орой (Малгайн орой хэсэг) *Eng.* top part of a hat *SD: Clothing; Hat part*
- **kürā̆** *N. Khal.* хүрээ *Eng.* brim of hat *SD: Clothing; Hat part*
- **bitš** *N. Khal.* бүч *Eng.* ribbons behind hat *SD: Clothing; Hat part*
- **šilĭwtš**$_{\Lambda}$ *N. Morph*: **šil-wtš** *Khal.* малгайн арын унжсан хэсэг *Eng.* hanging part of hat in back *SD: Clothing; Hat part*

dörwĕd jŭdĕn *Khal.* Дөрвөдийн үндэсний малгай (Дөрвөдүүд улаан өнгөтэй юүдэн өмсөнө. Юүдэнг Чандмань уулаа дуурайлгаж улаан өнгөтэй, гурвалжин оройтой хийсэн гэж ярьдаг) *Eng.* Durvud's traditional hat (Durvud people wear red hat. Its triangular shape represents Chandmani mountain) *SD: Clothing; Hat*

ōwūdz *N. Khal.* лоовууз (Үнэгний арьсаар хийсэн малгай) *Eng.* hat made from fox fur *SD: Clothing; Hat*

tōrtsăk *N. Khal.* тоорцог (Бөмбөгөр хэлбэртэй малгай. Охид өмсөнө) *Eng.* dome shaped hat for girls *SD: Clothing; Hat*

üstā̆ maxlā *Khal.* өвлийн малгай (Хурга болон халиу, суусар зэрэг ангийн арьсаар хүрээлж хийсэн малгай) *Eng.* Winter hat (Usually made from lamb, otter and marten) *SD: Clothing; Hat*

dūlx$_{\Lambda}$ *N. Khal.* дуулга (Бөмбөгөр оройтой малгай) *Eng.* dome shaped hat *SD: Clothing; Hat*

altšūr *N. Khal.* алчуур (Эрэгтэй хүмүүс дөрвөлжин цагаан ямбуу даавууны дөрвөн үзүүрийг зангидаж толгойдоо өмсдөг байв. Эмэгтэй хүмүүс нарийн ороолтон алчуурын хоёр үзүүрийг толгойн шанаа хэсэгт зангидан уядаг. Одоо үед алчуурыг толгойдоо боох ба хүзүүндээ зангиддаг) *Eng.* towel (Men wear square shaped white cotton cloth with knots on its four edges. Women wear narrow strip of cloth by knotting two ends near their temple. Nowadays towels are worn on head and around neck) *SD: Clothing*

ɢos/n *N. Morph*: **ɢos-n** *Khal.* гутал *Eng.* shoes *SD: Clothing*

dörwĕd ɢos/n *Khal.* Дөрвөд гутал (Дөрвөд гутал нь ээтэн өндөр, гурвалжин хоншоортой, давхар ширэн ултай, улыг гадна талаас нь оёсон байдгаараа онцлог. Өвлийн гутлыг эсгийгээр доторлосон байдаг. Гутлыг гар аргаар оёж өмсөнө) *Eng.* Durvud shoes (It has curved triangular front and double leather soles, which are sewn from outside. Winter boots have felt inner sole. Shoes are hand-made by sewing) *SD:* Clothing

- **ɢosnā tolɢā** *Khal.* хөл байх хэсэг *Eng.* part of the boot that covers foot *SD: Clothing; Shoes part*
- **ɢosnā xonšār** *Khal.* гутлын өлмий (Гутлын толгойн өмнөт ээтгэр хэсэг) *Eng.* Front edge of the boot *SD: Clothing; Shoes part*
- **ul** *Khal.* гутлын ул (Гутлын гишгэх доод тал. Гутлын улыг дээр үед давхар ширээр хийдэг байжээ. Сүүлийн үед эсгийг давхарлан ширж, улны хажууг халуун төмрөөр хайрч, үс ноосыг арилгаад цагаан даавуугаар бүрхэж, ширнэ) *Eng.* boots' sole (Bottom part of boots. In early times, soles were made by double leatherskins. Nowadays, felt is used as the second layer and the surrounding area of sole is scalded by hot iron and covered with white fabric, which is also sewn) *SD: Clothing; Shoes part*
- **bōm** *N. Khal.* зулаг (Гутлын ул, түрий хоёрын хоорондох хэсэг) *Eng.* part between boots' sole and spats *SD: Clothing; Shoes part*
- **türā̄** *N. Khal.* гутлын түрий *Eng.* spat of boots *SD: Clothing; Shoes part*
- **dzūdzā** *N. Khal.* зуузай (Гутлын өсгийн дотор хадах хатуу шир) *Eng.* Hard leatherskin to be nailed on boots heel area *SD: Clothing; Shoes part*
- **daxmā** *N. Khal.* гутлын зуузайн дотно талд хадах хатуу зузаалга *Eng.* hard material to be nailed on counter of boots *SD: Clothing; Shoes part*
- **xabtšār/xaptšār** *N. Morph*: **xab(p)tš-ār** *Khal.* хавчаар (Гутлын залгаас бүрт хавчуулан оёх эмжээр) *Eng.* fringe sewn between parts of boots *SD: Clothing; Shoes part*

ɢuldzʌtā ɢos/n *Khal.* угалзтай гутал (Гоёлын гутал. Гутлыг ногоон өнгөтэй сарьсаар эмжиж, түрий ба толгой дээр нь угалзан хээ гарган, шаглан оёно) *Eng.* Boots for special occasions (Fringed by green suede. Decorated and embroidered on the upper parts of boots) *SD: Clothing*

šiwĭr *N. Khal.* эсгий улавч *Eng.* felt insoles. *SD: Clothing; Shoes*

ōˈmsʌ/n, ōmsʌ/n *N. Morph*: **oˈms-n, ōms-n** *Khal.* оймс (Гутлын дотор өмсөх урт түрийтэй оймс. Хүйтний улиралд эсгий оймс өмсөнө. Хонины ноосыг дарж, гутлын хэвд оруулаад, эсгий оймс хийдэг) *Eng.*socks (Long socks worn inside boots. During the cold weater, felts socks are worn. Sheep wool is pressed and shaped for boots to make felt sock) *SD: Clothing*

duɢnā *N. Morph*: **duɢ-nā** *Khal.* богино түрийтэй эсгий ба нэхий оймс *Eng.* shorter socks made by felt or sheepskin *SD: Clothing; Shoes*

dektū̄ *N. Khal.* дэгтий (Гутлын гадна талаар өмсөх бог мал ба ангийн арьсаар хийсэн дулаалга гутал) *Eng.* boot cover made by the skin of small catlte or hunted animals *SD: Clothing*

ɢujwtšʌ *N. Morph*: **ɢuj-wtš** *Khal*. богино өмд *Eng*. knee-pants *SD: Clothing*

dotādž *N. Khal*. 1. дотуур хувцас 2. өмд *Eng*. 1. underdress 2. panties *SD: Clothing*

ümd/n *N. Morph*: **ümd-n** *Khal*. өмд (Өмд нь нимгэн, зузаан байхаас гадна, арьсаар хийнэ) *Eng*. pants (Pants could be thin or thick. It is made by leather) *SD: Clothing*

- **ümdnā̄ dzax** *N. Khal.* өмдний зах (Өмдний зах нь уужим байна) *Eng.* waistband (It should be wide. Belt is

inserted into the edge of waistband) *SD: Clothing; Pants part*

- **ümdnā̆ ɢuj** *Khal.* өмдний гуя (Гуянд өмсөх хэсэг. Өмдний ар, өвөр нь (гуя) тэнцүү эсгүүртэй байдаг) *Eng.* hip part of pants (Back parts and fore parts are tailored same size) *SD: Clothing; Pants part*
- **ümdnā̆ ārtsăg** *Khal.* өмдний салтаа (Морь унаж явахад урагдахгүй гэж өмдний салтааг уужим хийдэг) *Eng.* crotch (It is made wide to ride horse without ripping it) *SD: Clothing; Pants part*
- **elgĕg** *N. Morph*: **elg-g** *Khal.* оруулга (Өмдийг уужим болгохын тулд өмдний салтаа хэсэгт гурвалжин оруулга оёдог) *Eng.* piece of triangle cloth to sew crotch *SD: Clothing; Pants part*
- **šuŋɢărtsăk** *N. Khal.* шуумаг (Өмдний доод түрий) *Eng.* legs of pants *SD: Clothing; Pants part*

arsăn ümd/n *Khal.* арьсан өмд (Хонины нэхийгээр хийдэг өвлийн өмд. Одоо настай эрэгтэй хүмүүс болон хөдөөний эрэгтэй хүмүүс хаяа өмсдөг) *Eng.* sheepskin pants worn in winter. (Today, elder men or men living in countryside wear it) *SD: Clothing; Pants*

šarwār *N. Khal.* шарваар (Зах ба шуумаг нь маш уужим өмд. Одоо ийм өмд өмсдөггүй) *Eng.* harem pants (Leg parts are wide. It is not worn in modern times) *SD: Clothing; Pants*

majg *N. Khal.* банзал (Зах нь уужим хуниастай урт банзал. Эмэгтэйчүүд, лам нар өмсдөг байв. Одоо ийм банзлыг өмсдөггүй) *Eng.* skirt (Wide waist lined and with folds. Women and monks used to wear it. It is not worn in modern times) *SD: Clothing; Pants*

büs *N. Khal.* бүс (Дээлний гадуур, бэлхүүсээр ороох торгомсог нимгэн урт эд. Бүс нь 3-5 м урт байна) *Eng.* belt for deel (A belt is a flexible band, typically made of silk like material, and worn around the waist. Length is between 3 and 5 meters) *SD: Clothing; Belt*

ölk$_{\Lambda}$ *N. Khal.* тэлээ (Өмдийг тогтоож уях нарийн сур ба бөс) *Eng.* belt for pants (A belt is a flexible band or strap, typically made of leather or cloth, and worn around the waist) *SD: Clothing; Belt*

mantsū *N. Khal.* өлгий (Нялх хүүхдийн хөнжил. Хүйтний улиралд хөдөөний хүмүүс нялх хүүхдээ арьсан өлгийд манцуйлдаг. Хонины арьсыг элдэж манцуй хийнэ) *Eng.* blanket for baby (During the cold weather, people living in countryside bundle their babies up in sheepskin blanket. Sheepskin should be tanned and processed) *SD: Clothing; Child clothing*

bär^{i}nā̆ *N. Khal.* бариувч (Нялх хүүхдийн захгүй дээл. Бариувчийн захны эсгүүрийг ар тал руу нь нугалж оёдгоор онцлог) *Eng.* robe for babies without collar (The collar is folded and sewn backside of robe) *SD: Clothing; Child clothing*

bō^{i}tă̆k/bŏ̄tĕk *N. Khal.* бойтог (Нялх хүүхэд өмсөх зөөлөн ултай гутал) *Eng.* boots worn by babies with soft soles *SD: Clothing; Child clothing*

nilx kŭ̄kdīn ümd/n *Khal.* нялх хүүхдийн өмд (Нялх хүүхдийн өмдний салтаа нь задгай, бие засахад төвөггүй байна) *Eng.* pants for babies (The crotch part is open for

making it easy for potty) *SD: Clothing; Child clothing*

džiwk$_{ʌ}$ *N. Khal.* живх (Шээснээс хамгаалах хэрэгсэл. Зөөлөн эсгийгээр уут оёж, дотор нь аргалын үнс хийгээд хүүхдийн бөгсөн доор тавьж хэрэглэдэг байжээ. Одоо ийм живхийг хэрэглэдэггүй) *Eng.* (Drain of a cradle. Soft sheepskin bag with cow dung ash placed under baby's bottom. It is not used in modern times) *SD: Clothing; Child clothing*

xoŋx$_{ʌ}$ *N. Khal.* хонх (Хүүхэд хөлд орж, явж эхэлмэгц, гуталд нь бяцхан хонх хадаж өгдөг. Хонхны дуугаар хаана явааг нь олж мэднэ) *Eng.* bell (When a baby learns to walk, the bell is attached to his/her boots. It is used for locating where the baby is) *SD: Clothing; Child clothing*

IV. UJDŬL, KĒ - ОЁДОЛ БА ХЭЭ - SEWING AND ORNAMENT

ujdŭl *N. Morph:* **uj-dŭl** *Khal.* оёдол *Eng.* sewing

xawār *N. Morph:* **xaw-ār** *Khal.* хаваас (Давхар юмыг нэвт хатган оёно. Хөвөнтэй дээл, хөнжил зэргийг хавж оёдог) *Eng.* quilting (Single turn or loop of thread to sew layers. It is used for sewing cotton deel and blankets) *SD: Stitch*

šaglār *N. Morph:* **šag-lār** *Khal.* шаглаас (Юмыг хөшиж хатгасан газраар дахин эргүүлж нягт утас мэт оёно. Гөлөм, монгол гутлын ул зэргийг шаглаж оёдог) *Eng.* running stitch (The stitch is worked by passing theneedle in and out of thefabric. It is used for sewing saddlecloth and soles of Mongolian boots) *SD: Stitch*

küwĕrdā̆ *N. Morph:* **köw-rd-ā̆** *Khal.* хөвөрдлөг (Юмны зах, уулзвар хэсгийг ташуу хэдрэн оёно. Шилбэ, арьсан дээл, хурганы арьсан дотор, туурга, дээвэр зэргийг хүвэрдэж оёно) *Eng.* oversewing (Whip stitchis used to hold two folded edges together in a tight narrow seam. It is used for sewing sheepskin deel, lamb deel, ger cover and roofs) *SD: Stitch*

kerā̆ *N. Morph: ker-ā̆ Khal.* хэрээс (Юмыг утсаар хөндлөн гулд ороож шидмэглэн оёх) *Eng.* cross (Sewn across the garment) *SD: Stitch*

šidā̆r *N. Morph:* **šid-ā̆r** *Khal.* шидээс (Бүдүүвчлэн оёх оёдол) *Eng.* basic stitch *SD: Stitch*

xalās *N. Morph:* **xal-ās** *Khal.* нөхөөс (Давхар эдийн ирмэгийг налуу хэрж оёно) *Eng.* catch stitch (A large cross-stitch aterials. It is used on snuff bottle bag, shirt and towel to decorate) *SD: Stitch*

nekā̆r *N. Morph:* **nek-ā̆r** *Khal.* нэхээс (Утсыг зориулалтын этгэр зүүгээр, хээ гаргаж нэхнэ. Алчуур, малгай зэргийг нэхнэ) *Eng.* knitting (Threads knitted by a particular needle forming patterns. Scarves and hats are knitted) *SD: Stitch*

xatxār *N. Morph:* **xatx-ār** *Khal.* хатгамал (Даавуун эд дээр элдэв хээ гарган оёно) *Eng.* embroidery (It is used on cotton material) *SD: Stitch*; *Embroidery*

sŭ̄džĭŋ *N. Morph:* **sŭ̄dž-ŋ** *Khal.* сүйхэн хээ (Цамц, юүдэн, тамхины уут, хэтч зэрэгт сүүжин хээ гаргана) *Eng.* type of stitches (It is used on shirt, towel, tobacco bag and clutch) *SD: Stitch*; *Embroidery*

taŋnā kē *Khal.* тагнай хээ (Үелүүлж гаргасан хээ. Гэрийн эсгий дээвэр туургыг зээглэх, хошлон бүс томоход тагнай хээ гаргадаг. Мөн үсний гэр, тамхины уут зэргийг тагнай хээгээр чимэглэж оёно) *Eng.* patterns overlaid (It

decorates the edge of felt cover, roof and belt of ger. It also decorates hair bag and tobacco bag) *SD: Stitch*; *Embroidery*

süldžə̄r *N. Morph:* **süldž-ə̄r** *Khal.* сүлжээс (Олом, жирэм, чөдрийн сум, бугуйлын цээж зэргийг сураар сүлжинэ. Хавтгай ба дөрвөлжин сүлжинэ. 3-48 ширхэг сураар сүлждэг. Дэрс сүлжиж шүүх хэрэгсэл хийнэ. Бас цахилдаг сүлжиж хүүхдүүд тоглодог) *Eng.* weaving (Saddle girths, hobble and lasso are partly weaved by leather strap. Weave can be flat or square. 3-48 leather straps are used for weaving. Straws are weaved to make filters. Also children weave iris to play) *SD: Stitch*; *Embroidery*

kē ɢuldzʌ *Khal.* хээ угалз (Эд юмс дээр гаргах элдэв дүрс) *Eng.* ornaments (Patterns drawn on items) *SD: Stitch*; *Embroidery*

alxʌ *N. Khal.* алхан хээ (Алх хэлбэртэй дан ба давхар хээ. Авдар, хайрцаг зэрэг дөрвөлжин зүйлд алх хээ зохимжтой) Eng. meander-like geometrical shaped ornament which is called hammer ornament (It is suitable for rectangular shaped items such as chest or box) *SD: Stitch*; *Embroidery*

ɢuldzʌ *N. Khal.* угалзан хээ (Эргэлдсэн дугуй эвэр хэлбэртэй хээ. Ширдэг, гутал зэрэгт угалзан хээ гаргадаг) *Eng.* spiral type of pattern (It decorates felt rugs and boots) *SD: Stitch*; *Embroidery*

ujlăɢ *N. Khal.* өлзий (Давхар сүлжээс бүхий хээ. Авдар, ширээ, хаалга, хөшигний зах, дээлийн хаж зэрэгт уялга хээг өргөн хэрэглэнэ) *Eng.* The eternal knot (It decorates chest, table, door, hem of curtain and deel) *SD: Stitch*; *Embroidery*

V. GOJA - ГОЁЛ ЧИМЭГ - ACCESSORIES

5.1 erĕgtə̄ kümnə̄ ɢoja - Эрэгтэй хүний гоёлын зүйлс - Accessories for man

ket utxʌ *Khal.* хэт хутга *Eng.* a set of tinder-pouch and knife (Men’s knife set for everyday use and decoration) *SD: Cutting tool; Accessories*

ket *N. Khal.* хэт (гал ноцоох хэрэгсэл) *Eng.* steel for striking fire. *SD: Fire; Accessories*

- **tēg** *N. Khal.* бэл (Хэт хутгын оосрын тээглүүр) *Eng.* toggle for knife handle *SD: Cutting tool; Accessories*
- **ketə̄n ul** *Khal.* хэтийн уул (Лууль, цагаан уул мэт ургамлаар хийж, хэт цахиж, гал гаргах хөвөнцөр зүйл) *Eng.* tinder (Tinder is a spongy, flammable substance prepared from bracket fungi) *SD: Fire; Accessories*
- **ketə̄n ōsăr** *Khal.* хэт бэл (Хэт хутгыг бүсэнд хавчуулж зүүхэд зориулсан мөнгөн оосор) *Eng.* silver strap for keeping knife set on belt *SD*: *Accessories*

tsakūr *N. Morph:* **tsak-ūr** *Khal.* цахиур (Цахиж гал гаргадаг хатуу цагаан чулуу *Eng.* Flint (Hard, white stone to ignite fire) *SD: Fire; Accessories*

kokūr *N. Morph:* **kok-ūr** *Khal.* хөөрөг (Хамрын тамхи хийх сав. Хөөргийг мана, хаш, гартаам гэх мэт чулуугаар хийнэ. Хүмүүстэй мэндлэхдээ хөөрөг нэрнэ) *Eng.* snuff bottle (Bottle that contains powdered tobacco.It is made of

chalcedony, jade and agate) *SD*: *Accessories*

- **kokūrān tolɢā** *Khal.* хөөрөгний толгой (Хөөрөгний толгойг улаан өнгөтэй шүрээр хийнэ) *Eng.* snuff bottle stopper (It is made of red coral) *SD: Accessories; Snuff bottle*
- **nūx** *N. Khal.* нуух (Хөөрөгний толгойн эмжээр. Зэс ба алтаар хийнэ) *Eng.* cork of a snuff bottle (Copper or gold edge of a stopper) *SD: Accessories; Snuff bottle*
- **ēm** *N. Khal.* мөр (Хөөрөгний хажуугийн дээд этгээд) *Eng.* shoulder of snuff bottle (Upper part of right and left sides) *SD: Accessories; Snuff bottle*

dālĭŋ *N. Khal.* даалин (Хөөрөг хийхэд зориулсан даавуу ба торгон сав) *Eng.* cloth or silk bag for snuff bottle. *SD: Accessories; Snuff bottle*

tuŋɢ$_{ʌ}$rtsăk/tuŋɢ$_{ʌ}$rtsăg *N. Khal.* тамхины уут (Доод хэсэг нь өргөн, дээд талын захыг давхарлаж оёно) *Eng.* tobacco bag (Lower part is wider. Upper hem is sewn layered) *SD: Accessories; Snuff bottle*

ɢandz$_{ʌ}$ *N. Khal.* гаанс (Төмөр толгойтой, урт иштэй, соруултай, тамхи татах хэрэгсэл) *Eng.* smoking pipe (A pipe used for smoking tobacco. With metal chamber, long stem and mouthpiece) *SD: Accessories*

- **~ām mod/n** *Khal.* соруул (Тамхины утаа гүйх урт мод) *Eng.* stem (Long stem for smoke) *SD: Accessories; Smoking pipe*
- **~ān tolɢā** *Khal.* гаансны толгой (Нунтаг тамхи хийж татахад зориулсан этгэр төмөр толгой) *Eng.* chamber (Metal chamber holds a tobacco power) *SD: Accessories; Smoking pipe*
- **dzūlt$_{ʌ}$** *N. Morph.* **dzū-ūlt** *Khal.* соруул (Тамхи татахад аманд зуух хаш ба чулуу) *Eng.* mouth piece made of jade or other stone *SD: Accessories; Smoking pipe*
- **denšā** *N. Khal.* бурзан (Гаансны соруулын аманд зуух хэсэг) *Eng.* the piece that the smoker touches by his mouth and inhales *SD: Accessories; Smoking pipe*

dörā̆ *N. Khal.* дөрөө (Гаансны үнсийг унагаахад зориулсан дөрөө мэт мөнгөн хэрэглэл) *Eng.* pedal like silver piece to remove ashes from pipe *SD*: *Accessories; Smoking pipe*

sojā *N. Khal.* соёо (Гансны толгойд байгаа үнс, бохийг сэтгэж унагаахад зориулсан этгэр төмөр) *Eng.* pipe cleaner (Metal stick with curved head to remove ashes and wet tobacco from pipe) *SD*: *Accessories; Smoking pipe*

tsoklūr *N. Morph:* **tsok-lūr** *Khal.* тамхины үнс цохих хотгор цул мөнгөн хэрэгсэл *Eng.* Silver piece to strike tobacco ash *SD*: *Accessories; Smoking pipe*

setkŭr *N. Morph:* **setk-ŭr** *Khal.* сэтгүүр (Тамхины бохийг гүнзгий малтаж гаргах

нарийн махир төмөр) *Eng.* Pipe cleaner (Curved metal stick to remove wet tobacco deep in the stem) *SD*: *Accessories; Smoking pipe*

erwā̆kā̆ *N. Morph:* **erw-(ā̆)-kā̆** *Khal.* эрвээхий (Тамхины уутны амыг хоёр талаас нь хавчсан эрвээхэй хэлбэртэй гоёл төмөр) *Eng.* butterfly shaped metal decoration for smoking pipe *SD*: *Accessories*

sō̆sĕg *N. Khal.* модыг ухаж хийсэн жижиг гаанс. *Eng.* small smoking pipe made by carved wood *SD*: *Accessories; Pipe type*

tamkʌ *N. Khal.* тамхи *Eng.* powder tobacco for smoking pipe.

nasmā *N. Khal.* хамрын тамхи *Eng.* Powder snuff. *SD: Tobacco*

5.2 emĕgtā̆ kümnā̆ ɢoja - Эмэгтэй хүний гоёлын зүйлс - Accessories for woman

darūlɢʌ *N. Morph:* **dar-ūl-ɢa** *Khal.* даруулга *Eng.* comb accessory *SD: Accessories*

xabtšār/xaptšār *N. Morph:* **xab(p)tš-ār** *Khal.* хавчаар *Eng.* hair clip *SD: Accessories*

tokŏg *N. Khal.* гэзэгний үзүүрт залгах гоёл *Eng.* accessory that is braided to the hair end *SD: Accessories*

šiwĕrlĕk *N. Morph:* **šiwĕr-lĕk** *Khal.* шигэрмэг (Эхнэрийн үсийг урд талд унжуулан хийх гэр сав) *Eng.* case that holds wife's hair *SD: Accessories*

bōdă̆g *N. Morph:* **bō-dă̆g** *Khal.* үсний гоёл *Eng.* hair decoration *SD: Accessories*

sam *N. Khal.* сам *Eng.* comb

šū̆r *N. Morph:* **šū̆-r** *Khal.* шүүр *Eng.* fine comb

sīk *N. Khal.* ээмэг *Eng.* earrings *SD: Accessories*

bilsă̆x *N. Morph:* **bils-x** *Khal.* бөгж *Eng.* ring *SD: Accessories*

ɢol *N. Khal.* бөгж *Eng.* ring *SD*: *Accessories*

jeŋgʌsĕg *N. Khal.* энгэсэг *Eng.* cosmetic powder

kettšʌ *N. Morph:* **ket-tš** *Khal.* эмэгтэй хүний хэтэвч *Eng.* women's clutch *SD*: *Accessories*

VI. UMDĂN, XŌL KŰNSĔN - УНД, ХООЛ ХҮНС - DRINK AND FOOD

6.1 tsā̆ - Цай - Tea

umdʌ/n *N. Morph:* **umd-n** *Khal.* унд *Eng.* drink

tsā̆ *N. Khal.* цай (Буцалгаж идээшүүлэн уух унд. Дөрвөдүүд идээ, сүү ихтэй, өтгөн, давстай цай уудаг) *Eng.* tea (A beverage prepared by boiling water over cured tea leaves. Dorvods drink salty tea rich in tea leaves and milk) *SD*: *Drink*

tsā̆gīn idā̆/n *Khal.* идээ (Цай чанахад хийх хуурай цай) *Eng.* tea leaves (Dry tea leaves for making a tea) *SD*: *Drink; Tea*

šār *N. Khal.* шаар (Цайны шимгүй болсон үлдэгдэл. Шаарыг дахин чанаж тэвээрэг муутай малд өгдөг) *Eng.* tea residue leaves (It is re-boiled to feed lean livestock) *SD*: *Drink; Tea*

üstā̆ tsā̆ *Khal.* сүүтэй цай (Ус, идээ хийж буцалгаад, дээр нь сүү, давс, шар тос хийж чанана) *Eng.* milk tea (Water boiled with tea leaves, then milk, salt and butter are added) *SD*: *Drink; Tea*

dörwĕd tsā̆ *Khal.* дөрвөд цай (Усан дээр идээ хийж, өтгөртөл буцалгаад саванд юүлж, шаарыг тусад нь шүүж авна. Дараа нь халуун тогоон дээрээ сүү хийж дэвэргээд, дээрээс нь хар цайгаа хийнэ. Цайндаа айргийн шар тос хийж амтлаад, давс хийж, олон дахин самарна. Ингэж чанасан цай ааг, амт сайтай болохоос гадна сайн боловсорсон байдаг. Ийм цайг "Дөрвөдийн аагтай шаргал цай" гэж нэрлэдэг) *Eng.* durvud tea (Water boiled with tea leavespoured into a vessel. Tea residue is separated. Milk is boiled on a hot pot. Tea is poured into a boiled milk. Flavored with rich butter and salt and ladled many times. Tea prepared in this way tastes rich and good. It is called Durvud's greasy rich tea literally) *SD*: *Drink; Tea*

xōrūlsăn tsā̆ *Khal.* хийцтэй цай (Гурилыг хонины сүүлтэй хуурч чанасан цай) *Eng.* tea with fried mutton tail fat and flour. *SD*: *Drink; Tea*

tawălsăn tsā̆ *Khal.* шийртэй цай (Сүүтэй цайнд хонины хуйхалсан сүүлний отог, шийр, борви тойгын яс хийж чанасан цай) *Eng.* tea with roasted leg parts of mutton *SD: Drink; Tea*

sūltā̆ tsā̆ *Khal.* сүүтэй цайнд хонины сүүлийн өөхийг нимгэн зүсэж чанасан цай *Eng.* tea with thin sliced mutton tail *SD*: *Drink; Tea*

öwsĕn tsā̆ *Khal.* өвсөн цай (Хархираа, Түргэн зэрэг өндөрлөг уулсаар ургадаг цайны ургамлыг түүж цай чанадаг) *Eng.* herb tea (Herbs are collected from Kharkhiraa and Turgen high mountains) *SD*: *Drink; Tea*

benšʌtā̆ tsā̆ *Khal.* банштай цай (Сүүтэй цайнд банш хийж чанана. Ийм цайг сүүлийн үеэс чанаж уух болсон) *Eng.* tea with dumpling (Dumplings boiled with milk tea. Its consumption is catching on in modern times) *SD*: *Drink; Tea*

tšiŋ *N. Khal.* хар цай (Сүү хийхгүйгээр зөвхөн ус, идээ, давс хийж чанана) *Eng.* black tea (Tea made with water, tea leaves and salt and without milk) *SD*: *Drink; Tea*

kimĭr/kirĭm *N. Khal.* хярам (Усыг сүлж буцалгасан идээгүй унд) *Eng.* boiled milk diluted with water and without tea leaves *SD*: *Drink; Tea*

tšīdĕm *N. Morph:* **tšī-dĕm** *Khal.* цийдэм *Eng.* emulsion *SD*: *Drink; Tea*

jār *tabo. N. Khal.* шаар/цай *Eng.* tea-leaves *SD*: *Drink; Tea*

dzulă̆g *N. Khal.* хангай, дэлхийд өргөх цай, сүүний дээж *Eng.* ritual sprinking of tea and milk *SD*: *Drink; Ritual*

6.2 maxă̆ŋ xōl - Махан хоол – Meat dishes

max/n *N. Morph:* **max-n** *Khal.* мах (Дөрвөдийн хүнсний гол хэрэглээ нь мах юм. Малын махыг янз бүрээр боловсруулж хэрэглэдэг. Махыг дангаар идэхээс гадна сонгино, гурилтай хольж хэрэглэнэ) *Eng.* meat (The main food for Durvuds is meat. Livestock meat is processed in several ways. Meat is consumed solely or with onion and pancake made by flour) *SD: Meat*

ulān idā̆/n *tabo. Khal.* улаан идээ *Eng.* meat

6.2.1 ɢadă̆r maxă̆n - Гадар мах- Covering meat

ɢadă̆r max/n *Khal.* гадар мах (Малын толгой, шийр, гэдэс дотроос бусад махыг "гадар мах" гэнэ) *Eng.* covering meat (Covering meat is most part of mutton except for head, legs and intestines) *SD*: *Meat*

sēr xaws/n *Khal.* сээр хавирга (Үхэр, адууны хавирга, сээр, бөөр, зүрх, гэдсийг оролцуулан боож бэлтгэсэн мах) *Eng.* spine and ribs (Ribs, spine, kidney, heart and intestines of cattle or horse, prepared and wrapped together) *SD: Meat*

dal *N. Khal.* дал (Бог малын дал бол онцлогтой. "Далын махыг далуулаа" гэж зүйр үг бий. Далыг чанаж, хуудаснаас бүх хүнд амсуулдаг. Нагацын дэргэд дал мөлждөггүй ёстой) *Eng.* scapula (Scapula of sheep or goat is exclusive. It is shared with people as many as possible. Scapula is not gnawed when mother's side of aunts or uncles are present) *SD: Meat*

darămtā xaws$_{\Lambda}$/n *Khal.* өндөр хавирга (Бог малын дөрвөн өндөр хавиргыг чанаж, ахмад хүн ба зочинд тавьдаг) *Eng.* main ribs (Main ribs of sheep or goat are boiled and served to elders or guests) *SD: Meat*

bor xaws$_{\Lambda}$/n *Khal.* бор хавирга (Дөрвөн өндрөөс бусад хавиргыг бор хавирга гэнэ) *Eng.* ribs with lean meat (Ribs except for main fours ribs) *SD: Meat*

boɢŏn^{i} xaws$_{\Lambda}$/n *Khal.* богино хавирга (Хавирганы хамгийн сүүлийн хоёр хавирганы махыг иддэггүй) *Eng.* short ribs (Ribs on the lowest part are not consumed) *SD: Meat*

süwn̄ xaws$_{\Lambda}$/n *Khal.* сүвээ хавирга *Eng.* side's ribs *SD: Meat*

öbtšün̄ ɢar *Khal.* өвчүүний хормой Eng. lower part of brisket *SD: Meat*

atx$_{\Lambda}$măl *N. Morph:* **atx-măl** *Khal.* атгаал чөмөг (Атгаал чимгийг гаднын хүнд өгдөггүй, өөрсдөө иддэг ёстой) *Eng.* marrow bone (It is only served to family members) *SD: Meat*

šaɢāt *N. Morph:* **šaɢā-t** *Khal.* шагайт (Шагайт чөмгийг бурхандаа дээж болгон, авдар дээр тавих ба морь талыг нь дээш харуулж тавина) *Eng.* humerus (This bone is left for deity worship. Humerus is placed on the family's chest and the flat know should face upwards) *SD: Meat*

šün̄dž *N. Khal.* сүүж (Сүүжний нүхэнд байгаа махыг авдаггүй ёстой. Хэрэв махы нь авсан бол "сүүжний нүхэнд чөтгөр шүглэдэг" гэж үзээд, гэрт хонуулалгүй гаргаж хаядаг) *Eng.* pelvis (A bone situated on upper end of a hindlimb with a hole. If pelvis is eaten until no flesh is left on the bone it is put into trash without keeping it for the night, lest demons reside inside the hole) *SD: Meat*

xartsăx *N. Khal.* харцага *Eng.* lumbar *SD: Meat*

xontsăk *N. Khal.* ууц (Нуруунаас доош ахар сүүл хүртэлх ястай мах) *Eng.* loin (Meat part from back spine to соссух) *SD: Meat*

xondŏltsăk *N. Morph:* **xondŏl-tsăk** *Khal.* ууцны олон ястай хэсэг *Eng.* rump meat with many bones. *SD: Meat*

nurɢ$_{\Lambda}$/n *N. Morph*: **nurɢ-n** *Khal.* нуруу (Малын зоо дагуу орших нугас бүхий ястай мах. Нурууг нэг нэгээр нь нугалж идэх ба нугасыг иддэг) *Eng.* spinal bones with meat that is eaten by splitting vertebrae one by one. *SD: Meat*

džiwĭrtā nurɢ$_{\Lambda}$/n *Khal.* сүвээний махтай хамт авсан нуруу *Eng.* spinal flesh that is cut from an animal along with the соссух *SD: Meat*

asxăwtš$_{\Lambda}$ *N. Morph*: **asx-wtš** *Khal.* асуух нуруу (Төгсгөлийн нуруу. Асуух нурууг "нугалах уу" гэж асуугаад нугалдаг. Мөн хүүхдүүд асуух нурууны яс бүрийг нэрлэж тоглодог) *Eng.* sacrum (When splitting sacrum vertebrae, a person has to get permission to split it from someone

else. Children also recite names of the spinal vertebrae as a game) *SD: Meat*

šöl/n *N. Morph*: **šöl-n** *Khal.* шөл (Мах хийж буцалгаж хандалсан шингэн хоол. Хонины шөл бол дөрвөдийн үндэсний хоолны нэг. Шинэ төрсөн эхэд эхлээд хонины шөл уулгадаг) *Eng.* soup (Liquid meal where meat is boiled for flavor. Mutton soup is one of the Durvuds' main traditional meals. Mutton soup is recommended for newborn mothers) *SD: Meat*

tšimg$_{\Lambda}$/n *N. Morph*: **tšimĭg-n** *Khal.* чөмөг (Булуутай чөмөг ясны доторх тосорхог шингэн. Үүнийг иднэ) *Eng.* bone marrow (It is edible) *SD: Meat*

6.2.2 dotăr maxăn - Дотор мах - Insides

dotăr *N. Morph*: **dot-r** *Khal.* цувдай (Малын дотор эрхтнийг ерөнхийд нь "дотор мах" гэнэ) *Eng.* inside meat (Animal's internal organs are generally called "inside meat") *SD: Meat*

ōšk$_{\Lambda}$ *N. Khal.* уушиг (Уушиг хөнгөн тул сийж чанана. Уушгийг идэхээс гадна, нядалсан малын гургалдайд хийж баасыг нь цэвэрлэнэ) *Eng.* lung (Because lung is light, it is boiled in colon. Aside from eating, lungs are put into slaughtered animal's colon to clean excreta) *SD: Meat*

elk$_{\Lambda}$/n *N. Morph*: **elk-n** *Khal.* элэг (Бог малын элгийг болгож, хавтгай зүсээд шүүрхийгээр иднэ) *Eng.* liver (Liver of sheep or goat is undercooked and sliced to eat) *SD: Meat*

tsitsĭrxā *N. Morph*: **tsits-rxā** *Khal.* чацархай (Бог малын чацархайг чанаж, элэгтэй нь хамт иддэг) *Eng.* mesentery (Small livestock animal's mesentery is cooked and eaten with liver) *SD: Meat*

bō̄r, dzürk/n *N. Khal.* бөөр, зүрх (Бөөр, зүрхийг хүүхдүүд иддэг. Айлд дотор тавихдаа заавал бөөр, зүрх оролцуулдаг ёстой) *Eng.* kidney and heart (Children eat kidney and heart. Kidney and heart are always included when intestines are served at home) *SD: Meat*

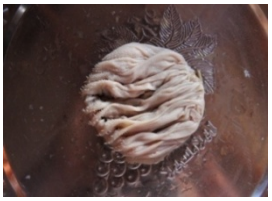
dzör$_{\Lambda}$m *N. Khal.* ороомог (Бог малын нарийн гэдсийг сэмжтэй нийлүүлж ороогоод чанаж болгосон хоол) *Eng.* meal prepared by mixing small livestock animals' thin intestine with internal thin fat layer *SD: Meat*

güdzā̄/n *N. Morph*: **güdzā̄-n** *Khal.* гүзээ (Малын гүзээний гадна талын үсэрхэг барзгар хальсыг хусаж цэвэрлээд, гурав хуваан, чанана. Дээр үед гүзээний ноос хусвал "буян дуусна" гэж үзээд ноостой нь чанаж иддэг байжээ) *Eng.* rumen (Outer side of stomach's wool-like covering (outer wall with rugged lining) is scraped off, split into three and cooked. In early times, cleaning off the wool of a rumen was omen of "virtue depletion" and people ate with its cover) *SD: Meat*

mū saŋgărtsăk *Khal.* муу сархинаг (Муу сархинагийн хуудас мэт салбангийн доторх баасыг хусаж цэвэрлээд, шарж болгоно. Муу сархинагийг тэжээлтэй сайн хоол, “өлөн зөмөг арилна” гэж үздэг) *Eng.* third stomach’s bad part/unkempt (Smooth wall of the third stomach is scraped from excreta and roasted. Third stomach’s bad part is considered a hearty meal that “breaks hunger and craving”) *SD: Meat*

sā̆n saŋgărtsăk *Khal.* сархинаг *Eng.* third stomach’s good part *SD: Meat*

xotărxă *N. Morph*: **xot-rxă** *Khal.* хос гэдэс *Eng.* Duodenum *SD: Meat*

örtš$_{ʌ}$ *N. Morph*: **ör-tš** *Khal.* өрц (Өрц нь гургалдайд чихэх зэмсгийн нэг. Элэгнээс өрцийг салгаж, нарийн зүсээд гургалдайд чихнэ) *Eng.* midriff (One of the ingredients to stuff into colon. Midriff is cut out from liver and stuffed into colon) *SD: Meat*

tsaɢān max/n *Khal.* гургалдай (Бог малын хос гэдэс, өрц, сархинаг гурвыг “гургалдайн зэмсэг” гэж нэрлэдэг. Энэ гурвыг гургалдайд чихэж, чанана) *Eng.* colon (Small animal’s stomach, midriff and third stomach’s good parts are called “colon’s ingredients”. These three are stuffed into colon and are then cooked) *SD: Meat*

xottā tsus/n *Khal.* ходоодтой цус (Бог малын ходоодод цус хийж, давс, сонгиноор амтлаад, амыг сэмжээр ороон, модон шороор сүлбэн битүүлж, тогоонд чанаж болгоно. Хоттой цусны сэмжээр ороосон шортой хэсгийг “хотаан ам” гэх ба үүнийг тэр малыг төхөөрсөн хүнд өгдөг ёстой) *Eng.* boiled blood intestines (Small animal’s blood is put into its stomach intestine, seasoned with salt and onion, enclosed on two ends and boil-cooked. The blood intestine’s knotted edge with a stick is called “intestine’s mouth” and is given to the person who slaughtered the animal) *SD: Meat*

nuɢ$_{ʌ}$lūr *N. Morph*: **nuɢ-l-ūr** *Khal.* нугалуур (Чанасан ходоодны өмнө хэсэг. Үүнийг жижгээр зүсэж иднэ) *Eng.* Forefront part of boiled intestines. It is cut into several pieces for serving *SD: Meat*

xarlăg nuɢ$_{ʌ}$lūr *Khal.* Чанасан ходоодны дундах өөхтэй хэсэг. Үүнийг томоор зүсэж иднэ. *Eng.* Middle part of boiled intestines. It is served in large pieces. *SD: Meat*

šawā *N. Morph*: **šaw-ā** *Khal.* шавай (Ходоодод чанасан болгосон зөөлөн цус) *Eng.* Soft blood boiled inside intestines *SD: Meat*

ɢolɢātā tsus/n *Khal.* олгойтой цус (Гаргасан малын цусыг саванд авч базаад, олгойд нь хийж, бараг зэрэг

усаар шингэлээд, давс, хэрчсэн сонгиноор амтлаад, тогоонд чанаж болгоно) *Eng.* blood in large intestine (Slaughtered animal's blood is stored in its appendix, diluted with more water, seasoned with salt and onions and cooked in a pot) *SD: Meat*

soɢʌdž *N. Khal.* сорс (Хонь, ямааны элгийг сэмжээр ороогоод, урт төмөр шорд сүлбэж, ил гал дээр шарж болгоно. Ихэвчлэн мал гаргах үед иддэг) *Eng.* Sheep or Goat liver is encased in thin internal fat layer, skewered by metal pole and roasted in open fire. Usually eaten during animal slaughtering *SD: Meat*

tšiksĕn delṻ/n *Khal.* Бог ба бод малын дэлүүний дотор нь мах, өөх чихээд, чанаж болгоно. *Eng.* Stuffed spleen *SD: Meat*

umsʌ/n *N. Morph*: **ums-n** *Khal.* умс (Адууны умсыг цэвэрлэн, чанаж хэрэглэнэ) *Eng.* horse guts (Cleaned and boiled for ready to eat) *SD: Meat*

xorɢăntʌ *N. Morph*: **xorɢ-nt** *Khal.* хятай *Eng.* horse guts *SD: Meat*

dalăŋ *N. Morph*: **dal-ŋ** *Khal.* далан (Адууны сэрвээний өөхийг идэж хэрэглэнэ) *Eng.* Crest fat of horse for meal *SD: Meat*

ō̈k/n *N. Morph*: **ō̈k-n** *Khal.* өөх (Өөхийг хайлж боорцогны тос хийнэ. Мөн аргамж, чөдөр, тушаа зэрэг суран эдлэлийг жилбэж (тосолж), бороонд норох, хатахаас хамгаална) *Eng.* fat (Fat is melted for cookie frying oil. Tether and parbuckle are oiled up by fat to prevent from getting wet in rain or drying up) *SD: Meat*

dotăr ō̈k/n *Khal.* дотор өөх (Малын гэдэс доторх сэмж, бөөрийн өөхийг дотор өөх гэнэ) *Eng.* inner fat (Animal's internal fat layer and kidney fat are called inner fat) *SD: Meat*

ɢadăr ō̈k/n *Khal.* гадуур өөх (Сүүл, хавирганы өөх зэргийг гадар өөх гэнэ. Сүүлийн өөхийг хайлж гарсан тосоор нь арвайн гурил зуурч иднэ. Хонины шинэ сүүлийг нялх хүүхдэд хөхүүлдэг. Хонины шинэ сүүлний тосыг нялх хүүхдэд түрхдэг)*Eng.* outer fat (Rump and rib's fat are called outer fat. Rump's fat is melted and the oil is mixed with barley. Sheep tail fat is sucked by small children as a supplementary energy intake. Sheep's new rump is melted and smeared on children) *SD: Meat*

xorɢʌ/n *N. Morph*: **xorɢ-n** *Khal.* өөхөн тос *Eng.* fat-based oil *SD: Meat*

6.2.3 tolɢā šīr - Толгой, шийр – Head and shin

xūxălsăn tolɢā *Khal.* зулмалсан толгой (Хонь, ямааны толгойг хуйхлан, ялз чанаж болгоод иднэ) *Eng.* torched animal head (Goat and sheep's head is torched and boiled to cook) *SD: Meat*

örgʌ/n *N. Morph*: **örg-n** *Khal.* эрүү (Малыг төхөөрсний дараа толгойг зааж, эрүүг салгадаг ёстой) *Eng.* jaw (Animal's jaw is supposed to be separated from the head after it is slaughtered) *SD: Meat*

šīr *N. Khal.* шийр (Малын дөрвөн шийрийг хуйхлан зулмалж чанаж болгоно. Бог малын шийрийг ихэвчлэн хүүхдүүд иддэг) *Eng.* animal's four limb ends are torched and cooked *SD*: *Meat*

taɢăltsăk *N. Morph*: **taɢăl-tsăk** *Khal.* тагалцаг (Үхрийн шийрийн арьсыг хуйхалж, ялзартал нь буцалгана. Царцсаны дараа зүсэж, зууш хийнэ) *Eng.* boiled hooves (Cattle's hooves are boiled until tender, then cooled and served as appetizers) *SD: Meat*

6.2.4 kündʌtā̄ xōl - Зоог шүүс – Banquet

ūtsʌ *N. Khal.* ууц (Хонины нуруунаас дооших бүх ястай мах. Хонины ууцыг бүхлээр нь чанаж болгоод зочинд тавьдаг хүндэтгэлийн зоог юм. Найр, хуримд ууц тавьдаг) *Eng.* spine and rump (All the bones with meat along sheep's spine. Whole spine and rump cooked is a respectable meal for guests. It is used in festivities and ceremonies) *SD: Meat*

xūxălsăn öbtsū̄/n *Khal.* чанасан өвчүү (Бог малын өвчүүний ноосыг хайчилж авсны дараа халуун төмрөөр хайрч, хярваслаад чанаж болгоно. Хуйхалсан өвчүү бол хүндтэй идээний тоонд ордог. Хуримын үед шинэ ирсэн бэрд хадмын талаас өвчүү чанаж өгдөг заншилтай) *Eng.* torched sternum (Small animal's sternum is prepared by cutting the outer hair, and burnt with hot metal, which in turn leaves smoky scent when cooked. Torched sternum is a respectable meal. In weddings, new brides are given torched sternum by the in-laws) *SD: Meat*

6.2.5 bütū̄ xōl - Битүү хоол - Dumpling type food

xurxăg *N. Khal.* хорхог (Махыг ястай нь хамт жижиглэж, битүү саванд хийгээд дотор нь улайсгасан чулуу дүрж болгоно. Хорхог бол хүндэтгэлийн идээ юм) *Eng.* khorkhog (Meat is cut into smaller pieces with bones and placed in a lidded pot. Then, red hot stones are put inside to cook. Khorkhog is a respectable meal) *SD: Meat*

bōdăg *N. Morph*: **bō-dăg** *Khal.* боодог (Ямаа эсвэл тарваганы махыг арьстай нь өвчиж, дотор нь улайсгасан чулуу дүрж, гаднаас нь шарж болгоно. Боодог нь хүндэтгэлийн идээ юм) *Eng.* boodog (Goat or marmot meat is flayed from the skin and put back. Later, the red hot stones are put in and roasted. Boodog is a respectable meal) *SD: Meat*

būdz/būz *N. Khal.* бууз (Махыг жижиглэн хэрчиж, сонгиноор амтлан гурилд боогоод, жигнэж болгосон хоол) *Eng.* dumplings (Meat is minced and, seasoned with onions, put into dough and stewed) *SD: Meat*

benšʌ *N. Khal.* банш (Махыг жижиглэн хэрчиж, сонгиноор амтлан гурилд боож, усанд чанаж болгосон хоол) *Eng.* small dumplings (Meat is minced and, seasoned with onions, put into dough and stewed) *SD: Meat*

šerwĭn *N. Morph*: **šer(šar)-wĭn** *Khal.* шарвин (Махыг жижиглэн хэрчиж, сонгиноор амтлаад, гурилд боож хавтгайлан, тосонд хайрч болгосон хоол) *Eng.* meat pie (Meat is minced and, seasoned with onion, put inside dough and roasted in oil) *SD: Meat*

kīm *N. Khal.* хиам (Малын голын махыг хөшиглөж, сонгиноор амтлаад, олгойн мухарт хийж, чанаж болгосон хоол) *Eng.* sausage (Animal's prime meat is minced, seasoned with onions, stuffed into appendix and cooked) *SD: Meat*

āɢŋ kīm *Khal.* Махыг хөшиглөж, сонгиноор амтлаад, аяганд хийж аяганыхаа амсар дээгүүр элдсэн гурилаар бүтээж, жигнүүрт битүү жигнэж болгоно. *Eng.* bowl sausage (Meat is minced, seasoned

with onion, put into a bowl, covered by flat dough and stewed for serving) *SD: Meat*

6.2.6 nō̈ts maxăn - Нөөшилсөн мах - Tinned meat

üwlīn idĕš *Khal.* өвлийн хүнс (11-р сарын эхээр идэшний мал нядалж өвлийн хүнсээ бэлтгэн, хөлдөөж хэрэглэнэ) *Eng.* winter food (Food stocked for winter use, made by slaughtering livestock animal in early November and freezing the meat) *SD: Meat*

ūts *N. Khal.* үүц (Хавар идэхээр өвөл бэлтгэж мөчлөн хавсарч, арьсанд нь боож хадгалсан мах. Үүцийг голдуу үхэр, хонины махаар хийнэ) *Eng.* reserved meat (Slaughtered and dismembered meat, stored for spring food. Usually made by beef and mutton) *SD: Meat*

tulŭmtā max/n *Khal.* туламтай мах (Хавар идэхээр өвөл бэлтгэж туламд хийж хөлдөөн хадгалсан мах) *Eng.* Meat stored in a barrel and frozen for spring food *SD*: *Meat*

borts$_{\Lambda}$ *N. Khal.* борц (Нар салхинд урь идүүлэн хатаасан мах) *Eng.* jerky (Dried meat) *SD: Meat*

kirĭmtsăk *N. Morph*: **kir-mts-k** *Khal.* хярамцаг (Өвлийн цагт үхэр ба бог малын гэдэс, дотор, цусыг гүзээнд нь хийж хөлдөөсөн мах) *Eng.* Cattle and small animal intestines and blood are stuffed inside its rumen for winter usage *SD: Meat*

bömbā̈ *N. Morph*: **böm-b-ā̈** *Khal.* бөмбий (гулуузлан хөлдөөсөн мах) *Eng.* rounded frozen meat *SD: Meat*

6.3 ɢujrtā xōl - Гурилтай шөл – Noodle soup

ɢujr *N. Khal.* гурил *Eng.* flour *SD: Meal*

antšĭw/antšū/nantšū *N. Khal.* тариаг хуурч бяцлаад, хонины сүүлтэй хольж хийсэн хоол *Eng.* meal served when wheat is stir-fried, grinded and mixed with sheep rump fat *SD: Meal*

budā *N. Khal.* гурилтай шөл (Махыг жижиг хэрчиж, усанд хийж буцалган шөл гаргаад дээр нь нарийхан хэрчсэн гурил хийж болгосон хоол. Үүнийг бас “гуяртаа хоол” гэж нэрлэдэг) *Eng.* noodles (Meal where meat is minced, boiled in water and noodles are added. Also called guyartaa meal) *SD: Meal*

taslūr *N. Morph*: **tas-l-ūr** *Khal.* тасалбар (Гурилтай хоол хийхтэй адил боловч элдсэн гурилыг нь дөрвөлжлөн том томоор хэрчсэн байдаг) *Eng.* similar to noodles but the doughs are cut in larger square shapes *SD: Meal*

bantăn/bentĕn *N. Morph*: **bant-n, bent-n** *Khal.* бантан (Гурил том томоор багсарч, шөлөнд үйж буцалгасан хоол. Багсарсан гурилын том, бага хэмжээнээс шалтгаалж “үхэр бантан”, “хурган бантан” гэж нэрлэдэг. Бас “бэнтэн” гэж нэрлэнэ) *Eng.* meat broth thickened with flour (Made by mixing flour loosely, and boiling in soup. Depending on the mixed dough, the meal gets a “cattle” or “lamb” prefix. Also called “benten”) *SD: Meal*

bertĕn/ *N. Morph*: **bert-n** *Khal.* бантан (Гурил жижиг жижгээр багсарч, шөлөнд үйж буцалгасан хоол.) *Eng.* meal where flour is mixed loosely and put into hot soup (*SD: Meal*

6.4 bōrtsăg - Боов боорцог - Cookies

bōw *N. Khal.* боов (Гурилан идээний ерөнхий нэр) *Eng.* Generic name for cookies *SD: Cookies*

bōrtsăk/bōrtsăg *N. Khal.* боорцог (Гурилыг тостой бүлээн усанд зуурч, хавтгайлж элдээд, янз бүрийн хэлбэр гарган хэрчиж, өөхөн тосонд чанаж болгоно) *Eng.* cookie (Flour is mixed in oily warm water, dough is rolled flat, cut into different shapes and fried in fat-based oil) *SD: Cookies*

xawsā *N. Morph*: **xaws-ā** *Khal.* хавсаа (Урт гонзгой хэрчиж тосонд чанаж болгосон хүндэтгэлийн идээ. Цагаан сарын үеэр таваг дээр өрж тавьдаг) *Eng.* large cookie (Respectable meal where dough is cut into long thin pieces and fried in oil. Laid on table during Lunar New Year) *SD: Cookies*

älxʲdmăl *N. Morph*: **älxʲ-d-măl** *Khal.* Зуурсан гурилыг нарийхан цувьж, дугираглан давхарлаад тосонд чанаж болгоно. Баяр ёслолын үед таваг дээр тавьж дээр нь шар тос, ааруул, бяслагаар чимэглэдэг *Eng.* twisted cookies (Dough is stretched long, spiraled and deep-fried. In ceremonies, this cookie is placed on table with butter, curds and cheese) *SD: Cookies*

morʲn tšik/n *Khal.* Зуурсан гурилыг хавтгайлж дөрвөлжин хэрчээд, түүнийхээ гол дунд нь 3-4 зүсэж сүлжээд тосонд чанаж болгоно. *Eng.* horse ear (cookie) (Dough is flattened and cut in squares, poked 3-4 long strips in its center and deep-fried) *SD: Cookies*

xorgʌsăm bōw *Khal.* Зуурсан гурилыг цувьж бондгор хэлбэртэй хэрчээд, тосонд чанаж болгоно. *Eng.* khorgal cookie (Dough is cut into round shapes and deep-fried) *SD: Cookies*

budām bōw *Khal.* Элдсэн гурилыг нарийхан хэрчиж,тосонд чанаж болгоно. *Eng.* rice-like (cookie) (Flattened dough is sliced thin and deep-fried) *SD: Cookies*

gämbĭr *N. Khal.* гамбир (Зуурсан гурилыг дугираг хэлбэртэй хавтгайлаад, тогоонд хайрч болгоно) *Eng.* pancake (Dough is flattened into round shape and deep-fried) *SD: Cookies*

dalăn dawxăr *Khal.* бин (Зуурсан гурилыг дугираг хэлбэртэй хавтгайлж шар тос түрхэж, олон дахин хуйлж давхарлан элдээд тосонд хайрч болгоно) *Eng.* seventy-layers (pancake) (Dough is flattend in round shape, smeared butter, rolled, flattened again and then deep-fried) *SD: Cookies*

kokšĭm bōw *Khal.* хөгшин боов (Зутан гурилыг шар тостой хольж, хайрч болгосон зөөлөн идээ. Үүнийг ихэвчлэн хөгшин хүмүүс иддэг) *Eng.* elderly (cookie) (Watery dough is mixed with butter and fried. Usually eaten by old people) *SD: Cookies*

bolsăŋ gujr *N. Khal.* арвайн гурил (Арвай тариагаар хуурч хийсэн гурилан идээ) *Eng.* parched barley-flour *SD*: *Flour*

dzarmʌ *N. Khal.* арвайн гурилын бүдүүн ширхэг *Eng.* barley flour's crumb *SD*: *Flour*

VII. MAL SŰRg – МАЛ СҮРЭГ - LIVESTOCK

7.1 tawn dzüsŭm mal -Таван хошуу мал - Five kinds of livestock

mal *N. Khal.* мал *Eng.* cattle, livestock *SD: Animals*

šīr mal *Khal.* бог мал (Хонь, ямаа) *Eng.* small cattle (such as sheep and goats) *SD: livestock*

bod mal *Khal.* бод мал (Үхэр, адуу, тэмээ) *Eng.* large cattle (Cow, horse and camel are large cattle) *SD: livestock*

töl *N. Khal.* төл *Eng.* young beast *SD: livestock*

xōˈ/n, xō̄/n *N. Morph*: **xōˈ-n, xō̄-n** *Khal.* хонь *Eng.* sheep *SD: livestock*

xurɢ$_{\Lambda}$/n *N. Morph*: **xurɢ-n** *Khal.* хурга (Төрөөд нэг жил болоогүй хонины төл) *Eng.* lamb (Less than a year old sheep offering) *SD: livestock*

kögā̆ töl *Khal.* хөгий төл (Өвөл төрсөн хурга, ишиг) *Eng.* lamb and kid delivered in winter *SD: livestock*

barɢ *N. Khal.* барга (Эрт гарсан хурга) *Eng.* lamb that is delivered early in spring *SD: livestock*

bagdzăg *N. Khal.* төлөг (Төрөөд хоёр дахь жилийн нүүр үзэж байгаа хонь) *Eng.* last year's lamb *SD: livestock*

šüdlĕn xōⁱ/n *Khal.* гурван настай хонь *Eng.* three-year-old sheep *SD: livestock*

dzus$_{\Lambda}$g *N. Khal.* зусаг (Гурван настай эм хонь, ямаа) *Eng.* three-year-old female sheep and goat *SD: livestock*

döněŋ xōⁱ/n *Khal.* дөрвөн настай эр хонь *Eng.* four-year-old male sheep *SD: livestock*

döndžĭn xōⁱ/n *Khal.* дөрвөн настай эм хонь *Eng.* four-year-old female sheep *SD: livestock*

irg$_{\Lambda}$ *N. Khal.* ирэг (Таван наснаас дээш агталсан эр хонь) *Eng.* more than 5-year-old, castrated male sheep *SD:* livestock

xuts *N. Khal.* хуц (Агтлаагүй эр хонь) *Eng.* uncastrated male sheep *SD: livestock*

axlātš *tabo. N. Morph:* **ax-l-ātš** *Khal.* эцэг мал *Eng.* sire, breeder *SD: livestock*

jamā/n *N. Morph*: **jamā-n** *Khal.* ямаа *Eng.* goat *SD: livestock*

išk$_{\Lambda}$/n *N. Morph*: **išk-n** *Khal.* ишиг (Ямааны нэг жил болоогүй төл) *Eng.* kid, young goat under one year *SD: livestock*

tšütškŭ̄ *tabo. N. Khal.* ишиг *Eng.* kid, young goat under one year *SD: livestock*

jamān bagdzăg *Khal.* борлон (Хоёр дахь жилийн нүүр үзэж байгаа ишиг) *Eng.* last year's kid *SD: livestock*

šüdlĕn jamā/n *Khal.* гурван настай ямаа *Eng.* three-year-old goat *SD: livestock*

ɢun$_{\Lambda}$n jamā/n *Khal.* гурваас дөрвөн насанд шилжих эр ямаа *Eng.* three-year-old male goat *SD: livestock*

döněn jamā/n *Khal.* дөрвөн настай эр ямаа *Eng.* four-year-old male goat *SD: livestock*

döndžĭn jamā/n *Khal.* дөрвөн настай эм ямаа *Eng.* four-year-old female goat *SD: livestock*

serk$_{\Lambda}$ *N. Khal.* сэрх (Гурваас дээш насны агталсан эр ямаа) *Eng.* castrated male goat over 3 year *SD: livestock*

tek *N. Khal.* ухна (Хөнгөлж засаагүй эр ямаа) *Eng.* billy goat (Uncastrated male goat) *SD: livestock*

moŋɢŏl ükŭ̆r *Khal.* монгол үхэр *Eng.* Mongolian cattle *SD: livestock*

bux *N. Khal.* бух *Eng.* bull *SD: livestock*

tsar *N. Khal.* эр үхэр, шар *Eng.* Ox *SD: livestock*

ükʌr *Khal.* 1. үхэр 2. үнээ *Eng.* cow, ox *SD: livestock*

tuɢʌl *N. Khal.* тугал (Үхрийн нэг настай төл) *Eng.* calf (One year old cow offspring) *SD: livestock*

bürū̆ *N. Khal.* бяруу (Хоёр настай үхэр) *Eng.* calf in its second year *SD: livestock*

ɢunʌn ükʌr *Khal.* гуна (Гурван настай эр үхэр, сарлаг) *Eng.* three-year-old bull or yak *SD: livestock*

ɢundžĭn ükʌr *Khal.* гунж (Гурван настай эм үхэр, сарлаг) *Eng.* three-year-old cow or yak *SD: livestock*

döněn ükʌr *Khal.* дөрвөн настай эр үхэр, сарлаг *Eng.* four-year-old bull or yak *SD: livestock*

döndžĭn ükʌr *Khal.* дөрвөн настай эм үхэр *Eng.* four-year-old cow *SD: livestock*

buxān kölʌd ɢarsăŋ ɢundž/n *Khal.* хээлтэгч гурван настай эм үхэр *Eng.* three-year-old cow for mating *SD: livestock*

bā̆sā̆n *ADJ. Morph:* **bā̆s-n** *Khal.* сувай *Eng.* barren, infertile *SD: livestock*

sarlăk/sarlăg *N. Khal.* сарлаг *Eng.* yak *SD: livestock*

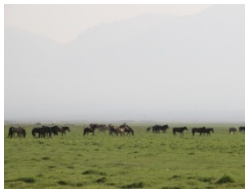
xā̆nă̆g *N. Morph*: **xā̆-nă̆g** *Khal.* хайнаг (Монгол үхэр ба сарлагаас гарсан бэсрэг үхэр) *Eng.* khainag (Cow-yak hubrid) *SD: livestock*

ɢaŋ xā̆nă̆g *Khal.* наран хайнаг (Монгол үнээнээс гарсан хайнаг) *Eng.* khainag born from a yak-cow *SD: livestock*

usʌŋ xā̆nă̆g *Khal.* саран хайнаг (Сарлагийн үнээнээс гарсан хайнаг) *Eng.* khainag born from a yak-cow *SD: livestock*

ortām *N. Morph*: **or-tām** *Khal.* ортоом (Хайнагаас гарсан үхэр) *Eng.* offspring of a Khainag *SD: livestock*

adū/n *N. Morph*: **adū-n** *Khal.* адуу *Eng.* horses *SD: livestock*

aktʌ *N. Khal.* агт (агталсан морь) *Eng.* gelding *SD: livestock*

morⁱ/n, mör/n, mor/n *N. Morph*: **morⁱ-n, mör-n, mor-n** *Khal.* морь *Eng.* horse *SD: livestock*

gū̆/n *N. Morph*: **gū̆-n** *Khal.* гүү (Гурваас дээш насны эм адуу) *Eng.* mare (female horse more than three years old) *SD: livestock*

unʌɢă/n *N. Morph*: **unʌɢă-n** *Khal.* унага (Адууны нэг настай төл) *Eng.* foul (one year old horse) *SD: livestock*

dāɢ/n *N. Morph*: **dāɢ/n** *Khal.* даага (Хоёр настай адуу) *Eng.* colt (two years old horse) *SD: livestock*

ɢundžĭŋ gū̆/n *Khal.* гурван настай гүү *Eng.* mare (three-year-old mare) *SD: livestock*

döndžĭn gū̆/n *Khal.* дөрвөн настай гүү *Eng.* mare (four-year-old mare) *SD: livestock*

ürā̆ *N. Khal.* үрээ (3-5 насны эр адуу) *Eng.* three to the five years old male horse *SD: livestock*

aɢrūs/n *N. Morph:* **aɢrūs-n** *Khal.* адгуус, аргамаг *Eng.* fast horse *SD: livestock*

döněn ürā̆ *Khal.* хязаалан (Дөрвөн настай морь) *Eng.* four-year-old horse *SD: livestock*

xabtšĭg ürā̆ *Khal.* соёолон (5-6 настай адуу) *Eng.* five to the six years old horse *SD: livestock*

ik nasnā mor^{i}/n *Khal.* их нас (5-оос дээш насны морь) *Eng.* horse over five years old *SD: livestock*

adzărg/azărg *N. Khal.* азрага (Агтлаагүй эр морь) *Eng.* stallion *SD: livestock*

temā̆/n *N. Morph*: **temā̆-n** *Khal.* тэмээ *Eng.* camel *SD: livestock*

botx$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **botx-n** *Khal.* ботго (Тэмээний нэг настай төл) *Eng.* camel calf (in the first year) *SD: livestock*

t**orm$_{ʌ}$** *N. Khal.* тором (Хоёр настай тэмээ) *Eng.* yearling camel (two-year-old camel) *SD: livestock*

tā̆lă̆g *N. Khal.* тайлаг (Гурваас таван насны тэмээ) *Eng.* three to five years old male camel *SD: livestock*

at/n *N. Morph*: **at-n** *Khal.* ат (Таваас дээш насны агталсан эр тэмээ) *Eng.* castrated camel over five years old *SD: livestock*

būr *N. Khal.* буур (Агтлаагүй эр тэмээ) *Eng.* camel stallion *SD: Livestock*

ing$_{ʌ}$/n *N. Morph*: **ing-n** *Khal.* ингэ (Таваас дээш насны эм тэмээ) *Eng.* Camel cow over five years old *SD: Livestock*

bök/n *N. Morph*: **bök-n** *Khal.* бөх *Eng.* hump of the camel *SD: Livestock; Camel*

ajs *ADJ. Khal.* нугархай (Хоёр бөх нь хоёулаа баруун, эсвэл зүүн тийш нугарсан байна) *Eng.* two humps with bend to the right or to the easting *SD: Livestock; Camel*

sol^{i}bū/sölwū̆ *ADJ. Morph*: **sol^{i}-bū, söl-wū̆** *Khal.* солби (Хоёр бөхийн нэг нь баруун тийш, нөгөө нь зүүн тийн нугарсан байна) *Eng.* with hump hanging to either side *SD: Livestock; Camel*

maj *ADJ. Khal.* тэмээний урд бөх нь урагшдуу нугарсан байна *Eng.* south hump with a little bend to south side *SD: Livestock; Camel*

godzgă̆r/gozgă̆r *ADJ. Morph*: **godz-gă̆r, goz-gă̆r** *Khal.* ширээ (тэмээний хоёр бөх нь босоо байх) *Eng.* with erect humps *SD: Livestock; Camel*

lew *ADJ. Khal.* тэмээний унанга бөх *Eng.* with fallen humps (camel) *SD: Livestock; Camel*

7.2 malān üs nōsă̆n - Малын үс ноос - Wool

nōs/n *N. Morph:* **nōs-n** *Khal.* ноос *Eng.* wool

xō^{i}nā̆/xō̆nā̆ nōs/n *Khal.* хонины ноос *Eng.* sheep wool *SD: Livestock; Sheep; Wool*

mötšĭr nōs/n *Khal.* ахар ноос (Хонины ноосыг хяргасны дараа дахин ургасан ноос) *Eng.* short wool (It is the fleece that grows after shearing a sheep) *SD: Livestock; Sheep; Wool*

ut nōs/n *Khal.* уртын ноос *Eng.* long fleece *SD: Livestock; Sheep; Wool*

xurg$_{ʌ}$nā nōs/n *Khal.* хурганы ноос *Eng.* Lamb fleece *SD: Livestock; Sheep; Wool*

taŋ kēlīn nōs/n *Khal.* хүзүү, тахимын ноос *Eng.* thin fleece of neck and knees *SD: Livestock; Sheep; Wool*

kilgă̆s/n *N. Morph*: **kilgă̆s-n** *Khal.* ямааны хялгас *Eng.* hair of a goat *SD: Livestock; Goat; Wool*

nō^{ĭ}rū̆l/nō̆rū̆l *N. Morph*: **nō^{ĭ}r-ū̆l, nō̆r-ū̆l** *Khal.* ноолуур *Eng.* cashmere *SD: Livestock; Goat; Wool*

jamānā saxă̆l *Khal.* ямааны сахал (Ямааны эрүү доорх урт хялгас) *Eng.* bristle under the chin of goat *SD: Livestock; Goat; Wool*

sarălgīn kilɢăs/n *Khal.* сарлагийн хялгас *Eng.* hair of yak *SD: Livestock; Yak; Wool*

sarălgīn sūl *Khal.* сарлагийн сүүл *Eng.* yak's tail *SD: Livestock; Yak; Wool*

sawăg *N. Morph*: **saw-g** *Khal.* савга (Сарлагийн гэдсийг дагаж ургасан урт үс) *Eng.* long hair along a yak's belly *SD: Livestock; Yak; Wool*

del *N. Khal.* дэл (Адууны хүзүү, сэрвээний тус ургадаг урт хялгас) *Eng.* mane line of hair grown across the spine of neck (of a horse) *SD: Livestock; Horse; Wool*

sūl *N. Khal.* сүүл (Адууны сүүл хэсгийн унжсан урт хялгас) *Eng.* tail (Long hair grown by the tail of a horse) *SD: Livestock; Horse; Wool*

kūwĕr *N. Morph*: **kū-wĕr** *Khal.* хөөвөр (Адуу, үхэр, сарлагийн үс, ноос) *Eng.* molt (Horse, Cattle and Yak's hair and wool) *SD: Livestock; Horse; Wool*

soksā *N. Morph*: **soks-ā** *Khal.* сагмай (Толгойн оройноос магнай руу унжсан урт хялгас) *Eng.* horse's mane that ranges from the top of the head to forehead *SD: Livestock; Horse; Wool*

šaŋxăg *N. Morph*: **šaŋx-g** *Khal.* шанх (Морины дэлийн хагалбарлан зассан хялгас) *Eng.* horse's mane that is cut in layers *SD: Livestock; Horse; Wool*

saɢăk *N. Morph*: **saɢ-k** *Khal.* сагаг (Бэрэвхийн хойт хэсэгт ургасан урт үс) *Eng.* long hair grown behind the crotch *SD: Livestock; Horse; Wool*

dzogdūr/dzogdăr *N. Khal.* зогдор (Тэмээний хүзүү хоолойд ургасан урт хялгасан үс) *Eng.* long hair on the throat of the camel *SD: Livestock; Camel; Wool*

bij nōs/n *Khal.* эм ноос (Тэмээний хавирга, хажуу хэсгийн ноос) *Eng.* Fine wool from the body of the camel *SD: Livestock; Camel; Wool*

7.3 malān bār kebtĕr - Малын байр, хэвтэр – Pen

xot/n *N. Morph*: **xot-n** *Khal.* малын хот *Eng.* courtyard *SD: livestock; Pen*

xašā *N. Morph*: **xaš-ā** *Khal.* малын хашаа. *Eng.* cattle pen *SD: livestock; Pen*

tšolūn xorā *Khal.* чулуун хороо (Хөдөө хээр хаваржааны замд чулуугаар барьсан хашаа) *Eng.* stone pen *SD: livestock; Pen*

sarūx *N. Morph*: **sar-ūx** *Khal.* саравч (Малыг цас, шуурганаас хамгаалах нөмөр бүхий дээвэртэй, нэг талдаа задгай оромж) *Eng.* cattle-shed *SD: livestock; Pen*

daŋxăr *N. Morph*: **daŋx-r** *Khal.* Мал шахах модон хашлага *Eng.* wooden fence for cattle *SD: livestock; Pen*

nersĕg *N. Khal.* cattle-shed, shelter *Eng. SD: livestock; Pen*

gersĕg *N. Morph*: **ger-seg** *Khal.* 3-4 ханаар дугуйлж барьсан малын байр. *Eng.* hutting for cattle *SD: livestock; Pen*

ötĕg *N. Khal.* өтөг *Eng.* dung, droppings *SD: livestock; Pen*

xoŋgăg *N. Morph*: **xoŋg-g** *Khal.* хөхөрсөн бууц, хонд *Eng.* spring and autumn shelter for small livestock, spread droppings *SD: livestock; Dung*

šibtĭr *N. Morph*: **šib-tĭr** *Khal.* шүвтэр *Eng.* smell of urine, ammonia *SD: livestock; Dung*

7.4 malān im - Малын им - Earmark

im *N.Khal.*им *Eng.* earmark *SD: livestock*

šorgŏldžĭn im *Morph*: **šorgŏldž-n** *Khal.* малын чихийг хоёр талаас нь хагас дугуй байдлаар ухаж авсан им *Eng.* semicircular pieces cut off from top and underside of ear *SD: Livestock; Earmark*

šūrxā im *Morph*: **šūr-xā** *Khal.* малын чихийг доош цуулж гаргасан им *Eng.* top cut off in the form of a ‘v’ with the apex downwards *SD: Livestock; Earmark*

siděrkā̆ im *Morph*: **siděr-kā̆** *Khal.* морины чихийг дээрээс нь цуулсан им *Eng.* (Horse) top of ear cut off in the form of a ‘v’ with the apex downwards *SD: Livestock; Earmark*

tsögrĕg im *Morph*: **t(s)ög-rĕg** *Khal.* чихний ар хэсгээс хагас дугуй хэлбэрээр ухаж авсан им *Eng.* semicircular piece cut off from the underside of the ear *SD: Livestock; Earmark*

on im *Khal.* чихний үзүүрээс огтолж гаргасан им *Eng.* edge of the ear flap cut off in square *SD: Livestock; Earmark*

sod im *Khal.* малын чихийг ар ба урд талаас цуулсан им *Eng.* underside of ear cut off in the form of a ‘v’ with the apex upwards *SD: Livestock; Earmark*

gandzăg im *Khal.* малын чихний үзүүрийг огтлон унжуулсан им *Eng.* slit cut from edge of the ear in the form of a ‘v’ with the apex to the core of the ear *SD: Livestock; Earmark*

tā̆răŋxā im *Morph*: **tā̆r-ŋxā** *Khal.* чихний үзүүрийг тайрч гаргасан им *Eng.* slit made at the side across the ear *SD: Livestock; Earmark*

göl˄m im *Khal.* чихний араас тэгш хэлбэртэй тайрч гаргасан им *Eng.* slice taken from side of the ear *SD: Livestock; Earmark*

7.5 malān tamg - Малын тамга- Brandmark

tamg *N. Khal.* 1.тамга 2.адуу, тэмээний гуя, хаа, өгзөг, хацарт хайрч тэмдэглэх төмөр хэрэгсэл *Eng.* a metal instrument used to sear on fore legs, hind legs, behind and cheeks of horses, camels to mark ownership *SD: Livestock; Brandmark*

sar tamg *Khal.* хагас сар хэлбэртэй тамга *Eng.* brandmark in shape of half-moon *SD: Livestock; Brandmark*

degrā̆ tamg *Khal.* дэгрээ тамга нь S үсэг шиг хэлбэртэй байна. *Eng.* brandmark in shape of “S” *SD: Livestock; Brandmark*

alxʌ tamɢ *Khal.* алх хэлбэртэй тамга *Eng.* brandmark in shape of hammer *SD: Livestock; Brandmark*

7.6 üsn, tsaɢān idā̆ - Сүү, цагаан идээ - Dairy products

tsaɢān idā̆/n *Khal.* цагаан идээ *Eng.* dairy product, milk product

üs/n *N. Morph:* **üs-n** *Khal.* сүү *Eng.* milk

sām *N. Morph*: **sā-m** *Khal.* саам *Eng.* mare's fresh milk *SD: Dairy*

ūrăg *N. Khal.* уураг *Eng.* first milk produced after delivery *SD: Dairy*

örʌm *N. Khal.* өрөм *Eng.* skim, cream formed on boiled milk *SD: Dairy*

dzŏkā̆ *N. Khal.* зөөхий *Eng.* clotted cream *SD: Dairy*

xusʌm *N. Morph*: **xus-m** *Khal.* хусам *Eng.* scale (coating in a pot after boiling milk) *SD: Dairy*

ā̆răg *N. Khal.* айраг *Eng.* kumis (A fermented drink made directly from cow's milk and from sheep, goat or female camel's) *SD: Dairy*

barxāg *N. Morph*: **barx-āg** *Khal.* Айргийн дээр тогтсон өтгөн хөөс *Eng.* foam cream on top of kumis *SD: Dairy*

tšigā̆/n *N. Morph*: **tšigā̆-n** *Khal.* айраг (Гүүний сүүг исгэж хийсэн унд) *Eng.* a fermented drink made directly from mare's milk *SD: Dairy*

ērmĕg *N. Morph*: **ērĕm-g** *Khal.* ээрэм *Eng.* deposit produced on the inside surface of the 'бүрхээр'by distillation *SD: Dairy*

bodz/boz *N. Khal.* боз (буцалгасан цагаа) *Eng.* a drink prepared from boiled kumis *SD: Dairy*

šar tos/n *Khal.* шар тос (айргийг олон дахин бүлэхэд дээр нь тогтсон шар өнгөтэй тос) *Eng.* butter extracted from kumis *SD: Dairy*

tarăg *N. Khal.* тараг (хөрөнгөөр исгэсэн унд) *Eng.* yoghurt (a drink made by fermenting the milk of sheep, goat or cow) *SD: Dairy*

ārtsʌ/n *N. Morph*: **ārts-n** *Khal.* аарц *Eng.* curds from sour milk *SD: Dairy*

šū̆rmĕg *N. Morph*: **šū̆r-mĕg** *Khal.* ааруул *Eng.* dried curd *SD: Dairy*

xurs/n *N. Morph*: **xurs-n** *Khal.* хурууд (Зүсэж хатаасан том ааруул) *Eng.* dried curd in big pieces *SD: Dairy*

ū̆rū̆l *N. morph*: **ū̆r-ū̆l** *Khal.* үйрүүл (хатаасан үйрмэг аарц) *Eng.* crumbed curds *SD: Dairy*

ēdū̆l *N. Morph*: **ēd-ū̆l** *Khal.* ээдэм *Eng.* type dairy product (curds left after whey is removed from curdled milk) *SD: Dairy*

ēdzgā̆/ēzgā̆ *N. Morph*: **ēdz-gā̆, ēz-gā̆** *Khal.* ээзгий *Eng.* type of dairy product (a milk product made by boiling most of the whey from the curdled milk and setting the residue to dry on a screen) *SD: Dairy*

bašlăg *N. Khal.* бяслаг *Eng.* cheese *SD: Dairy*

šimīn ärkⁱ *Khal.* шимийн архи *Eng.* milk vodka *SD: Alcoholic drink*

daŋ *N. Khal.* арз (шимийн архийг дахин нэрэхэд гарсан архи) *Eng.* a spirit twice distilled *SD: Alcoholic drink*

dardzʌ *N. Morph*: **dar-dz** *Khal.* данг дахин нэрэхэд гарсан архи *Eng.* a spirit distilled from "**дан**" *SD: Alcoholic drink*

xordz$_{ʌ}$ *N. Morph*: **xor-dz** *Khal.* дарзыг дахин нэрэхэд гарсан архи *Eng.* a spirit distilled from "**дарз**" *SD: Alcoholic drink*

xor/n *N. Morph*: **xor-n** *Khal.* хорзыг дахин нэрэхэд гарсан архи *Eng.* a spirit distilled from "**хорз**" *SD: Alcoholic drink*

suws$_{ʌ}$g *N. Morph*: **suws-g** *Khal.* сул амтгүй архи *Eng.* weak or watery spirits *SD: Alcoholic drink*

7.7 malān ars$_{ʌ}$ šir - Малын арьс, шир – Skins and hides

ars$_{ʌ}$/n *N. Morph*: **ars-n** *Khal.* арьс *Eng.* skin *SD: Skin*

mötšĭr ars$_{ʌ}$/n *Khal.* урт ноосыг нь хяргасан хонины арьс *Eng.* sheepskin with short hair *SD: Sheep; Skin*

xur^{i}săx *N. Khal.* хурганы арьс *Eng*. lamb-skin *SD: Sheep; Skin*

bušxăg *N. Khal.* арьсны год *Eng*. the skin of the shins of a beast *SD: Skin*

saksăk/sagsăg *N. Morph*: **saks-k**, **sags-g** *Khal.* сэгсүүрэг (том хурганы арьс) *Eng*. lamb skin with long tleece *SD: Sheep; Skin*

šal *N. Khal.* сарьс *Eng.* a leather prepared from goat or sheepskin *SD: Sheep; Skin*

dzargăg *N. Khal.* ямааны арьс *Eng.* goatskin *SD: Skin*

adtsăg/atstsăg *N. Khal.* адсага (Үхэр, адууны хатсан шир. Дэвсэж хэрэглэнэ) *Eng.* cowhide and horsehide (Placed on floor) *SD: Dwelling; Mat*

šir *N. Khal.* шир *Eng.* hide *SD: Skin*

sur *N. Khal.* сур *Eng.* tanned leather *SD: Skin*

körs$_{ʌ}$/n *N. Morph*: **körs-n** *Khal.* хөдөс *Eng.* old worn sheepskin/piece of sheepskin *SD: Skin*

köm *N. Khal.* хөм *Eng.* dressed hide *SD: Skin*

ilĭg *N.* suede, chamois leather *SD: Skin*

VIII. DŪ XŪR - ДУУ ХӨГЖИМ - MUSIC

8.1 dūn - Дуу - Songs

dū/n *N. Morph:* **dū-n** *Khal.* дуу *Eng.* song *SD: Music*

dūtš *N. Khal.* дуучин *Eng.* singer *SD: Music*

ut dū/n *Khal.* уртын дуу *Eng.* long song *SD: Music*

ă̈dă̈m *N. Morph:* **ă̈-dă̈m** *Khal.* айзам, утга уянгын дуу *Eng.* lyrical song *SD: Music*

maktār *N. Morph:* **makt-ār** *Khal.* магтаал (Богино дууны нэг төрөл ба ихэвчлэн хүнийг магтсан байдаг) *Eng.* eulogy (Type of short song) *SD: Music*

šašdĭr dū/n Khal. түүхэн дуу Eng. historical song *SD: Music*

xokŏr dū/n Khal. шог дуу Eng. funny joke song *SD: Music*

8.2 kögdžim - Хөгжим - Music

ikĕl *N. Khal.* Ойрадын үндэсний хөгжим *Eng.* musical instrument of Oirat. *SD: Music*

iklīn tatlăg *Khal.* Икэлийн татлага (Энэ нь икэл хөгжмийн эгшиглэнт аялгуу юм. Дөрвөдөд “Жороо морь“, “Ээвийн гол”, “Үен улаан цар”, “Балчин хээр” гэх мэт иклийн алдартай татлага байдаг) *Eng.* Melody of Ikel (Durvud’s celebrated melody “Amble horse“, “Eeb river”, “Supple red Ox”, “Beauty brown horse ” etc melody of ikel) *SD: Music*

8.3 bī - Биелгээ - Dance

bī *N. Khal.* биелгээ (Ойрадын үндэсний бүжиг) *Eng.* traditional dance of Oirat *SD: Music*

dörwĕd bī *Khal.* дөрвөд биелгээ (Дөрвөдийн үндэсний бүжиг) *Eng.* Durvud dance *SD: Music*

bīlx$_{ʌ}$ *V Morph:* **bī-l-x** *Khal.* биелэх *Eng.* to dance *SD: Music*

bīlāt̆š *N. Morph:* **bī-l-āt̆š** *Khal.* биелгээч *Eng.* dancer *SD: Music*

8.4 tūl^{i} , tsol - Тууль ба Цол – Epic and Title

tūl^{i} *N. Khal.* тууль *Eng.* epic *SD: Oral literature*

tūl^{i}tš *N. Morph:* **tūl^{i}-tš** *Khal.* туульч *Eng.* epic singer *SD*: *Oral literature*

tūl^{i} xāl$x_{ʌ}$ *Khal.* тууль хайлах *Eng.* to intone an epic *SD*: *Oral literature*

jörāl *N. Morph:* **jörā-l** *Khal.* ерөөл *Eng.* benediction *SD*: *Oral literature*

jörāltš *N. Morph:* **jörā-l-tš** *Khal.* ерөөлч *Eng.* singer of benedictions *SD: Oral literature*

jörāx *V. Morph:* **jörā-x** *Khal.* ерөөх *Eng.* to wish for *SD: Oral literature*

bökān tsol *Khal.* бөхийн цол *Eng.* title and epithets of wrestler *SD: Oral literature*

mor^{i}nā tsol *Khal.* морины цол *Eng* title and epithets of race-horse *SD: Oral literature*

bökān tsol dūdx$_{ʌ}$ *Khal.* бөх цоллох *Eng.* to proclaim the title and epithets of a wrestler *SD: Oral literature*

mor^{i}nā tsol dūdx$_{ʌ}$ *Khal.* морь цоллох *Eng.* to proclaim title and epithets of a horse *SD: Oral literature*

IX. DELKĀ, JERTĔMTS - ДЭЛХИЙ, ЕРТӨНЦ - NATURE AND ENVIRONMENT

9.1 kümn - Хүн – Person

9.1.1 urŭg sadăn -Ураг төрөл-Kinship

küm/n *N. Morph:* **küm-n** *N. Khal.* хүн *Eng.* person, people, someone *SD: Person*

jas ow$_{ʌ}$g *Khal.* омог, овог *Eng.* clan *SD: Person*

urŭg elkĭn *Khal.* ураг төрөл, худ ураг *Eng.* kinship *SD: Person*

öwk$_{ʌ}$ *N. Khal.* өвөг, элэнц *Eng.* ancestor *SD: Person SD: Person; Kinship*

öwk$_{ʌ}$ āw *Khal.* элэнц эцэг *Eng.* great-grandfather *SD: Person; Kinship*

öwk$_{ʌ}$ ēdž *Khal.* элэнц эх *Eng.* great-grandmother *SD: Person; Kinship*

kokš$_{ʌ}$/n āw *Khal.* өвөө *Eng.* grandfather *SD: Person; Kinship*

kokš$_{ʌ}$/n ēdž *Khal.* эмээ *Eng.* grandmother *SD: Person; Kinship*

er *N. Khal.* эр *Eng.* male *SD: Person*

em *N. Khal.* эм *Eng.* female *SD: Person*

etsĕg *N. Khal.* эцэг *Eng.* father *SD: Person; Kinship*

ek *N. Khal.* эх *Eng.* mother *SD: Person; Kinship*

āw *N. Khal.* аав *Eng.* father *SD: Person; Kinship*

ēdž *N. Khal.* ээж *Eng.* mother *SD: Person; Kinship*

köwӣ/n *N. Morph:* **köwӣ-n** *Khal.* хөвүүн *Eng.* boy *SD: Person; Kinship*

arăwt$_{ʌ}$ *arch. N. Morph:* **arăw-t** *Khal.* хүү *Eng.* son *SD: Person; Kinship*

dzalū /zalū *N. Khal.* залуу *Eng.* young man *SD: Person; Kinship*

sewgĕr *N. Khal.*охин (нөхөрт гараагүй 17-20 насны эмэгтэй) *Eng.* girl (unmarried girl aged 17-20) *SD: Person; Kinship*

ok$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **ok-n** *Khal.* охин *Eng.* girl *SD: Person; Kinship*

ür/n *N. Morph:* **ür/n** *Khal.* 1. үр 2. охин *Eng.* 1. kid 2.daughter *SD: Person; Kinship*

nojxăn *arch. N. Morph:* **noj(n)-xăn** *Khal.* охин *Eng.* lady *SD: Person; Kinship*

atš *N. Khal.* ач *Eng.* grandson (son's child) *SD: Person; Kinship*

dzē *N. Khal.* зээ *Eng.* grandchild (daughter's child) *SD: Person; Kinship*

ɢal üj *Khal.* үеэл *Eng.* cousin *SD: Person; Kinship*

böl *N. Khal.* бүл *Eng.* children of sisters *SD: Person; Kinship*

awɢ ax *Morph:* **awɢ-ax** *Khal.* авга ах *Eng.* uncle *SD: Person; Kinship*

awɢ ektš$_{ʌ}$ *Khal.* авга эгч *Eng.* father's sister *SD: Person; Kinship*

naɢtsăx *N. Morph:* **naɢts-ax** *Khal.* 1. нагац 2. нагац ах *Eng.* 1. relatives on the mother's side 2. mother's brother *SD: Person; Kinship*

naɢts egtš$_{ʌ}$ *Khal.* нагац эгч *Eng.* mother's sister *SD: Person; Kinship*

samɢ/n *N. Morph:* **samɢ-n** *Khal.* эмгэн *Eng.* old woman *SD: Person; Kinship*

kokš$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **kokš-n** *Khal.* хөгшин *Eng.* **1.** old man **2.** husband *SD: Person; Kinship*

ax *N. Khal.* ах *Eng.* brother *SD: Person; Kinship*

ik ax *Khal.* том ах *Eng.* eldest brother *SD: Person; Kinship*

bitškĭn ax *Khal.* бага ах *Eng.* elder brother *SD: Person; Kinship*

ektš$_{ʌ}$/egtš$_{ʌ}$ *N. Morph:* **ek-tš** *Khal.* эгч *Eng.* sister *SD: Person; Kinship*

dū *N. Khal.* дүү *Eng.* younger brother/sister *SD: Person; Kinship*

ädā *resp. N. Khal.* аниа *Eng.* sister *SD: Person; Kinship*

awɢā *N. Khal.* авгай *Eng.* married woman *SD: Person*

šawɢănts$_{ʌ}$ *N. Khal.* чавганц *Eng.* old woman *SD: Person*

gerā̆ŋ küm/n *tabo. Khal.* эхнэр *Eng.* wife *SD: Person*

kŭ̄kdīn ek *resp. Khal.* эхнэр *Eng.* wife *SD: Person*

kŭ̄kdīn etsĕk *resp. Khal.* нөхөр *Eng.* husband *SD: Person*

odāk *PRON. Khal. 1.* нөгөөх 2. нөхөр *Eng.* 1. he 2. husband *SD: Person; Kinship*

gidžĭktā̆ *N. Morph:* **gidžĭk-tā̆** *Khal.* 1.нөхөрт гараагүй настай авгай *2.*эмэгтэй хүнийг дуудах доромж утга *Eng.*1. spinster 2. insulting word for a woman *SD: Person*

džūdžā *resp. N. Khal.* (Эцгийн талын настай эрэгтэй хүнийг хүндэтгэсэн үг) *Eng.* (respectful word for old man of father's side) *SD: Person*

džŭ̄džā̆ *resp. N. Khal.* (Эхийн талын настай эмэгтэй хүнийг хүндэтгэсэн үг) *Eng.* (respectful word for old woman of mother's side) *SD: Person*

ɢarɢʌsăn ek *Khal.* төрүүлсэн эх *Eng.* own mother *SD: Person*

asărsăn ek *Khal.* өргөж авсан эх *Eng.* foster-mother *SD: Person*

daxūl kŭ̄kĕd *Khal.* дагавар хүүхэд *Eng.* stepchild *SD: Person*

xōĭt/xŏ̄t etsĕk *Khal.* хойт эцэг *Eng.* stepfather *SD: Person*

xōĭt/xŏ̄t ek *Khal.* хойт эх *Eng.* stepmother *SD: Person*

asărmăl kŭ̄kʌd *Khal.* өргөмөл хүүхэд *Eng.* foster-child *SD: Person*

bökā̆dž *PRON. Khal.* найз *Eng.* friend/buddy *SD: Person*

xadăm *N. Khal.* хадам *Eng.* in-laws *SD: Person*

xadăm āw *Khal.* хадам аав *Eng.* father-in-law *SD: Person*

xadăm ēdž *Khal.* хадам ээж *Eng.* mother-in-law *SD: Person*

gītš/gīltš *N. Khal.* сүйт бүсгүй, бэр *Eng.* fiancee, daughter-in-law *SD: Person*

ber *N. Khal.* бэр *Eng.* daughter-in-law *SD: Person*

bergʌ/n *N. Morph:* **ber-g-n** *Khal.* бэргэн *Eng.* sister-in-law *SD: Person*

ēk *N. Khal.* бэргэн *Eng.* sister-in-law *SD: Person*

ik ēk *N. Khal.* бэргэн (том ахын эхнэр) *Eng.* sister-in-law (wife of the eldest brother) *SD: Person*

kürgʌ/n *N. Morph:* **kürg-n** *Khal.* хүргэн *Eng.* brother-in-law *SD: Person*

kürgʌnā̆ daxūl *Khal. (*Гэрлэх үед хүргэнийг дагаж явах хүн) *Eng.* (wedding companion for groom) *SD: Person*

oknā daxūl *Khal.* (Гэрлэх үед бэрийг дагаж явах хүн) *Eng.* wedding companion for bride *SD: Person*

kīs ēdž *Khal.* хүйс ээж (Шинэ төрсөн хүүхдийн хүйг хайчилж авсан хүн) *Eng.* the person who delivers baby *SD: Person*

gertā̆n ɢarɢʌsăn kŭ̄kʌd *Khal.* бутач *Eng.* illegitimate child *SD: Person*

9.1.2 kümnā̆ erkʌtĕn - Хүний биеийн эд, эрхтэн - Body organs

maxăm bij *N. Khal.* бие, махбод *Eng.* flesh *SD: Body part*

tolɢā *N. Khal.* толгой *Eng.* head *SD: Body part*

ekʌ/n *N. Morph:* **ek-n** *Khal.* тархи *Eng.* brain *SD: Body part*

üs/n *N. Morph:* **üs-n** *Khal.* үс *Eng.* hair *SD: SD: Body part*

gidžĭg *N. Khal.* гэзэг *Eng.* braided hair *SD: Body part*

örlĕg *N. Morph:* **ör-lĕg** *Khal.* даахь *Eng.* tangled hair *SD: Body part*

saxăl *N. Khal.* сахал *Eng.* beard *SD: Body part*

xūx *N. Khal.* хуйх *Eng.* scalp *SD: Body part*

soksā *N. Morph:* **soks-ā** *Khal.* сагмай *Eng.* bang hair *SD: Body part*

nṻr *N. Khal.* нүүр *Eng.* face *SD: Body part*

maŋnā *N. Khal.* магнай *Eng.* forehead *SD: Body part*

tšimĭrxā̈ *N. Morph:* **tšimĭr-xā̈** *Khal.* чамархай *Eng.* temple of body *SD: Body part*

dux *N. Khal.* дагз *Eng.* nape *SD: Body part*

gürā̈ *N. Khal.* гүрээ *Eng.* the sides of the throat *SD: Body part*

xalxʌ *N. Khal.* хацар *Eng.* cheek *SD: Body part*

nüd/n *N. Morph:* **nüd-n** *Khal.* нүд *Eng.* eye *SD: Body part*

tsetskā̈ *N. Khal.* цэцгий *Eng.* eyeball *SD: SD: Body part*

kömsĕg *N. Khal.* хөмсөг *Eng.* eyebrow *SD: Body part*

sormūs/n, sörmṻs/n *N. Morph:* **sormūs-n sörmṻs-n** *Khal.* сормуус *Eng.* eyelash *SD: Body part*

dzuwkʌ/zuwkʌ *N. Khal.* зовхи *Eng.* eyelid *SD: Body part*

küdzṻ/n, küzṻ/n *N. Morph:* **küdzṻ-n, küzṻ-n** *Khal.* хүзүү *Eng.* neck *SD: Body part*

baxlūr *N. Morph:* **bax-lūr** *Khal.* хоолой *Eng.* throat *SD: Body part*

xamăr *N. Khal.* хамар *Eng.* nose *SD: Body part*

am/n *N. Morph:* **am-n** *Khal.* ам *Eng.* mouth *SD: Body part*

kel/n *N. Morph:* **kel-n** *Khal.* хэл *Eng.* tongue *SD: Body part*

šid/n, šüd/n *N. Morph:* **šid-n, šüd/n** *Khal.* шүд *Eng.* tooth *SD: Body part*

arā/n *N. Morph:* **arā-n** *Khal.* апаа *Eng.* molar *SD: Body part*

sojā *N. Khal.* соёо *Eng.* cuspid *SD: Body part*

taŋnā *N. Khal.* тагнай *Eng.* palate *SD: Body part*

url *N. Khal.* уруул *Eng.* lips *SD: Body part*

ōtš̆ *N. Khal.* завьж *Eng.* corners of the mouth *SD: Body part*

emkā̈ *N. Khal.* хөмхий *Eng.* lower lip *SD: Body part*

örgʌ/n *N. Morph:* **örg-n** *Khal.* эрүү *Eng.* chin *SD: Body part*

tšikʌ/n *N. Morph:* **tšik-n** *Khal.* чих *Eng.* ear *SD: Body part*

ašăk *N. Khal.* чихний омог *Eng.* ear lobe *SD: Body part*

sēr *N. Khal.* сээр *Eng.* neckbone *SD: Body part*

tšēdž *N. Khal.* цээж *Eng.* chest *SD: Body part*

dal *N. Khal.* дал *Eng.* plate-bone *SD: Body part*

ēm *N. Khal.* эгэм, мөр *Eng.* shoulder *SD: Body part*

xawsʌ/n *N. Morph:* **xaws-n** *Khal.* хавирга *Eng.* rib *SD: Body part*

sū *N. Khal.* суга *Eng.* underarm *SD: Body part*

toxā *N. Khal.* тохой *Eng.* elbow *SD: Body part*

ɢar *N. Khal.* гар *Eng.* arm *SD: Body part*

ɢūr *N. Khal.* бугуй *Eng.* wrist *SD: Body part*

baɢăltsăk *N. Morph:* **baɢăl-tsăk** *Khal.* бугалга *Eng.* shoulder bone *SD: Body part*

älxⁱ/n *N. Morph:* **älxⁱ-n** *Khal.* гарын алга *Eng.* palm *SD: Body part*

xurɢʌ/n *N. Morph:* **xurɢ-n** *Khal.* хуруу *Eng.* finger *SD: Body part*

erkā̈ *N. Khal.* эрхий *Eng.* thumb *SD: Body part*

xomxā *N. Khal.* долоовор *Eng.* forefinger *SD: Body part*

dumd xurɢ$_{ʌ}$/n *Khal.* дунд хуруу *Eng.* middle finger *SD: Body part*

nergŭ̈ā̈ *N. Morph*: ner-gŭ̈ā̈ *Khal.* ядам *Eng.* annular *SD: Body part*

tšigts$_{ʌ}$xā *N. Morph*: **tšigts-xā** *Khal.* чигчий *Eng.* little finger *SD: Body part*

xums$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **xums-n** *Khal.* хумс *Eng.* nail *SD: Body part*

dzet *N. Khal.* зэтэр *Eng.* agnail *SD: Body part*

nurɢ$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **nurɢ-n** *Khal.* нуруу *Eng.* back *SD: Body part*

ārtsăg *N. Khal.* аарцаг *Eng.* pelvis *SD: Body part*

šŭ̈dž *N. Khal.* сүүж *Eng.* pelvic bone *SD: Body part*

böks$_{ʌ}$ *N. Khal.* бөгс *Eng.* buttock *SD: Body part*

üj gišŭ̈ *N. Khal.* үе мөч *Eng.* joint *SD: Body part*

köl *N. Khal.* хөл *Eng.* leg *SD: Body part*

šilĭw *N. Khal.* шилбэ *Eng.* shin-bones *SD: Body part*

šīr *N. Khal.* шийр *Eng.* shin, leg *SD: Body part*

öbdĕg *N. Khal.* өвдөг *Eng.* knee *SD: Body part*

tawăg *N. Morph:* **taw-g** *Khal.* тавхай *Eng.* sole of the foot *SD: Body part*

tō̆^{i}ŋ/tō̆ŋ *N. Khal.* тойг *Eng.* kneecap *SD: Body part*

mötkā̈ *N. Khal.* өлмий *Eng.* tiptoe *SD: Body part*

belbĕrkā̈ *N. Morph:* **belbĕ-rkā̈** *Khal.* бэрэвхий *Eng.* pastern *SD: Body part*

šaɢā *N. Khal.* шагай *Eng.* ankle *SD: Body part*

tšimg$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **tšimg-n** *Khal.* чөмөг *Eng.* bone marrow *SD: Body part*

ɢuj *N. Khal.* гуя *Eng.* thigh *SD: Body part*

īg tolɢā *N. Khal.* түнх *Eng.* hip, hip-joint *SD: Body part*

tsäw^{i} *N. Khal.* цавь *Eng.* groin *SD: Body part*

kewĕrdĕg *N. Khal.* хэнхдэг *Eng.* chest *SD: Body part*

örtš *N. Morph:* **ör-tš** *Khal.* өрц *Eng.* diaphragm *SD: Body part*

xantšĭr *N. Khal.* цорой *Eng.* peritoneum *SD: Body part*

öbtsŭ̈/n *N. Morph:* **öbtsŭ̈-n** *Khal.* өвчүү *Eng.* brisket *SD: Body part*

ā̈wă̈lxā *N. Morph:* **ā̈-wă̈l-xā** *Khal.* аюулхай *Eng.* epigastrium *SD: Body part*

ōšk$_{ʌ}$ *N. Khal.* уушги *Eng.* lung *SD: Body part*

bō̈r *N. Khal.* бөөр *Eng.* kidney *SD: Body part*

dzürk$_{ʌ}$/n, zürk$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **dzürk-n, zürk-n** *Khal.* зүрх *Eng.* heart *SD: Body part*

delŭ̈/n *N. Morph:* **delŭ̈-n** *Khal.* дэлүү *Eng.* spleen *SD: Body part*

xot *N. Khal.* ходоод *Eng.* stomach *SD: Body part*

ɢolɢā *N. Khal.* олгой *Eng.* colon *SD: Body part*

ges/n *N. Morph:* **ges-n** *Khal.* гэдэс *Eng.* stomach *SD: Body part*

jas/n *N. Morph:* **jas-n** *Khal.* яс *Eng.* bone *SD: Body part*

mō̈rs$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **mō̈rs-n** *Khal.* мөгөөрс *Eng.* cartilage *SD: Body part*

bultšĭn *N. Khal.* булчин *Eng.* muscle *SD: Body part*

šürmĕs/n, šürŭ̈s/n *N. Morph:* **šürmĕs-n, šürŭ̈s-n** *Khal.* шөрмөс *Eng.* tendon *SD: Body part*

sudts$_{ʌ}$/n, sutsts$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **sudts-n, sutsts$_{ʌ}$-n** *Khal.* судас *Eng.* blood vessel *SD: Body part*

tsus/n *N. Morph:* **tsus-n** *Khal.* цус *Eng.* blood *SD: Body products*

nödžĭg *N. Morph:* **nödž-g** *Khal.* нөж *Eng.* blood-clot *SD: Body products*

šēs/n *Morph:* **šēs-n** *N. Khal.* шээс *Eng.* urine *SD: Body products*

nilĭms$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **nilĭms-n** *Khal.* нулимс *Eng.* tear *SD: Body products*

xulŭmsăx *N. Morph:* **xulŭms-x** *Khal.* хулмас *Eng.* smell of armpit sweat *SD: Body products*

šiwĭr *N. Khal.* шивэр *Eng.* foot sweat *SD: Body products*

nus/n *N. Morph:* **nus-n** *Khal.* нус *Eng.* nasal mucus *SD: Body products*

xulx$_{ʌ}$ *N. Khal.* хулхи *Eng.* ear wax *SD: Body products*

šüls$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **šüls-n** *Khal.* шүлс *Eng.* spit *SD: Body products*

ŏ̄r *N. Khal. 1.* нуух *2.* идээ бээр *Eng.* 1.pus 2.discharge *SD: Body products*

nă̄ldzūr *N. Morph:* **nă̄ldz-ūr** *Khal.* булчирхай *Eng.* gland *SD: Body part*

nuɢŭrs$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **nuɢŭrs-n** *Khal.* нугас *Eng.* spinal cord *SD: Body part*

tsös/n *N. Morph:* **tsös-n** *Khal.* цөс *Eng.* gall *SD: Body products*

kok/n *N. Morph:* **kok-n** *Khal.* хөх *Eng.* breast *SD: Body part*

mēm *N. Khal.* мөөм *Eng.* breast *SD: Body part*

kīs/n *N. Morph:* **kīs-n** *Khal.* хүйс *Eng.* sex *SD: Body part*

dawsăg *N. Khal.* давсаг *Eng.* bladder *SD: Body part*

kŭ̄kdīn bă̄r/n *N. Khal.* сав, умай *Eng.* womb *SD: Body part*

ärwĭn *N. Khal.* харвин *Eng.* belly fat *SD: Body part*

9.2 bă̄ɢăl^{i} - Байгаль - Nature

9.2.1 teŋgĕr, ɢazăr - Тэнгэр ба газар - Sky and land

bă̄gă̆l^{i} *N. Khal.* байгаль *Eng.* nature *SD: Nature*

delkă̄ *N. Khal.* дэлхий *Eng.* world, earch *SD: Nature*

teŋgĕr *N. Khal.* тэнгэр *Eng.* sky *SD: Nature*

nar/n *N. Morph*: **nar-n** *Khal.* нар *Eng.* sun *SD: Nature*

sar/n *N. Morph*: **sar-n** *Khal.* сар *Eng.* moon *S SD: Nature*

od/n *N. Morph*: **od-n** *Khal.* **од** *Eng.* star *SD: Nature*

mötš$_{ʌ}$/n *N. Morph*: **mötš-n** *Khal.* мичид *Eng.* pleiades *SD: Nature*

ödĕr *N. Khal.* өдөр *Eng.* day *SD: Time*

sŏ̄ *N. Khal.* шөнө *Eng.* night *SD: Time*

asxăn *N. Khal.* орой, үдэш *Eng.* evening *SD: Nature; Time*

xarăŋɢū *ADJ. Morph:* **xar-ŋɢū** *Khal.* харанхуй *Eng.* dark *SD: Nature; Time*

bürŭ̄l *ADJ. Morph:* **bür-ŭ̄l** *Khal.* бүрэнхий *Eng.* twilight, dusk *SD: Nature; Time*

orā/oră̄/öră̄ *N. Khal.* орой *Eng.* evening *SD: Nature; Time*

örlă̄ *N. Morph:* **ör-lă̄** *Khal.* үүрээр *Eng.* at crack of dawn *SD: Nature; Time*

örŭ̄n *N. Morph:* **ör-ŭ̄n** *Khal.* өглөө *Eng.* morning *SD: Nature; Time*

sälk^{i}/n *N. Morph*: **sälk^{i}-n** *Khal.* салхи *Eng.* wind *SD: Weather*

šūrɢ$_{ʌ}$/n *N. Morph*: **šūrɢ-n** *Khal.* шуурга *Eng.* storn *SD: Weather*

borăŋɢ$_{ʌ}$ *N. Morph*: **borăŋ-ɢ** *Khal.* шамарга *Eng.* sleet *SD: Weather*

nŏ̄lĕg *N. Khal.* хуй салхи *Eng.* eddy wind *SD: Weather*

xäwʲsăɢ *N. Morph*: **xäwʲs-ɢ** *Khal.* хавсарга *Eng.* dry wind *SD: Weather*

kŏ̄g *N. Morph*: **kŏ̄-g** *Khal.* униар *Eng.* haze *SD: Weather*

bud *N. Khal.* будан *Eng.* mist *SD: Weather*

ŭ̄l/n *N. Morph*: **ŭ̄l-n** *Khal.* үүл *Eng.* cloud *SD: Weather*

ajăŋɢ$_{ʌ}$/ajăŋɢū *N. Khal.* аянга *Eng.* thunder *SD: Weather*

solăŋɢ$_{ʌ}$ *N. Khal.* солонго *Eng.* rainbow *SD: Weather*

džirĭlɢān *N. Morph*: **džir-lɢā-n** *Khal.* зэрэглээ *Eng.* mirage *SD: Weather*

xur *N. Khal.* бороо *Eng.* rain *SD: Weather*

möndĕr *N. Morph*: **mönd-r** *Khal.* мөндөр *Eng.* hail *SD: Weather*

tsas/n *N. Morph*: **tsas-n** *Khal.* цас *Eng.* snow *SD: Weather*

kilmĭn *N. Morph*: **kil-m-n** *Khal.* хялмай *Eng.* fine snow falling in sunlight *SD: Weather*

namărɢ *N. Morph*: **namăr-ɢ** (~ būx) *Khal.* цан хяруу *Eng.* frost (frost- mist) *SD: Weather*

kirŭ̄ *N. Morph*: **kir-ŭ̄** *Khal.* хяруу *Eng.* hoar-frost *SD: Weather*

burkĭn, burkĭg *N. Morph*: **bur-kĭn, bur-kĭg** *Khal.* бургисан цас, ингэн туйлаадас *Eng.* soft hail *SD: Weather*

kör *N. Khal.* хунгар *Eng.* snow-drift *SD: Weather*

mös/n *N. Morph*: **mös-n** *Khal.* мөс *Eng.* ice *SD: Weather*

köŋ *N. Khal.* цөн *Eng.* drift ice *SD: Weather*

üjr *N. Khal.* үер *Eng.* flood *SD: Weather*

kīt/n *N. Morph*: **kīt-n** *Khal.* хүйтэн *Eng.* cold *SD: Weather*

xalūn *N. Morph*: **xal-ūn** *Khal.* халуун *Eng.* hot

üwŭ̆l/öw$_{ʌ}$l *N. Khal.* өвөл *Eng.* winter *SD: Natural phenomena*

xawăr *N. Khal.* хавар *Eng.* spring *SD: Natural phenomena*

dzun/zun *N. Khal.* зун *Eng.* summer *SD: Natural phenomena*

namăr *N. Khal.* намар *Eng.* autumn *SD: Natural phenomena*

ɢadzăr/ɢazăr *N. Morph:* **ɢa-dzăr, ɢa-zăr** *Khal.* газар *Eng.* land, earth, ground *SD: Nature*

ködā̆ *N. Khal.* хөдөө *Eng.* countryside *SD: Nature*

ūl *N. Khal.* уул *Eng.* mountain *SD: Nature*

orā/orā̆/örā̆ *N. Khal.* орой *Eng.* top (mountain) *SD: Nature*

nurɢ$_{ʌ}$/n *N. Morph*: **nurɢ-n** *Khal.* нуруу *Eng.* massif, mountain range *SD: Nature*

ɢanū *N. Morph*: **ɢan-ū** *Khal.* уулын хөтөл *Eng.* mountain pass *SD: Nature*

ārăg *N. Khal.* жижиг толгод *Eng.* hillock *SD: Nature*

xurɢŭd *N. Morph*: **xurɢŭ(n)-d** *Khal.* толгод *Eng.* mound *SD: Nature*

tegtĕg *N. Morph*: **tegt-g** *Khal.* дэвсэг *Eng.* terrace, plateau *SD: Nature*

bŏ̄rĕg *N. Morph*: **bŏ̄r-g** *Khal.* толгод *Eng.* hill *SD: Nature*

dendžĭg *N. Morph*: **dendž-g** *Khal.* дэнж *Eng.* knoll, hilltop *SD: Natural environment*

dow/n *N. Morph*: **dow-n** *Khal.* дов *Eng.* hummock *SD: Nature*

ɢūtsăx *N. Morph*: **ɢū-tsăx** *Khal.* гуу жалга *Eng.* gullies, ravine *SD: Natural environment*

aŋgʌlăg *N. Morph*: **aŋ-găl-g** *Khal.* ангал *Eng.* fissure, cleft *SD: Nature*

xad *N. Khal.* хад *Eng.* rock, cliff *SD: Nature*

tšolū/n *N. Morph*: **tšolū-n** *Khal.* чулуу *Eng.* stone *SD: Nature*

owā *N. Morph*: **ow-ā** *Khal.* овоо *Eng.* obo, cairn erected as a shrine or dwelling for local deities *SD: Nature*

jendĕr *N. Khal.* цагаан сард зориулан өрж босгосон овоо *Eng.* obo for Lunar Festival *SD: Nature*

dzūg/ zūg *N. Khal.* уулаас гүйсэн чулуу *Eng.* moving stone *SD: Nature*

dzūx/zūx *N. Khal.* жалга *Eng.* ravine *SD: Nature*

ködā̆ *N. Khal.* хөдөө *Eng.* country *SD: Nature*

kēr *N. Khal.* хээр *Eng.* steppe *SD: SD: Nature*

šorā *N. Khal.* шороо *Eng.* soil *SD: Nature*

körsʌ/n *N. Morph*: **körs-n** *Khal.* хөрс *Eng.* ground *SD: Nature*

elsʌ/n *N. Morph*: **els-n** *Khal.* элс *Eng.* sand *SD: Nature*

šaltšāg *N. Morph*: **šal-tšāg** *Khal.* шалбааг *Eng.* dirt *SD: Nature*

tšiwū̆s/n *N. Morph*: **tšiw-ū̆s-n** *Khal.* намаг *Eng.* marsh *SD: Nature*

dawsʌ/n *N. Morph*: **dawsʌ-n** *Khal.* давс *Eng.* salt *SD: Nature*

tšolūn dawsʌ/n *Khal.* жамц давс *Eng.* rock-salt *SD: Nature*

būltʌ *N. Morph*: **bū-ltʌ** *Khal.* буулт *Eng.* sodium carbonate *SD: Nature*

xudžĭr *N. Khal.* хужир *Eng.* salt-marsh *SD: Nature*

9.2.2 usŭn - Ус - Water

us/n *N. Morph*: **us-n** *Khal.* ус *Eng.* water *SD: Nature*

dalā *N. Khal.* далай *Eng.* sea *SD: Nature*

nūr *N. Khal.* нуур *Eng.* lake *SD: Nature*

gol *N. Khal.* гол *Eng.* river *SD: Nature*

bulʌg *N. Khal.* булаг *Eng.* spring *SD: Nature*

xudʌg *N. Khal.* худаг *Eng.* well *SD: Nature*

tatāl *N. Khal. Morph*: **tat-āl** *Eng.* water hole *SD: Nature*

xarăldzʌ/n *N. Morph*: **xar-ldz-n** *Khal.* цүнхээл *Eng.* deep depression *SD: Nature*

xatšĭr *N. Khal.* халиа *Eng.* water formed over melting ice *SD: Nature*

tsō̆rmĕg *N. Morph*: **tsō̆rĕm-g** *Khal.* цөөрөм *Eng.* pool *SD: Nature*

9.2.3 urgʌmăl - Ургамал – Plant

9.2.3.1 modăn, öwsĕn - Мод ба өвс –Trees and Grass

urgʌmal *N. Morph*: **ur-g-mal** *Khal.* ургамал *Eng.* plant *SD: Nature*

nogā *N. Khal.* ногоо *Eng.* vegetables, greens *SD: Nature*

mod/n *N. Morph*: **mod-n** *Khal.* мод *Eng.* tree *SD: Nature*

- **bitšĭr** *N. Morph*: **bitš-r** *Khal.* мөчир *Eng.* branch *SD: Nature; Tree part*
- **dzod$_{ʌ}$g** *N. Khal.* харгайн холтос *Eng.* bark of larch *SD: Nature; Tree part*
- **durs$_{ʌ}$/n** *N. Morph*: **durs-n** *Khal.* холтос *Eng.* bark *SD: Nature; Tree part*
- **beš$_{ʌ}$g** *N. Khal.* модны ур *Eng.* gnarl *SD: Nature; Tree part*
- **tsobd$_{ʌ}$** *N. Khal.* хожуул *Eng.* tree-stump *SD: Nature; Tree*
- **xand$_{ʌ}$găs/n** *N. Morph*: **xand$_{ʌ}$găs-n** *Khal.* модны хатсан навч. *Eng.* dried leat *SD: Nature; Tree*

ō^{ĭ}/ō̄ *N. Khal.* ой *Eng.* forest *SD: Nature; Tree*

tšiwg *N. Khal.* шугуй, төгөл *Eng.* grove *SD: Nature; Tree*

nā̆tă̆g *N. Morph*: **nā̆-tă̆g** *Khal.* найлзуур *Eng.* new shoot *SD: Nature; Tree part*

xargā *N. Morph*: **xar-gā** *Khal.* хар мод *Eng.* larch *SD: Nature; Tree*

- **towŏrtsăk** *N. Morph*: **towŏr-tsăk** *Khal.* боргоцой *Eng.* cone *SD: Tree part*
- **mok/n** *N. Morph*: **mok-n** *Khal.* бохь *Eng.* dried resin from the larch *SD: Nature; Tree products*

ulās/n *N. Morph*: **ulās-n** *Khal.* улиас *Eng.* Poplar *SD: Nature; Tree*

burgăs/n *N. Morph*: **bur-gas-n** *Khal.* бургас *Eng.* Willow *SD: Nature; Tree*

burā *N. Morph*: **bur-ā** *Khal.* нарийн бургас *Eng.* fine willow *SD: Nature; Tree*

nars$_{ʌ}$/n *N. Morph*: **nars-n** *Khal.* нарс *Eng.* Pine *SD: Nature; Tree*

xuls$_{ʌ}$/n *N. Morph*: **xuls-n** *Khal.* хулс *Eng.* Reed *SD: Tree*

xus/n *N. Morph*: **xus-n** *Khal.* хус *Eng.* Birch *SD: Tree*

- **xusnā xäl^{ĭ}s/n** *Khal.* үйс *Eng.* birch-bark *SD: Tree part*

jargā *N. Morph*: **jar-gā** *Khal.* яргай *Eng.* Cotoneaster *SD: Tree*

tširgā *N. Morph*: **tšir-gā** *Khal.* чаргай *Eng.* (type of cotoneaster) *SD: Tree*

xargăn *N. Khal.* харгана *Eng.* Caragana *SD: Tree*

- **bür** *N. Khal.* үзүүр мөчир *Eng.* top of cargana *SD: Plant*

džigĕrs/n *N. Morph*: **džigĕrs-n** *Khal.* гацуур *Eng.* Spruce *SD: Nature; Tree*

emgĕldž/n *N. Morph*: **emgĕldž-n** *Khal.* эмгэлж *Eng.* Euonymus *SD: Plant*

ortū/n *N. Morph*: **ortū-n** *Khal.* ортууз *Eng.* Oxytpopis *SD: Plant*

täw^{ĭ}lx$_{ʌ}$ *N. Khal.* тавилгана *Eng.* Spiraea *SD: Plant*

šagšăg *N. Morph*: **šagš-g** *Khal.* зэгс *Eng.* Bulrush *SD: Plant*

tošʌl *N. Khal.* тошлой *Eng.* Gooseberry *SD: Plant*

tsitsĭrgăn *N. Morph*: **tsits-r-gă-n** *Khal.* чацаргана *Eng.* Hippopohae *SD:Plant*

bag *N. Khal.* төгөл, бөөн мод *Eng.* grove *SD: Plant*

öws$_{ʌ}$/n *N. Morph*: **öws-n** *Khal. өвс Eng.* grass *SD: Plant*

burs$_{ʌ}$ *N. Khal.* өвсний сор, шим *Eng.* untrodden grass *SD: Plant*

gürā̆ *N. Morph*: **gür-ā̆** *Khal.* нягт ургасан өвс *Eng.* thick grass *SD: Plant*

šūrā *N. Morph*: **šūr-ā** *Khal.* өлөн *Eng.* Sedge *SD: Plant*

bed *N. Khal.* царгас *Eng.* Medicago *SD: Plant*

šarăldž$_{ʌ}$/n *N. Morph*: **šar-ldž-n** *Khal.* шарилж *Eng.* Wormwood *SD: Plant*

tesgĕn *N. Morph*: **tesg-n** *Khal.* тэсэг *Eng.* Ceratoides *SD: Plant*

bor$_{ʌ}$n *N. Khal.* борог *Eng.* last year's dry grass *SD: Plant*

tsakăldăg *N. Khal.* цахилдаг *Eng.* Iris *SD: Plant*

urāgūl *N. Morph*: **urā-(g)ūl** *Khal.* боролзгоно *Eng.* Pentaphylloides *SD: Plant*

dāgn del *N. Khal.* дааган сүүл *Eng.* Hair-grass *SD: Plant*

köŋ *N. Khal.* өнжмөл хөх өвс *Eng.* a year old grass *SD: Plant*

xalxā *N. Morph*: **xal-xā** *Khal.* халгай *Eng.* Nettle *SD: Plant*

xomx$_{ʌ}$rādtsăn *N. Morph*: **xomx-rā-dts-n** *Khal.* хамхуул *Eng.* Corispermum *SD: Plant*

tüŋg$_{ʌ}$ *N. Khal.* дэрс *Eng.* Feather-grass *SD: Plant*

jalŭwsăx/jalūsx$_{ʌ}$ *N. Khal.* лууль *Eng.* Goosefoot *SD: Plant*

jargū *N. Khal.* яргуй *Eng.* Pasque *SD: Plant*

tān *N. Khal.* таана *Eng.* Wild leek *SD: Plant*

kömŭl *N. Khal.* хөмөл *Eng.* Ramson *SD: Plant*

sam *N. Khal.* сүрэл *Eng.* straw *SD: Plant*

soŋgĭn/söngĭn *N. Khal.* сонгино *Eng.* Onion *SD: Plant*

širĭg *N. Khal.* зүлэг *Eng.* lawn *SD: Plant*

šiwā̆ *N. Morph*: **šiw-ā̆** *Khal.* шивээ, хялгана *Eng.* Stipa glandis *SD: Plant*

tsetsĕg *N. Khal.* цэцэг *Eng.* flower *SD: Plant*

- **iš** *N. Khal.* иш *Eng.* istalk *SD: Plant*
- **nakā** *N. Khal.* нахиа *Eng.* bud *SD: Plant*
- **namtš$_{ʌ}$** *N. Khal.* навч *Eng.* leaf *SD: Plant*
- **delwā̆** *N. Morph:* **delw-ā̆** *Khal.* дэлбээ *Eng.* blossom *SD: Plant*
- **dokūr** *N. Morph:* **dok-ūr** *Khal.* дохиур *Eng.* stamen *SD: SD: Plant*

9.2.3.2 xadlăn, tarālĭn - Хадлан, тариалан - Hayfield and Crops

xadlăn *N. Morph*: **xad-lăn** *Khal.* хадлан *Eng.* hay-field *SD: Cropland*

owā *N. Morph*: **ow-ā** *Khal.* бухал *Eng.* haystack, haycock *SD: Cropland*

bux$_{ʌ}$l *N. Khal.* бухал *Eng.* haystack, haycock *SD: Cropland*

ärĭg *N. Morph*: **är^{i}-g** *Khal.* салбар шуудуу *Eng.* ditch *SD: Cropland*

äŋgĭs *N. Khal.* тариан талбай *Eng.* arable land *SD: Cropland*

bux *N. Khal.* шуудуу, суваг *Eng.* channel, ditch *SD: Cropland*

sumŭm bux *Khal.* ус урсах гол шуудуу *Eng.* main ditch *SD: Cropland*

kertsā̆sā̆m bux *Khal.* гол шуудуунаас татсан салбар шуудуу *Eng.* branch ditch *SD: Cropland*

buxān tšik/n *Khal.* суваг, шуудууны усыг боосон хаалт *Eng.* water levee *SD: Cropland*

tär^{i}g *N. Morph*: t**är^{i}-g** *Khal.* тариалангийн талбай *Eng.* cropland *SD: Agriculture*

andă̆s/n *N. Morph*: **andă̆s-n** *Khal.* анжис *Eng.* plough *SD: Cropland*

usă̆lɢā *N. Morph*: **us-l-ɢā** *Khal.* усалгаа *Eng.* watering *SD: Cropland*

xară̆m *N. Khal.* үтрэм (Хадсан тариаг иш, хогоос нь цэвэрлэж цайруулах талбай) *Eng.* thereshing floor *SD: Cropland*

xarmān kīs/n *Khal.* Тариа цайруулах талбайн төв хэсэг *Eng.* center of threshing floor *SD: Cropland*

xară̆m giškūlx$_{ʌ}$ *V. Khal.* тариа цайруулах *Eng.* to decorticate *SD: Cropland*

tarā/n *Morph*: **tar^{i}-ā-n** *Khal.* тариа *Eng.* crop/ grain *SD: Cropland; Plants*

kewsĕn *N. Khal.* тарьсан тариаг хурааж авсны дараа, бусдад өгөх өглөг *Eng.* to give a gift of grain to neighbours *SD: Custom*

betĕg *N. Khal.* тариан толгой *Eng*. ear of grain *SD: Cropland; Grain*

bašăk *N. Khal.* Ургац хураасны дараа талбайд хоцорсон тарианы үлдэгдэл *Eng.* grain that is left after the main crop has been gathered *SD: Cropland; Grain*

arwā *N. Khal.* арвай *Eng.* Barley *SD: Cropland; Grain type*

tsaɢān tarā/n *N. Khal.* улаан буудай *Eng.* Wheat *SD: Cropland; Grain type*

xodžɢ$_{ʌ}$r *N. Khal.* үсгүй тариа *Eng.* bald grain *SD: Cropland; Grain type*

köts *N. Khal.* хөц *Eng.* a sort of porridge made with refined barley soaked in water and then boiled with pieces of meat *SD: Cropland; Grain type*

9.2.4 äm^{i}tă̆s - Амьтад –Animals

9.2.4.1 aŋ ba äŋg^{ĭ} äm^{i}tă̆s - Ан ба бусад амьтан – Hunting and other animals

äm^{i}t/n *N. Morph:* **äm^{i}-tan** *Khal.* амьтан *Eng.* animal

görā̆s/n *N. Morph:* **görā̆-s-n** *Khal.* гөрөөс *Eng.* antelope *SD: Animals*

indzăɢ/n *N. Morph:* **indzăɢ-n** *N. Khal.* янзага, зулзага *Eng.* 1. young antelope 2. young animal *SD: Animals*

arɢă̆l^{i}/ärgă̆l^{i} *N. Khal.* аргаль *Eng.* Wild sheep *SD: Animals*

xošx$_{ʌ}$ *N. Khal.* хоёр настай аргаль *Eng.* two-years old wild sheep *SD: Animals*

ɢuldz$_{ʌ}$ *N. Khal.* угалз *Eng.* male wild sheep *SD: Animals*

jäŋgĭr *N. Khal.* янгир *Eng.* Wild goat *SD: Animals*

buɢ$_{ʌ}$ *N. Khal.* буга *Eng.* Deer *SD: Animals*

soɢ/ā *N. Morph:* **soɢ-ā** *Khal.* согоо *Eng.* she-deer *SD: Animals*

marăl *N. Khal.* марал *Eng.* she-deer *SD: Animals*

birā̆mă̆k/bürā̆mă̆k *arch. N. Khal.* буга *Eng.* Deer *SD: Animals*

ɢur *N. Khal.* гур *Eng.* Roebuck *SD: Animals*

dzür *N. Khal.* зүр *Eng.* Roe-deer (female) *SD: Animals*

dzēr/n *N. Morph:* **dzēr-n** *Khal.* зээр *Eng. SD:* Antelope, Gazelle *SD: Animals*

tšon *N. Khal.* чоно *Eng.* Wolf *SD: Animals*

- **tšonān kitšĭg/n** *Khal.* бэлтрэг *Eng.* wolf-cub *SD: Animals*

bōxăldā *tabo. N. Morph:* **bōxă-ldā** *Khal.* чоно, боохой *Eng.* Wolf *SD: Animals*

irĕws$_{ʌ}$ *N. Khal.* ирвэс *Eng.* Leopard *SD: Animals*

šülū̆s/n *N. Morph:* **šülū̆s-n** *Khal.* шилүүс *Eng.* Lunx *SD: Animals*

üně̆g/n *N. Morph:* **üně̆g-n** *Khal.* үнэг *Eng.* Fox *SD: Animals*

- **kitsĭg/n** *N. Khal.* гавар *Eng.* fox-cub *SD: Animals*

kirs$_{ʌ}$ *N. Khal.* хярс *Eng.* Corsac *SD: Animals*

sūs$_{ʌ}$r *N. Khal.* суусар *Eng.* Marten *SD: Animals*

dzorxă̆n *N. Khal.* дорго *Eng.* Badger *SD: Animals*

manlă̆ *N. Khal.* мануул *Eng.* Wild Steppe-cat *SD: Animals*

dzurm$_{ʌ}$/n *N. Morph*: **dzur$_{ʌ}$m-n** *Khal.* зурам *Eng.* Suslik *SD: Animals*

jalm$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **jalm-n** *Khal.* алагдаахай *Eng.* Jerboa *SD: Animals*

üjn *N. Khal.* үен *Eng.* Ermine *SD: Animals*

tarūɢ/n *N. Morph:* **tarūɢ-n** *Khal.* тарвага *Eng.* Marmot *SD: Animals*

- **möndĕl** *N. Khal.* мөндөл *Eng.* marmot cub *SD: Animals*
- **ɢotīl** *N. Khal.* хотоль (хоёр настай тарвага) *Eng.* marmot in the second year *SD: Animals*
- **bürk$_{ʌ}$** *N. Khal.* бурхи (нас гүйцсэн эр тарвага) *Eng.* male marmot of three years and over *SD: Animals*
- **tartš$_{ʌ}$** *N. Khal.* нагай (нас гүйцсэн эм тарвага) *Eng.* female marmot *SD: Animals*

tūlā *N. Khal.* туулай *Eng.* Hare *SD: Animals*

- **bödzā̆kā̆** *N. Morph:* **bödzā̆-kā̆** *Khal.* бүжин *Eng.* leveret *SD: Animals*

tšindă̆ɢ/n *N. Morph:* **tšindă̆ɢ-n** *Khal.* чандага *Eng.* white hare/mountain hare *SD: Animals*

kerm$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **kerm$_{ʌ}$-n** *Khal.* хэрэм *Eng.* Squirrel *SD: Animals*

moɢā *N. Khal.* могой *Eng.* snake *SD: Animals*

gürwŭl/gürwū̆l *N. Morph:* **gürw-l, gürw-ū̆l** *Khal.* гүрвэл *Eng.* lizard *SD: Animals*

melkā̆ *N. Khal.* мэлхий *Eng.* frog *SD: Animals*

noxā *N. Khal.* нохой *Eng.* dog *SD: Domestic animal*

kitšĭg/n *N. Khal.* гөлөг *Eng.* pup *SD: Animals; Dog*

dzīg/n, dzō̆g/n *N. Morph:* **dzīg-n** *Khal.* жингэр (эм нохой) *Eng.* bitch *SD: Animals; Dog*

9.2.4.2 šowūd - Шувууд –Birds

šowū/n *N. Morph:* **šowū-n** *Khal.* шувуу *Eng.* bird *SD: Animals*

- **džiwĭr** *N. Khal.* жигүүр, далавч *Eng.* wing *SD: Bird*

- **öd/n** *N. Morph***: öd-n** *Khal.* өд *Eng.* feather *SD: Bird*

önděg/n *N. Morph:* **önděg-n** *Khal.* өндөг *Eng.* egg *SD: Bird*

aŋɢăldzūr *N. Morph:* **aŋɢă-ldz-ūr** *Khal.* ангаахай *Eng.* nestling *SD: Bird*

degdʌměl/degdā̆mă̆l *N. Morph:* **de-gd-měl de-gd(ā̆)-mă̆l** *Khal.* дэгдээхий *Eng.* fledgling *SD: Bird*

xarādā *N. Morph:* **xar-ādā** *Khal.* хараацай *Eng.* Swallow *SD: Bird*

ulĭr *N. Khal.* хойлог *Eng.* Snowcock *SD: Bird*

jotū/n *N. Morph:* **jotū-n** *Khal.* ятуу *Eng.* Partridge *SD: Bird*

kokŏg *N. Morph:* **kok-g** *Khal.* хөхөө *Eng.* Cuckoo *SD: Bird*

ŏ̄ldžĭn *N. Morph:* **ŏ̄ldž-n** *Khal.* өвөөлж *Eng.* Hoopoe *SD: Bird*

buldʌrū *N. Morph:* **buld-rū** *Khal.* ногтруу *Eng.* Birch partrige *SD: Bird*

kerā̆ *N. Khal.* хэрээ *Eng.* Raven *SD: Bird*

bogšŏrɢʌ *N. Khal.* богширго/болжмор *Eng.* Sparrow *SD: Bird*

xordʌ *N. Khal.* хотон *Eng.* Pelican *SD: Bird*

tas *N. Khal.* тас *Eng.* Vulture *SD: Bird*

bürgʌd *N. Khal.* бүргэд *Eng.* Eagle *SD: Bird*

soxŏr ölā̆ *N. Khal.* элээ *Eng.* Kite *SD: Bird*

šoŋxăts *N. Morph:* **šoŋx-ts** *Khal.* шонхор *Eng.* Falcon *SD: Bird*

tsax *N. Khal.* цахлай *Eng.* Gull *SD: Bird*

tsoklūr *N. Morph:* **tsok-lūr** *Khal.* тоншуул *Eng.* Woodpecker *SD: Bird*

šādzɢā *N. Khal.* шаазгай *Eng.* Magpie *SD: Bird*

šar šowū/n *Khal.* шар шувуу *Eng.* Owl *SD: Bird*

deglā̆ *N. Khal.* дэглий *Eng.* Heron *SD: Bird*

xartsʌxā *N. Morph:* **xartsăx-ā** *Khal.* харцага *Eng.* Hawk *SD: Bird*

kögĕldžĭrgĕ/n *N. Morph:* **kögŏl-džir-gĕ-n** *Khal.* тагтаа *Eng.* Dove *SD: Bird*

tšoŋnūŋ *N. Khal.* улаан хошуут *Eng.* Chough *SD: Bird*

tōdăg *N. Khal.* тоодог *Eng.* Bustard *SD: Bird*

toɢrū/n *N. Morph:* **toɢrū-n** *Khal.* тогоруу *Eng.* Crane *SD: Bird*

ɢalū/n *N. Morph:* **ɢalū-n** *Khal.* галуу *Eng.* Goose *SD: Bird*

nuɢŭrsʌ/n *N. Morph:* **nuɢŭrs-n** *Khal. нугас Eng.* Duck *SD: Bird*

xuŋ *N. Khal.* хун *Eng.* Swan *SD: Bird*

tseŋ *N. Khal.* цэн *Eng.* female swam *SD: Bird*

äŋgĭr *N. Khal.* ангир *Eng.* Ruddy Shelduck *SD: Bird*

9.2.4.3 šäwʲdž - Шавьж –Insects

xorxā *N. Khal.* хорхой *Eng.* insect *SD: Animals*

öt/n *N. Morph:* **öt-n** *Khal.* өт *Eng.* worms *SD: Insects*

āldž/n *N. Morph:* **āldž-n** *Khal.* аалз *Eng.* spider *SD: Insects*

begwĕrdzʌ *N. Khal.* голио *Eng.* Bruke *SD: Insects*

tsartsāxā *N. Morph:* **tsar-tsā-xā** *Khal.* царцаа *Eng.* grasshopper *SD: Insects*

temā̆ldžĭrgĕn *N. Morph:* **temā̆-ldžĭrge-n** *Khal.* тэмээлзгэнэ *Eng.* Dragonfly *SD: Insects*

erwā̆kā̆ *N. Morph:* **er-wā̆-kā̆** *Khal.* эрвээхий *Eng.* Butterfly *SD: Insects*

dzög/dzŏ̄g, zög/zŏ̄g *N. Khal.* зөгий *Eng.* Bee *SD: Insects*

džirĭŋ köl *Khal.* жаран хөлт *Eng.* Centipede *SD: Insects*

xatšĭg *N. Khal.* хачиг *Eng*. Tick *SD: Insects*

šaldz$_{ʌ}$ *N. Khal.* хувалз *Eng.* mite *SD: Insects*

ɢūr *N. Khal.* гуур *Eng.* glub *SD: Insects*

ilā̆ *N. Khal.* ялаа *Eng.* Fly *SD: Insects*

batxăn *N. Khal.* батгана *Eng.* fly *SD: Insects*

kok türgĕ/n *Khal.* хөх түрүү *Eng*. Gad-fly *SD: Insects*

tīrgĕ/n *N. Morph:* **tīr-gĕ-n** *Khal.* маш олон ялаа, шумуулын ерөнхий нэр *Eng.* generic name of fly *SD: Insects*

delĕntš$_{ʌ}$ *N. Morph:* **delĕn-tš** *Khal.* жижиг ялаа *Eng.* small mosquito *SD: Insects*

burgādts$_{ʌ}$/n *N. Morph:* **bur-ga-dts-n** *Khal.* олон жижиг ялаа *Eng.* group of mosquitos *SD: Insects*

bökŭ̄n *N. Khal.* шумуул *Eng.* Mosquito *SD: Insects*

X. KEL DZŰI - ХЭЛ ЗҮЙ - GRAMMAR

ŭ̄l üg - Үйл үг – Verb

awx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **aw-x** *Khal.* авах *Eng.* to get, to take, to buy

adɢăx *V. Morph:* **adɢ-x** *Khal.* сандрах, тэвдэх *Eng.* to hurry, to be flustered

aɢălx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ag-l-x** *Khal.* аагшуулах *Eng.* to make stronger

agăx *V. Khal. Morph:* **aga-x** тэвдэх, яарах *Eng.* to hurry

axărt$_{ʌ}$xăx *V. Morph:* **axăr-t-x-x** *Khal.* богиносгох *Eng*. to shorten

akăx *V. Morph:* **ak-x** *Khal.* ахих *Eng.* to advance, to go forward

alăgtărx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **alăg-tăr-x** *Khal.* алаглах *Eng.* to look variegated

alăm bolx$_{ʌ}$ *V. Khal.* гайхах *Eng.* to wonder

alăntărx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **alăn-tăr-x** *Khal.* гайхах *Eng.* to wonder

amɢăldžĭlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **amɢăldž-l-x** *Khal.* аргамжих *Eng.* to tie up, to tether (a horse)

andzāx *V. Morph:* **andz-ā-x** *Khal.* ангайх, зай гарах *Eng.* to gap

andzărx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **an-dz-r-x** *Khal.* анзаарах *Eng.* to notice

arăldăx *V. Morph:* **ar-ld-x** *Khal.* хойргоших, зууралдах *Eng.* to show sluggishness, to mooch

arkărx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **arkăr-x** *Khal.* архирах *Eng.* to snarl, to growl

arxălx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **arx-l-x** *Khal.* аргамжих *Eng.* to tether

artsăx *V. Morph:* **arts-x** *Khal.* сөргөлдөх, маргах *Eng.* to confront/ conflict, to argue

aršālx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **aršā(n)-l-x** *Khal.* зооглох *Eng.* to eat

asxăx *V. Morph:* **asx-x** *Khal.* асгах *Eng.* to spill, to pour

atxăx *V. Morph:* **atx-x** *Khal.* атгах *Eng.* to grasp

atsālx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ats-ā-l-x** *Khal.* ачаалах *Eng*. to load

atsārxăx *V. Morph:* **ats-ā(n)-rx-x** *Khal.* төвөгшөөх *Eng.* to find something a nuisance

atšĭrxăx *V. Morph:* **atš-rx-x** *Khal.* тунирхах *Eng*. to sulk

ādūlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ād-ūl-x** *Khal.* саатуулах *Eng.* to delay

āgălx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **āg-l-x** *Khal.* аягалах *Eng.* to pour into a cup

ākălx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ākăl-x** *Khal.* аахилах *Eng.* to puff

ārx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ār-x** *Khal.* боргоох, хуцах *Eng.* to bark at

āšx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **āš-x** *Khal.* ирэх, наашлах *Eng.* to come

ā̆x *V. Morph:* **ā̆-x** *Khal.* айх *Eng.* to be afraid

äg^{i}rx$_{ʌ}$ *N. Morph:* **äg^{i}r-x** *Khal.* өгрөх, гандах *Eng.* to fade, to dry up

äl^{i}xdă̆x *V. Morph:* **äl^{i}x-d-x** *Khal.* алгадах *Eng.* to slap

äl^{i}xdă̆x *V. Morph:* **äl^{i}x-d-x** *Khal.* томох *Eng.* to spin

äŋgĭx *V. Morph:* **äŋg-x** *Khal.* анхилах *Eng.* to smell

ärwā̆dx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ärw^{i}-ā̆d-x** *Khal.* зулгуйдах *Eng.* to flatter

ā̆tnă̆x *V. Morph:* **ā̆-tn$_{ʌ}$-x** *Khal.* айх *Eng.* to be scared

bagăx *V. Morph:* **bag-x** *Khal.* баагих, савсах *Eng.* to be smoking

badzgăldăx *V. Morph:* **badz-g-ld-x** *Khal.* овоорох, бөөгнөрөх *Eng.* to crowd

badzgăx *V. Morph:* **badz-g-x** *Khal.* базах *Eng.* to press, to wring

barwāx *V. Morph:* **barw-ā-x** *Khal.* томрох, *Eng.* to largen

bargăx *J. Morph:* **barg-x** *Khal.* бургих, хийсэх *Eng.* to swirl

barkărx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **barkăr-x** *Khal.* бархирах *Eng.* to shout

batsălx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **bats-l-x** *Khal.* бяцлах *Eng.* to crush

bā̆x *V. Morph:* **bā̆-x** *Khal.* байх *Eng.* to be

bär^{i}x *V. Morph:* **bär^{i}-x** *Khal.* барих *Eng.* to hold

bā̆săr x$_{ʌ}$ *V. Morph:* **bā̆s-r-x** *Khal.* сувайрах *Eng.* to be infertile (livestock)

bildūtšĭlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **bild-ūtš-l-x** *Khal.* бялдуучлах *Eng.* to curry favour with

bildžĭŋnĕx *V. Morph:* **bildžĭŋ-n-x** *Khal.* бялуурах *Eng.* to overeat/gorge

billĭx *V. Morph:* **bil-l-x** *Khal.* баллах *Eng.* to rub out

birgĭx *V. Morph:* **birg-x** *Khal.* шиврэх *Eng.* to drizzle

birdžĭŋnĕx *V. Morph:* **birdž-ŋ-n-x** *Khal.* бурзайх *Eng.* to be running with sweat

bitsălx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **bits-l-x** *Khal.* бяцлах *Eng.* to break, to crush

bitšĭlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **bitš-l-x** *Khal.* бүчлэх *Eng.* to tie, to fasten

bitšx$_{ʌ}$/bütšx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **bitš-x, bütš-x** *Khal.* бичих *Eng.* to write

bokŏrlăx *V. Morph:* **bok-r-l-x** *Khal.* бохирлох *Eng.* to make dirty

bosx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **bos-x** *Khal.* босох *Eng.* to get up, to stand up

böktšīx *V. Morph:* **bök-tšī-x** *Khal.* бөгтийх *Eng.* to stoop, to bend

bömbā̆lx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **böm-b-ā̆-l-x** *Khal.* бөөрөнхийлөх, бөндгөрлөх *Eng.* to make round

börgĕlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **börg-l-x** *Khal.* гадуурхах, дээрэлхэх *Eng.* to despise

buxăx *V. Morph:* **bux-x** загнах, уурлах *Eng.* to scold

buldžālx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **buldžā-l-x** *Khal.* булхайлах *Eng.* to cheat, to swindle

bultăx *V. Morph:* **bult-x** *Khal.* нуугдах *Eng.* to be hidden

bultūlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **bult-ūl-x** *Khal.* нуух *Eng.* to hide

bulʲtărx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **bulʲt-r-x** мултрах *Eng.* to slip out

burx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **bur-x** чалчих *Eng.* to chatter

burx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **bur-x** сэмрэх, хөврөх *Eng.* to fray

būʲrgăx *V. Morph:* **būʲrg-x** *Khal.* пологтох *Eng.* to overeat

bügĕldzĕk *V. Morph:* **büg-ldz-k** *Khal.* бүрэлзэх *Eng.* to grow dark, to grow dim

bürkə̈slə̆x *V. Morph:* **bür-k-ə̈s-l-x** *Khal.* бүрээслэх, бүрэх *Eng.* to cover

dadžĭrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **dadž-r-x** *Khal.* дарлах, дээрэлхэх *Eng.* to oppress

daxăx *V. Morph:* **dax-x** *Khal.* дагах *Eng.* to follow

daxrăldăx *V. Morph:* **dax-(ră)-ld-x** *Khal.* дагалдах *Eng.* to accompany

dakăx *V. Morph:* **dak-x** *Khal.* дахих *Eng.* to recur

dalādx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **dal-ā-d-x** *Khal.* далайх *Eng.* to flourish

danšūlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **danš-ūl-x** *Khal.* доргиох, цохих *Eng.* to shake

dartsăx *V. Morph:* **dar-ts-x** *Khal.* шахцах, овоорох *Eng.* to be squashed together

dewkə̄dx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **dew-k-ə̄d-x** *Khal.* дэвхрэх, дэвхцэх *Eng.* to jump, to hop

delsĕx *V. Morph:* **dels-x** (döl ~) *Khal.* хийсэх, дэрвэх *Eng.* to flutter (~ flame)

delx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **del-x** *Khal.* 1. дэвэх 2. зодоглох 1. to strut 2. to put on a wrestler's kit

demnĕx *V. Morph:* **dem-n-x** *Khal.* дэмжих, туслах *Eng.* to support

dirgĭx *V. Morph:* **dir-g-x** *Khal.* нүргэлэх, доргих *Eng.* to shake, to rumble

dokŏx *V. Morph:* **dok-x** *Khal.* дохих *Eng.* to nod

dolāx *V. Morph:* **dolā-x** *Khal.* долоох *Eng.* to lick

dorə̄tsə̆x *V. Morph:* **dor-ə̄-ts-x** *Khal.* доройтох *Eng.* to become weak

dödžgĕx *V. Morph:* **dödžg-x** *Khal.* сайхан аашлах *Eng.* to behave nicely

dögə̄x *V. Morph:* **dö-ə̄-x** *Khal.* дөвийлгэх, дэвэргэх *Eng.* to glorify, to overstate

döšx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **döš-x** *Khal.* гулгах, гулсах *Eng.* to slip, to slide

dugdžĭx *V. Morph:* **dugdž-x** *Khal.* дагжих, чичрэх *Eng.* to shiver

dukălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **duk-l-x** *Khal.* ~давших *Eng.* ~to advance

dumdărx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **dumd-r-x** *Khal.* дундрах *Eng.* to fall in level, to go down

durāx *V. Morph:* **dur-ā-x** *Khal.* дуурайх *Eng.* to imitate

düngə̄x *V. Morph:* **düng-ə̄-x** *Khal.* дүнхийх *Eng.* to loom up

düngĕlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **düngĕl-x** *Khal.* хүд хүд залгилах *Eng.* to gulp down

dürdžĭŋnĕx *V. Morph:* **dür-džĭŋ-n-x** (гал ~) *Khal.* дүрэлзэх, асах *Eng.* to flare up (fire ~)

džädžĭlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **džädž-l-x** *Khal.* зажлах *Eng.* to chew

džämx$_{\Lambda}$ *V. tabo. Morph:* **džäm-x** *Khal.* идэх *Eng.* to eat

džigsĭx *V. Morph:* **džigs-x** *Khal.* жагсах *Eng.* to be lined up

džilgădx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **džilg(n)-d-x** *Khal.* зулгуйдах *Eng.* to flatter, to butter up

džildĭx *V. Morph:* **džild-x** *Khal.* шумбах, сэлэх *Eng.* to dive, to swim

džirwə̄x/džirmə̄x *V. Morph:* **džir-wə̄-x** *Khal.* жирийх, гүйх *Eng.* to run fast

džirɢăx *V. Morph:* **džir-ɢ-x** *Khal.* жаргах *Eng.* to be happy

džirtā̆x *V. Morph:* **džirt-ā̆-x** *Khal.* жартайх *Eng.* to be narrowed

džisx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **džis-x** *Khal.* налах, таших *Eng.* to slant

džulɢāx *V. Morph:* **džulɢ-ā-x** *Khal.* зулгаах *Eng.* to pull out, to pluck

dzäm^{i}lă̆x *V. Morph:* **dzäm^{i}l-x** *Khal.* завилах *Eng.* to sit cross-legged

dzā̆dx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **dzā̆d-x** *Khal.* далайх *Eng.* to flourish

dzendzā̆lx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **dzendz-ā̆l-x** *Khal.* нэрэлхэх *Eng.* to be coy

dzekĕrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **dzek-r-x** *Khal.* зөөгших *Eng.* to cool off, to cool down

dzokāx/zokāx *V. Morph:* **dzok-ā-x, zok-ā-x** *Khal.* зохиох *Eng.* to organize, to compose

dzömgĕx *V. Morph:* **dzömg-x** *Khal.* ~ өлсөх, туйлдах *Eng.* to be hungry

dzörkā̆tx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **dzörkā̆-t-k** *Khal. Eng.* омголтох *Eng.* to chap, to get chapped

dzulx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **dzul-x** *Khal.* зугтах *Eng.* to escape, to run away

dzusx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **dzus-x** *Khal.* зусах *Eng.* to pass the summer

dzŭk/dzŭx *V. Morph:* **dzŭ-k, dzŭ-x** *Khal.* зүйх *Eng.* to assemble, to piece together

ewkā̆slă̆x *V. Morph:* **ewk-ā̆s-l-x** *Khal.* эвхэх *Eng.* to fold up

edrĕndĕx *V. Morph:* **edrĕn-d-x** *Khal.* хэдрэгдэх *Eng.* to dress, to curry (a skin)

elkā̆dx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **elk-ā̆d-x** *Khal.* мөлхөх *Eng.* to crawl

elkā̆lx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **elk-ā̆l-x** *Khal.* (баярласнаа илэрхийлэх) *Eng.* to thank

emkā̆ldă̆x *V. Morph:* **emkā̆-ld-x** *Khal.* хөмхийгөө зуух *Eng.* to bite the lower lip

erkĕrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **erkĕr-x** *Khal.* хорсож өвдөх *Eng.* to hurt

ēmdĕx *V. Morph:* **ēm-d-x** *Khal.* мөрлөх *Eng.* to shoulder

ɢansūrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **ɢans-ūr-x** *Khal.* гансрах *Eng.* to grieve

ɢärā̆dx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **ɢärā̆d-x** харайх *Eng.* to jump

ɢolɢādx$_{\Lambda}$ *V.* **1.** *Morph:* **ɢol-ɢā-l-x** *Khal.* цоройх *Eng.* to gush, to climb up
2. *Khal.* олгойдох *Eng.* to gush

ɢōdx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **ɢō-d-x** *Khal.* гоёх *Eng.* to decorate

ɢōlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **ɢōl-x** *Khal.* тэгшлэх *Eng.* to level

ɢōtšĭlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **ɢō-tšĭl-x** *Khal.* өөлөх, шоолох *Eng.* to find fault with

ɢuldzălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **ɢuldz-l-x** *Khal.* угалзан хээ тавих *Eng.* to draw an ornament

ɢumdă̆x *V. Morph:* **ɢumd-x** *Khal.* гомдох *Eng.* to complain, to be offended

ɢuŋɢ$_{\Lambda}$nă̆x *V. Morph:* **ɢuŋ-ɢă̆n-x** *Khal.* гунших *Eng.* to nasalize

ɢurnīx *V. Morph:* **ɢur-n-ī-x** *Khal.* гуринхтах, царай алдах *Eng.* to be ravenous, to look downcast

giltšĭx *V. Morph:* **gil-tšĭ-x** *Khal.* мөлийх, толийх *Eng.* to be smooth

gīx *V. Morph:* **gī-x** *Khal.* цэлмэх *Eng.* to be clear

gītšĭlk$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **gītš-l-k** *Khal.* айлчлах *Eng.* to visit

göktsā̆x *V. Morph:* **gökts-ā̆x** *Khal.* бөгтийх *Eng.* to stoop

gŏlā̆lk$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **gölā̆-l-k** *Khal.* гүүргийлэх *Eng.* to separate lambs and kids

güdx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **güd-x** *Khal.* өөгших, даврах *Eng.* to be bolder, to be overweening

gürk$_{\Lambda}$/gürx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **gür-k, gür-x** *Khal.* сүлжих *Eng.* to knit, to spin

xabdžĭŋnăx *V. Morph:* **xab-džĭŋn-x** *Khal.* чичрэх, дагжих *Eng.* to shiver, to shake

xawărdzăx *V. Morph:* **xawăr-dz-x** *Khal.* хаваржих Eng. to pass the spring

xaɢăx *V. Morph:* **xaɢa-x** *Khal.* буудах *Eng.* to fire, to shoot

xakărx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xak-r-x** *Khal.* хахирах *Eng.* to expectorate, to spit out

xalāsălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xal-ās-l-x** *Khal.* нөхөөслөх *Eng.* to patch

xantărx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xant-r-x** *Khal.* хантайрах *Eng.* to tie the bridle or tether of a horse to the daddle

xantsălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xants-l-x** *Khal.* ханцуйлах *Eng.* to pull on the sleeves to put arms

xarɢăx *V. Morph:* **xarɢ-x** *Khal.* уулзах *Eng.* to meet

xarsăx *V. Morph:* **xars-x** *Khal.* өмөөрөх *Eng.* to protect

xasgălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xas-găl-x** *Khal.* хориглох, харамлах *Eng.* to forbid, to ban

xatărx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xatăr-x** *Khal.* хатирах *Eng.* to trot

xatxăx *V. Morph:* **xat-x-x** *Khal.* **1.** хатгах (хатгаж оёх) *Eng.* to embroider
2. хатгах (хатгаж өвдөх) *Eng.* to have a piercing pain

xašĭgdăx *V. Morph:* **xašĭg-d-x** *Khal.* халбагадах *Eng.* to spoon

xādx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xā-d-x** *Khal.* хаачих *Eng.* to go where

xälx̄ *V. Morph:* **xäl-x̄-x** *Khal.* харах *Eng.* to look

xälʲdăx *V. Morph:* **xälʲd-l-x** *Khal.* халдах *Eng.* to stick to, to infect

xälū̆tă̆rx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xälū̆(n)-tă̆r-x** *Khal.* халиурах *Eng.* to ripple (grass, fur etc)

xā̆kă̆rx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xā̆kă̆r-x** *Khal.* хашгирах *Eng.* to shout

xokŏrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xok-r-x** *Khal.* хохирох *Eng.* to loss, to suffer a loss

xokšāx *V. Morph:* **xokš-ā-x** *Khal.* хураах, хуримтлуулах *Eng.* to collect, to store up

xorɢ$_{\Lambda}$sălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xorɢăs-l-x** *Khal.* хорголоор баах *Eng.* to defecate (~ droppings)

xorx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xop-x** *Khal.* хярах, нуугдах *Eng.* to hide, to lie low

xošālx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xoš-ā-l-x** *Khal.* айлсах *Eng.* to be neighbours, to camp in the same place

xōdzălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xōdz-l-x** *Khal.* чагтлаж уях *Eng.* to secure with a toggle

xudărx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xudăr-x** *Khal.* чичих, түлхэх, гудрах *Eng.* to push in

xuɢsălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xuɢs-l-x** *Khal.* нугалж эвхэх *Eng.* to fold up

xulxālx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xulxā-l-x** *Khal.* хулгайлах *Eng.* to steal

xurɢ$_{\Lambda}$sălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xurɢŭs-l-x** *Khal.* хярваслах *Eng.* to clean off

xurkărx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xurkăr-x** *Khal.* хурхирах *Eng.* to snore

xurmăx *V. Morph:* **xur-m-x** *Khal.* цугларах, бөөгнөрөх *Eng.* to come together, to bunch together

xurmūlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xurmū(n)-l-x** *Khal.* хураах, бөөгнүүлэх *Eng.* to round up

xutšĭlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xu-tšĭl-x** *Khal.* хутгах, хөндөх *Eng.* to mix

xūxtšĭx *V. Morph:* **xūxtš-x** *Khal.* хуйлрах, бөөгнөрөх *Eng.* to crowd together

xū̆rā̆lx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **xū̆rā̆-l-x** *Khal.* хуурайлах *Eng.* to dry

kadx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kad-x** *Khal.* хядах *Eng.* to kill, to massacre

kandălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kand-l-x** *Khal.* хандлах *Eng.* to decoct, to infuse, to boil down slowly

kālx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kā-l-x** *Khal.* хиалах, хүүчих *Eng.* to smash

kārx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kā-r-x** *Khal.* хиарах *Eng.* to die off in numbers

kelk$_{\Lambda}$**/kelx**$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kel-k, kel-x** *Khal.* хэлэх *Eng.* to speak, to say, to tell

kemkĕlk$_{\Lambda}$**/kemkĕlx**$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kem-k-l-k, kem-k-l-x** *Khal.* хэмхлэх *Eng.* to smash, to break

kemtĕrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kem-t-r-x** *Khal.* эмтрэх *Eng.* to be chipped, to be nicked, to be broken off

ketsā̆x *V. Morph:* **kets-ā̆-x** *Khal.* хазайх, хэлтийх *Eng.* to swerve, to list, to tilt, to be turned to one side

ketsā̆ldă̆x *V. Morph:* **kets-ā̆-ld-x** *Khal.* хажуулдах, хэлтийх *Eng.* to swerve, to be deplected, to slip to one side

kēk/kēx/kīx *V. Morph:* **kē-k, kē-x, kī-x** *Khal.* хийх *Eng.* to do, to make

kērx$_{\Lambda}$ *V. Morph: Khal.* гоёх *Eng.* to decorate

kērx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kē-r-x** *Khal.* зодоглох *Eng.* to put in on a wrestler's kit

kilx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kil-x** *Khal.* өөлөх *Eng.* to trim, to cut round

kirx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kir-x** *Khal.* хярах *Eng.* to hide

kisx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kis-x** *Khal.* хясах *Eng.* to ostruct, to frustrate, to hinder, to hamper

kitšĭglĕx *V. Morph:* **kitšĭg-l-x** *Khal.* зулзага гаргах *Eng.* to cub

kīrĭmtšĭx *V. Morph:* **kīr-mtš-x** *Khal.* хайчлах жижиглэх *Eng.* to cut, to break up

kīrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kī-r-x** *Khal.* хөндийрөх, хөөрөх *Eng.* to estrange, to move away

kītĕrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kīt-r-x** *Khal.* хүйтрэх *Eng.* to get cold

kokāx/kökă̆x *V. Morph:* **kok-ā-x, kök-ă̆-x** *Khal.* хөөргөх, дэвэргэх *Eng.* to stir up, to fan

kokŏx *V. Morph:* **kok-x** *Khal.* хөхөх *Eng.* to suck

kokŏrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kok-r-x** *Khal.* хөхрөх, инээх *Eng.* to laugh

kokŏrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kok-r-x** *Khal.* хөхрөх, хөх болох *Eng.* to turn blue

kokš$_{\Lambda}$**rx**$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kokš(n) -r-x** *Khal.* хөгшрөх *Eng.* to age

kokūlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kok-ūl-x** *Khal.* хөхүүлэх *Eng.* to suckle, to feed, to suck out

köwkĕlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **köw-k-l-x** *Khal.* хөвсөлзөх, дэнслэх *Eng.* be blown, to be upset

köděrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **köděr-x** *Khal.* нөмрөх *Eng.* to drape over the shoulders

kögdžĭrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **kögdž-r-x** *Khal.* хөгзрөх *Eng.* to go mouldy

köksă̆x *V. Morph:* **köks-x** *Khal.* хөөрөн баясах *Eng.* to be pleased

költšā̆x *V. Morph:* **költš-ā̆-x** *Khal.* ээх, хөлчих *Eng.* to warn one's hands at a fire

kömā̆ltă̆x *V. Morph:* **kömā̆-lt-x** *Khal.* зайрмагтах *Eng.* to begin to ice over

kömkĕrk$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **köm-kĕr-k** *Khal.* хөмрөх *Eng.* to invert

köŋk$_{\Lambda}$**tšū̆lx**$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **köŋk-tš-ū̆l-x** *Khal.* онгичих, сандчих *Eng.* to rummage, to worry

köŋnĕx *V. Morph:* **köŋ(g)-n-x** *Khal.* хөгнөх *Eng.* to tether a lamb and kid

körā̆dx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **körā̆-d-x** *Khal.* хөрөөдөх *Eng.* to saw

kötrĕldĕx *V. Morph:* **köt(r~l)ld-x** *Khal.* хөтлөлцөх *Eng.* to go hand in hand with

kō̆glĕx *V. Morph:* **kō̆g-l-x** *Khal.* униартах *Eng.* to be misty, to be hazy

kō̆k/kō̆x *V. Morph:* **kō̆-k, kō̆-x** *Khal.* хөөх, зайлуулах *Eng.* to chase

kō̆k/kō̆x *V. Morph:* **kō̆-k, kō̆-x** *Khal.* хөөх, бамбайх *Eng.* to swell

kō̆ldĕx *V. Morph:* **kō̆-ld-x** *Khal.* хөөцөлдөх *Eng.* to run, to pursue

kudx$_{\text{ʌ}}$ *V. Morph:* **kud-x** *Khal.* хядах *Eng.* to kill, to massacre

kurx$_{\text{ʌ}}$ *V. Morph:* **kur-x** *Khal.* хэрчих, хярах *Eng.* to mince

kükŭ̆rsĕx *V. Morph:* **kü-kü-rs-x** *Khal.* хүүрсэх *Eng.* to whinny, to neigh

külā̆k/külā̆x *V. Morph: Khal.* хүлээх *Eng.* to wait

kütsĕx *V. Morph:* **küts-x** *Khal.* 1. гүйцэх 2. биелэх *Eng.* 1. to catch up, 2. to be fulfilled

kū̆ndĕx *V. Morph:* **kū̆nd-x** *Khal.* ярилцах, хөөрөлдөх *Eng.* to talk

kū̆rx$_{\text{ʌ}}$ *V. Morph:* **kū̆r-x** *Khal.* өмрөх, цөмрөх *Eng.* to fall off, to break in

ibtĕlx$_{\text{ʌ}}$ *V. Morph:* **ibt-l-x** *Khal.* нэвтлэх *Eng.* to penetrate

ibtĕŋnĕx *V. Morph:* **ibt-ŋn-x** *Khal.* ирвэгнэх *Eng.* to tickle, to itch

ibtšĭx *V. Morph:* **ibtš-x** *Khal.* нэвчих *Eng.* to seep

iwā̆k/iwā̆x *V. Morph:* **iwā̆-k, iwā̆-x** *Khal.* ивээх *Eng.* to bless

idk$_{\text{ʌ}}$ *V. Morph:* **id-k** *Khal.* идэх *Eng.* to eat

idzG$_{\text{ʌ}}$nă̆x *V. Morph:* **idzG-n-x** *Khal.* 1. язганах 2. ярвалзах, уурлах *Eng.* 1. to swarm 2. to get angry

idzĕlx$_{\text{ʌ}}$ *V. Morph:* **idz-l-x** *Khal.* язлах *Eng.* to split, to over boil

idzĕrx$_{\text{ʌ}}$ *V. Morph:* **idz-r-x** *Khal.* язрах *Eng.* to be torn open, to burst

igdžā̆rlă̆x *V. Morph:* **igdžā̆r-l-x** *Khal.* сэжиглэх, цээрлэх *Eng.* to be suspicious

ildžĭlk$_{\text{ʌ}}$ *V. Morph:* **ildž-l-k** *Khal.* ялзлах *Eng.* to let rot

ildžră̆x *V. Morph:* **ildž-r-x** *Khal.* **1.**ялзрах **2.** норох *Eng.* **1.** to rot **2.** to get wet

ilG$_{\text{ʌ}}$ă̆x *V. Morph:* **ilG-x** *Khal.* ялгах *Eng.* to sort

ilx$_{\text{ʌ}}$ *V. Morph:* **il-x** *Khal.* илэх *Eng.* to stroke, to massage

ilx$_{\text{ʌ}}$ *V. Morph:* **il-x** *Khal.* ялах *Eng.* to win

inăglă̆x/inĕglĕx *V. Morph:* **inăg-l-x, inĕg-l-x** *Khal.* 1. энхрийлэх 2.янаглах *Eng.* 1. to cherish 2. to love

inā̆k/inā̆x *V. Morph:* **inā̆-k, inā̆-x** *Khal.* инээх *Eng.* to smile

indĕstĕx *V. Morph:* **indĕs-t-x** (šacā ~) *Khal.* няслах *Eng.* to flick (~ ankle-bones)

ints$_{\text{ʌ}}$Gādx$_{\text{ʌ}}$ *V. Morph:* **ints-Gā-d-x** *Khal.* янцгаах *Eng.* to neigh, to whinny

irwāx *V. Morph:* **irw-ā-x** *Khal.* ярвайх *Eng.* to grimace

irdzā̆x *V. Morph:* **irdz-ā̆-x** *Khal.* 1. ярзайх 2. иржийх *Eng.* 1. to grin 2. to be rough

irĭmnă̆x *V. Morph:* **irĭm-n-x** *Khal.* ирмэх *Eng.* to wink, to blink

itG$_{\text{ʌ}}$ă̆x *V. Morph:* **itG-x** *Khal.* ятгах *Eng.* to urge, to exhort, to encourage

išgĕx *V. Morph:* **išg-x** *Khal.* эсгэх *Eng.* to cut

išgĭrx$_{\text{ʌ}}$ *V. Morph:* **išg-r-x** *Khal.* исгэрэх *Eng.* to whistle

itsĕx *V. Morph:* **its-x** *Khal.* итгэх, найдах *Eng.* to hope, to believe

īgĕk/īgĕx *V. Morph:* **īg-k, īg-x** *Khal.* ингэх *Eng.* to do this, to act like this

jaɢăx *V. Morph:* **jaɢ-x** *Khal.* яах *Eng.* to do what

jasx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **jas-x** *Khal.* засах *Eng. Eng.* to repair, to correct, to edit, to treat

jewx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **jew-x** *Khal.* ивэх *Eng.* to pad

jelĕwdĕx *V. Morph:* **jelĕw-d-x** *Khal.* илбэдэх *Eng.* to bewitch

jelděŋnĕx *V. Morph:* **jelděŋ-n-x** *Khal.* дэггүйтэх *Eng.* to be undisciplined, to be unruly

jenděrlĕx *V. Morph:* **jenděr-l-x** *Khal.* өрөх, өрж тавих *Eng.* to set

jowx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **jow-x** *Khal.* явах *Eng.* to go

jŭ̄k/jŭ̄x *V. Morph:* **jŭ̄-k, jŭ̄-x** *Khal.* 1. асгарах, шаагих (xur ~) 2. юүлэх, шүүх (tsā̆ ~) *Eng.* 1. to pour (~ spout) 2. to decant (~ tea)

lašx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **laš-x** *Khal.* шавах, нялах *Eng.* to plaster, to smear, to spread

matšīx *V. Morph:* **matš-ī-x** *Khal.* чармайх, мэрийх *Eng.* to try, to strive

mälā̆tšx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **mälā̆-tš-x** *Khal.* зодох *Eng.* to beat

merā̆x *V. Morph:* **mer-ā̆-x** *Khal.* мярайх *Eng.* to creep

mökdĕx *V. Morph:* **mök-d-x** *Khal.* мөхөсдөх *Eng.* to be too weak, to weaken

mörā̆sx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **mörā̆-s-x** *Khal.* мөрөөдөх *Eng.* to dream

mŏ̄kā̆lx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **mŏ̄kā̆-l-x** *Khal.* өнхрөх *Eng.* to roll

mund$_{\Lambda}$**ɢărlăx** *V. Morph:* **mund-ɢăr-l-x** *Khal.* бондгорлох *Eng.* to round

musxăldzăx *V. Morph:* **musx-ldz-x** *Khal.* мушилзах, жуумалзах *Eng.* to put on a smile, to grin

mušķīx *V. Morph:* **muš-k-ī-x** *Khal.* мурийх *Eng.* to be curved, to be bent

mūrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **mūr-x** *Khal.* муужрах *Eng.* to faint

nakăldzăx *V. Morph:* **nak-ldz-x** *Khal.* нахилзах *Eng.* to flutter

nakālx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **nakā-l-x** *Khal.* нахиалах *Eng.* to bud

naktsāx *V. Morph:* **nak-ts-ā-x** *Khal.* нахиу болох *Eng.* to curve

namărdzăx *V. Morph:* **naműr-dz-x** *Khal.* намаржих *Eng.* to pass the autumn

našx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **na-š-x** *Khal.* наах, шавах *Eng.* to stick, to heap

nārlăx *V. Morph:* **nā-r-l-x** *Khal.* наашлах *Eng.* to get nearer

näl^{i}tīx *V. Morph:* **näl^{i}t-ī-x** *Khal.* навтайх *Eng.* to be low, to stoop

när^{i}dă̆x *V. Morph:* **när^{i}-dă̆x** *Khal.* нарийдах *Eng.* to be to narrow

nā̆xă̆lx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **nā̆x-l-x** *Khal.* найгах *Eng.* to sway

nā̆ră̆lx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **nā̆r-l-x** *Khal.* найрлах *Eng.* to feast

nā̆txă̆x *V. Morph:* **nā̆t-x-x***Khal.* найтаах *Eng.* to sneeze

neměrlĕx *V. Morph:* **neměr-l-x** *Khal.* нөмөрлөх *Eng.* to shelter

nemŭ̄dx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **nem-ŭ̄d-x** *Khal.* гэсэх, урьдах *Eng.* to thaw, to melt

netĕrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **net-r-x** *Khal.* сүрхийрэх омгорхох *Eng.* to be beside oneself, to show arrogance

nitsĭlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **nits-l-x** *Khal.* няцлах *Eng.* to crush

nitsx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **nits-x** *Khal.* няцах *Eng.* to break

nōldăx *V. Morph:* **nōl-d-x** *Khal.* ноцолдох *Eng.* to fight

nödžgĕrx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **nödž-g-r-x** *Khal.* нөжрөх *Eng.* to clot

nuliutărx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **nuliu-tăr-x** *Khal.* нялуурах *Eng.* to be cloying

nürx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **nür-x** *Khal.* шүргэх, шөргөөх *Eng.* to touch, to rub against

nűk/nűx *V. Morph:* **nű-k, nű-x** *Khal.* нүүх *Eng.* to move

owāx *V. Morph:* **ow-ā-x** *Khal.* овойх *Eng.* to stick out

owŏrGūlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **owŏr-G-ūl-x** *Khal.* давхиулах *Eng.* to gallop

ow^{i}răx/öwrĕx *V. Morph:* **ow^{i}r-x, öwr-x** *Khal.* гайхах *Eng.* to marvel at, to admire

odx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **od-x** *Khal.* очих, одох *Eng.* to go away

ogdzărx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ogdz-r-x** *Khal.* огцомдох, уурлах *Eng.* to scold, to get angry

okŏx *V. Morph: Khal.* орхих *Eng.* to leave

oŋGāx *V. Morph:* **oŋG-ā-x** *Khal.* онгойх *Eng.* to open

orG$_{ʌ}$mnăx *V. Morph:* **orG-mn-x** *Khal.* уулгамчлах *Eng.* to exclaim

orxāx *V. Morph:* **orx-ā-x** (ăr̆ăg~) *Khal.* овойж хөөсрөх *Eng.* to foam (~ kumis)

ōĕnsĭlx$_{ʌ}$/ō̈nsĕlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ōĕns-l-x, ō̈ns-l-x** *Khal.* оньслох *Eng.* to lock

ō^{ĭ}x/ō̈x *V. Morph:* **ō^{ĭ}-x, ō̈x** *Khal.* ойх *Eng.* to leave

ō^{ĭ}lGăx/ō̈lgă̈x *V. Morph:* **ō^{ĭ}-lG-x ō̈-lg-x** *Khal.* ойлгох *Eng.* to understand

ō^{ĭ}lx$_{ʌ}$/ō̈lx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ō^{ĭ}-l-x, ō̈-l-x** *Khal.* цойлох *Eng.* to shoot out, to dart out

ō^{ĭ}mx$_{ʌ}$/ō̈mx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ō^{ĭ}m-x, ō̈m-x** *Khal.* ~ус гатлах *Eng.* ~to cross (a river)

ōkărdăx *V. Morph:* **ōkăr-d-x** *Khal.* омогдох *Eng.* to be arrogant

ōtšĭlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ōtš-l-x** *Khal.* оочих *Eng.* to sip

öwšă̈x *V. Morph:* **öwš-ă̈-x** *Khal.* эвшээх *Eng.* to yawn

ök/ögk$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ög-k** *V. Khal.* өгөх *Eng.* to give

ökă̆x *V. Morph:* **ök-ă̈-x** *Khal.* бөхийх *Eng.* to bow

ömă̈rlă̆x *V. Morph:* **ömă̈r-l-x** *Khal.* урагшлах *Eng.* to go southwards, to move on

öŋgă̈x *V. Morph:* **öŋg-ă̈-x** *Khal.* өнгийх *Eng.* to peer over

örlă̆x *V.* **I.** *Morph:* **ör-l-x** *Khal.* орилох *Eng.* to cry, to yell

örlă̆x *V.* **II.** *Morph:* **ör-l-x** *Khal.* үзэн ядах *Eng.* to hate, to resent

örx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ör-x** *Khal.* сөрөх (sälʲk~) *Eng.* to go against (to go into the wind)

ösĕrx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ösĕr-x** *Khal.* үсрэх *Eng.* to leap, to jump, to skip

öšĭrx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **öšr-k** *Khal.* өшөөрхөх *Eng.* to harbour a grudge

ötgĕlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **öt-gĕl-x** *Khal.* олшрох *Eng.* to increase in number

ō̈rtă̆x *V. Morph:* **ō̈r-t-x** *Khal.* ойртох *Eng.* to ger nearer, to approach

ō̈rtă̆x *V. Morph:* **ō̈r-t-x** *Khal.* нуухтах *Eng.* to discharge pus (eyes)

porsāx *V. Morph:* **pors-ā-x** *Khal.* торних, өсөх *Eng.* to become grown, to grow

sagălx *V. Morph:* **sag-l-x** *Khal.* сэрэмжлэх *Eng.* to hear, to guard

sadž$_{ʌ}$x *V. Morph:* **sadž-x** *Khal.* сэгсрэх *Eng.* to toss, to shake

sajgălx *V. Morph:* **sajg-l-x** *Khal.* соёглох, хатирах *Eng.* to trot

säw^{i}x *V. Morph:* **säw^{i}-x** *Khal.* арьс идээлэх, гандах *Eng.* to tan hides

sedž$_{ʌ}$x *V. Morph:* **sedž-x** *Khal.* сэжиглэх, цээрлэх *Eng.* be suspicious of, to suspect

sekĕx *V. Morph:* **sek-x** *Khal.* сөхөх *Eng.* to open

semĕrx$_{ʌ}$ *V.* **I.** *Morph:* **sem-r-x** *Khal.* овсгой гаргах *Eng.* to be quick-minded

semĕrx$_{ʌ}$ *V.* **II.** *Morph:* **semr-x** *Khal.* сэлбэх, холих *Eng.* to mix

serā̆x *V. Morph:* **ser-ā̆-x** *Khal.* сэрээх *Eng.* to awake

sojālx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **sojā-l-x** *Khal.* соёолох *Eng.* to germinate, to sprout

son^{i}mšĭx/söněmšĭx *V. Morph:* **son^{i}n-š-x, sönĭn-š-x** *Khal.* сонирхох *Eng.* to be interested

söŋgĕlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **söŋg-l-x** *Khal.* ховхлох, онгилох *Eng.* to dig

suwŭrdăx *V. Morph:* **su(a)wŭr-d-x** *Khal.* савардах *Eng.* to claw, to rake up

surx$_{ʌ}$ *V.* **I.** *Morph:* **sur-x** *Khal.* асуух *Eng.* to ask

surx$_{ʌ}$ *V.* **II.** *Morph:* **sur-x** *Khal.* сурах *Eng.* to study, to learn

surkărx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **surkăr-x** *Khal.* хурхирах *Eng. SD.* to snore

sūdx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **sūd-x** *Khal.* сугадах *Eng.* to take someone's arm

sūx *V. Morph:* **sū-x** *Khal.* суух *Eng.* to sit

südgĕlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **südĕg-l-x** *Khal.* хазганах, доголох *Eng.* to limp, to hobble

sū̆lx$_{ʌ}$ *V.* **I.** *Morph:* **sū̆(süw)l-x** *Khal.* сүвлэх *Eng.* to thread (~ a needle)

sū̆lx$_{ʌ}$ *V.* **II.** *Morph:* **sū̆l-x** *Khal.* суйлах *Eng.* to put one's hand in

šabdūlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **šabd-ūl-x** *Khal.* шамдуулах *Eng.* to push, to urge

šaldāx *V. Morph:* **šal-d-ā-x** *Khal.* **1.** нялцайх **2.** унжих, шалхайх *Eng.* **1.** to get sticky **2.** to be flabby

šārx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **šār-x** *Khal.* доройтох *Eng.* to go down

šiwx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **šiw-x** *Khal.* шидэх *Eng.* to throw

šilgăx *V. Morph:* **šilg-x** *Khal.* шалгах *Eng.* to examine, to check, to test

širdĕx *V. Morph:* **šir-d-x** *Khal.* бороо дуслах *Eng.* to rain

šīrĭntšĭlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **šīr-ntš-l-x** *Khal.* хумслах, хулгайлах *Eng.* to steal

šobšĭx *V. Morph:* **šob-š-x** *Khal.* шогших *Eng.* to go a jog trot (horse)

šordāx *V. Morph:* **šord-ā-x** *Khal.* тунирхах *Eng.* to be petulant, to sulk

šulbŭlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **šulbŭ-l-x** *Khal.* шалавлах *Eng.* to scar, to scrape, to rub

šulūlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **šul-ūl-x** *Khal.* шалавлах, түргэлэх *Eng.* to hurry, to hasten

šuŋgăx *V. Morph:* **šuŋg-x** *Khal.* шумбах *Eng.* to dive

šurdăx *V. Morph:* **šurd-x** *Khal.* турах, эцэх, багасах *Eng.* to waste away, to get thin

šūkărx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **šūk-r-x** *Khal.* шуухтнах *Eng.* to wheeze

šūrx$_{ʌ}$ *V.* **I.** *Morph:* **šūr-x** *Khal. Khal.* цуурах, урагдах *Eng.* to split

šūrx$_{ʌ}$ *V.* **II.** *Morph:* **šūr-x** (xošūn~) *Khal.* цугларах, үймэх *Eng.* to come together (~ people)

šūtš$_{ʌ}$x *V. Morph:* **šūtš-x** *Khal.* урах, таслах *Eng.* to tear

šūšĭrx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **šūš-r-x** *Khal.* шовшрох *Eng.* to imitate the call of in animal as a lure in hunting

tawălx$_{ʌ}$ *N. Morph:* **taw-l-x** (tsā̆ ~) *Khal.* чанах *Eng.* to boil (~ tea)

tawx$_{ʌ}$dăx *V. Morph:* **tawx-d-x** (xarɢăn ~) *Khal.* хэрчих, тайрах *Eng.* to cut (~ xaragana)

tantšălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tantš-l-x** *Khal.* тарчлах, зовох *Eng.* to suffer

tašālx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **taš-āl-x** *Khal.* халхлагдах, сүүдэрлэх *Eng.* to shield, to be shady

tašx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **taš-x** *Khal.* алгадах *Eng.* to slap

tewk$_{\Lambda}$**dĕx** *V. Morph:* **tewk-d-x** *Khal.* оньслох *Eng.* to lock

tektĕrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tekt-r-x** *Khal.* дэмжих, туслах *Eng.* to support

teŋšĭŋnĕx *V. Morph:* **teŋ-šĭŋ-n-x** *Khal.* тэгнэх, тэнжээлэх *Eng.* to balance a load

terkā̆lx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **terk-ā̆-l-x** *Khal.* тийчлэх *Eng.* to keep kicking out

tertšĭlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tertš-l-x** *Khal.* тийчлэх *Eng.* to keep kicking out

tesĕlk$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tes-l-k** *Khal.* сэтлэх *Eng.* to dig, to chip, to nick

tesīk *V. Morph:* **tes-ī-k** *Khal.* сэтийх *Eng.* to get nicked

tetĕrlă̆x *V. Morph:* **tetĕr-l-x** *Khal.* хэдэрлэх *Eng.* to be bad-tempered, to be obstinate

tinīx *V. Morph:* **tin-ī-x** *Khal.* тэнийх *Eng.* 1.to stretch 2.to fel cheered up, to feel encouraged

tīrgĕlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tīr-gĕl-x** *Khal.* ялаархах *Eng.* to be worried by flies (livestock)

tīrĭgdĕx *V.* **I.** *Morph:* **tīr-gd-x** *Khal.* уурлах, загнах *Eng.* to scord, to be cross at

tīrĭgdĕx *V.* **II.** *Morph:* **tīr-gd-x** *Khal.* ~хөглөрүүлэх *Eng.* ~to drop, to scatter, to leave lying around

tīrtšĭx *V. Morph:* **tīr-tš-x** *Khal.* тийчлэх *Eng.* to kick

tokāx *V. Morph:* **tok-ā-x** *Khal.* тохиох *Eng.* to occur, to happen

tondžĭrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tondž-r-x** *Khal.* тодрох *Eng.* to become clear

tor^{i}ldzăx/törăldzăx *V. Morph:* **tor^{i}-ldz-x, tör-ldz-x** *Khal.* торойх *Eng.* to stand out, to stick out or rise in the distance

totxăx *V. Morph:* **totx-x** *Khal.* эмээх *Eng.* to fear

tō^{ĭ}mălx$_{\Lambda}$**/tō̆mā̆lx**$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tō^{ĭ}m-l-x, tō̆m-ā̆lx** *Khal.* тоймлох *Eng.* to have a rough idea

tō^{ĭ}ndăx/tō̆ndă̆x *V. Morph:* **tō^{ĭ}n-d-x tō̆n-d-x** *Khal.* тойн туших *Eng.* to tie

tō^{ĭ}rx$_{\Lambda}$**/tō̆rx**$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tō^{ĭ}r-x, tō̆r-x** *Khal.* тойрох *Eng.* to go round

tō^{ĭ}rūlx$_{\Lambda}$**/tō̆rū̆lx**$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tō^{ĭ}r-ūl-x, tō̆r-ū̆l-x** *Khal.* тойруулах *Eng.*to surround, to put around

tōtšīx *V. Morph:* **tōtš-ī-x** *Khal.* тоодойх, богинодох *Eng.* to be too short

tögā̆lx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tög-ā̆-l-x** *Khal.* тойрох, тойруулах *Eng.* to go round

tögrĕglĕx *V. Morph:* **tög-rĕg-l-x** *Khal.* дугираглах *Eng.* to make a circle

tömělx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **töml-x** *Khal.* томилох *Eng.* to appoint

tō̆kā̆lx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tō̆k-ā̆-l-x** *Khal.* өнхрөх *Eng.* to roll

tō̆rx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tō̆r-x** *Khal.* төөрөх *Eng.* to get lost, to go astray

tō̆rū̆lx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tō̆r-ū̆l-x** *Khal.* төөрүүлэх *Eng.* to mislead, to lead astry, to confuse

tukŭrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tukŭr-x** *Khal.* тухирах *Eng.* to set (a dog) on, to incite

tuntŭrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tunt-r-x** *Khal.* бүтээх, хучих *Eng.* to wrap up in

turūtx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **turū-t-x** *Khal.* малын туурай улдах *Eng.* to go lome (livestock and dog)

tümb$_{\Lambda}$**gĕldzĕk** *V. Morph:* **tümb-gĕldz-k** *Khal.* түмбэлзэх *Eng.* ~ to pulsate

türā̆lx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **türū̆-l-x** *Khal.* түрийлэх *Eng.* to stick (something) into the shaft of a boot

türū̆lx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **türū̆-l-x** *Khal.* түрүүлэх *Eng.* to come first

tütnĕx *V. Morph:* **tüt-n-x** *Khal.* мунгинах, сандрах *Eng.* to be flustered, to be upset, to panic

tū̆tĕgnĕx *V. Morph:* **tū̆tĕg-n-x** *Khal.* хөдөлж ядах, туйтганах *Eng.* to maunder

tsaxălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tsax-l-x** *Khal.* гэдрэглэх, ухрах *Eng.* to reverse, to go backward

tsaxnăx *V. Morph:* **tsax-n-x** *Khal.* тэвдэх, яарах *Eng.* to hurry

tsakălx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tsak-l-x** *Khal.* хурдлах, гүйх *Eng.* to run

tsalămdăx *V. Morph:* **tsalăm-d-x** *Khal.* бугуйлдах *Eng.* to lasso

tsatsămdăx *V. Morph:* **tsatsăm-d-x** *Khal.* тулгамдах *Eng.* to feel anxious

tsirgĭx *V. Morph:* **tsir-g-x** *Khal.* цацрах, гоожих *Eng.* to drip, to leak, to flow

tsowlăx *V. Morph:* **tso-wl-x** *Khal.* цовхчих *Eng.* to leap about, to prance

tsoxdăx *V. Morph:* **tsox-d-x** *Khal.* нүдэх, нунтаглах *Eng.* to pound

tsokŏldăx *V. Morph:* **tsok-ld-x** *Khal.* зодолдох *Eng.* to fight

tsokŏx *V. Morph:* **tsok-x** *Khal.* цохих, зодох *Eng.* to beat

tsoŋnăx *V. Morph:* **tsoŋ-n-x** *Khal.* нүдэх, хальслах *Eng.* to pound

tsōʲldăx/tsō̆ldĕx *V.* **I.** *Morph:* **tsōʲld-x tsō̆ld-x** *Khal.* хаях, шидэх *Eng.* to throw

tsōʲldăx/tsō̆ldĕx *V.* **II.** *Morph:* **tsōʲld-x tsō̆ld-x** *Khal.* нөхөөс тавих, оёх *Eng.* to patch

tsöldĕx *V. Morph:* **tsöl-d-x** *Khal.* ундаасах, цангах *Eng.* to be thirsty

tsō̆džĭlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tsō̆dž-l-x** *Khal.* цоожлох *Eng.* to lock

tsumărx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tsum-r-x** *Khal.* цөмрөх, цоорох *Eng.* to break in

tšabtšĭx *V. Morph:* **tšabtš-x** *Khal.* цавчих *Eng.* to chop

tšašgăx *V. Morph:* **tšaš-găx** *Khal.* чарлах *Eng.* to bawl, to cry

tšaškūrdăx *V. Morph:* **tšaš-kūr-d-x** *Khal.* чарлах *Eng.* to cry

tšiwx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tšiw-x** *Khal.* живэх *Eng.* to drown, to sink

tšidx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tšid-x** *Khal.* чадах *Eng.* to be able

tšikĭlx$_{\Lambda}$ *V.* **I.** *Morph:* **tšik-l-k** *Khal.* тэгшлэх, эгцлэх *Eng.* to level

tšikĭlx$_{\Lambda}$ *V.* **II.** *Morph:* **tšik-l-x** *Khal.* нахиалах *Eng.* to bud, to sprout

tšikĭrk$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tšik-r-k** *Khal.* тэгшрэх *Eng.* to become level

tšilā̆x *V. Morph:* **tšil-ā̆-x** *Khal.* уух, зооглох, дуусгах *Eng.* to drink, to finish

tšilgĭrx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tšil-gĭr-x** *Khal.* цэлмэх *Eng.* to clear up

tšilx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tšil-x** *Khal.* дуусах *Eng.* to finish

tšilū̆rkĕx *V. Morph:* **tšil-ū̆r-k-x** *Khal.* чилээрхэх *Eng.* to feel tired

tšimĭlx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tšimĭl-x** *Khal.* чамлах *Eng.* to be dissatisfied

tšinăx$_{\Lambda}$ *V. Morph:* **tšin-x** *Khal.* чанах *Eng.* to boil

tšiŋnĭx *V. Morph:* **tšiŋn-x** *Khal.* чагнах *Eng.* to listen

tširĭmnă̆x *V. Morph:* **tširĭm-n-x** *Khal.* нүд цавчих *Eng.* to keep blinking

tširlĕx *V. Morph:* **tšir-l-x** *Khal.* чарлах *Eng.* to cry, to scream

tširmā̆x *V. Morph:* **tširm-ā̆x** *Khal.* чармайх *Eng.* to try

tšišgĭx *V. Morph:* **tšiš-gĭx** *Khal.* 1. чарлах 2. урамдах *Eng.* 1. to try 2. to roar, to bellow

tšitšĭldĕx *V. Morph:* **tšitš-ld-x** *Khal.* ончрох, ороолдох *Eng.* to get in a tangle

tšīlĭrx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **tšīl-r-k** *Khal.* чангарах *Eng.* to get tight

tšowxāx *V. Morph:* **tšowx-ā-x** *Khal.* цомцойх *Eng.* to sit with one leg on the ground and the other knee raised

tšorwāx *V. Morph:* **tšorw-ā-x** *Khal.* цорвойх *Eng.* to pout, to be pursed (the lips)

tšotš$_{ʌ}$x *V. Morph:* **tšotš-x** *Khal.* цочих *Eng.* to start, to get a shock, to jump

tšotšūrdăx *V. Morph:* **tšotš-ūr-d-x** *Khal.* цочирдох *Eng.* to be startled

tšū̆gĕlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **tšū-g-l-x** *Khal.* ямаа ивэлгэх *Eng.* to get a goat to let down its milk

ubdžĭx *V. Morph:* **ubdž-x** *Khal.* угжих *Eng.* to feed from a bottle

udărx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **udăr-x** *Khal.* ханзлах *Eng.* to rip

ujx *V. Morph:* **uj-x** *Khal.* оёх *Eng.* to sew

ujx *V. Morph:* **uj-x** *Khal.* уях *Eng.* to tie

ulĭwrăx *V. Morph:* **ulĭw-r-x** *Khal.* эргэх, холбирох, хөрвөөх *Eng.* to roll, to slip

ultšĭx *V. Morph:* **ultš-ī-x** *Khal.* улцайх *Eng.* to be flabby

umdāsx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **umd-ā-s-x** *Khal.* ундаасах *Eng.* to be thirsty

umkăx/uŋkăx *V. Morph:* **umk-x, uŋk-x** *Khal.* ухах, төнхөх *Eng.* to dig out, to hollow out

umtăglăx *V. Morph:* **umtăg-l-x** *Khal.* нунтаглах *Eng.* to pulverize, to powder

umtărx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **umt-r-x** *Khal.* унтрах *Eng.* to go out (fire, light, etc…)

umŭlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **umŭl-x** *Khal.* уугих *Eng.* to smoulder, to smoke

umšĭlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **umš-l-x** *Khal.* нунтаглан бөөрөнхийлөх *Eng.* to make round, to make ino a ball

umšĭx *V. Morph:* **umš-x** *Khal.* унших *Eng.* to read

usărx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **us-r-x** *Khal.* устах, цуцрах *Eng.* to break down, to collapse

utălx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **utăl-x** *Khal.* огтлох *Eng.* to cut off

utdăx *V. Morph:* **ut-d-x** *Khal.* уртдах *Eng.* to be too long

utxălx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **utx-l-x** *Khal.* хутгалах *Eng.* to knife

uttšĭx *V. Morph:* **ut-tšĭx** *Khal.* огтлох *Eng.* to cut, to slice up

ūdx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ū-d-x** *Khal.* уужимдах *Eng.* to wide

ūrūlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ūr-ūl-x** *Khal.* болиулах *Eng.* to cease, to get (something) stopped

ūrx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ūr-x** *Khal.* болих *Eng.* to stop, to give up

ūx *V. Morph:* **ū-x** *Khal.* уух *Eng.* to drink

üwx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **üw-x** *Khal.* өмхийрэх *Eng.* to rot

üwŭldzĕx *V. Morph:* **üwŭl-dz-x** *Khal.* өвөлжих *Eng.* to pass the winter

ükĕx *V. Morph:* **ük-x** *Khal.* үхэх *Eng.* to die

üjdĕx *V. Morph:* **üjd-x** *Khal.* осгох *Eng.* to freeze

ülā̆k/ülā̆x *V. Morph:* **ülā̆-k, ülā̆-x** *Khal.* үлээх *Eng.* to blow

ülk$_{ʌ}$/ülx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ül-k, ül-x** *Khal.* илүүдэх *Eng.* to be too many, to be over, to be surplus

ümĕrx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **üm-r-x** *Khal.* өмрөх *Eng.* to fall off, to be torn

ümsĕx *V.* **I.** *Morph:* **üms-x** *Khal.* өмсөх *Eng.* to wear

ümsĕx *V.* **II.** *Morph:* **üm (~n)s-x** *Khal.* үнсэх *Eng.* to kiss

ürĕwx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ür-w-x** *Khal.* гэлдрэх *Eng.* to go slowly

ürŭ̈dx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ürŭ̈-d-x** *Khal.* уруудах, дордох *Eng.* to go down, to get worse

üsĕlx$_{ʌ}$ *V.* **I.** *Morph:* **üs-l-x** *Khal.* сүлэх (цай) *Eng.* to put milk

üsĕlx$_{ʌ}$ *V.* **II.** *Morph:* **üs-l-x** *Khal.* цогнох (тариа ~) *Eng.* to pound (~ grain)

ŭ̈dx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ŭ̈-d-x** *Khal.* уйдах *Eng.* to be bored, to get tired (of)

ŭ̈mŭ̈lx$_{ʌ}$ *V.* **I.** *Morph:* **ŭ̈m-ŭ̈l-x** *Khal.* бөөгнүүлэх, цуглуулах *Eng.* to collect

ŭ̈mŭ̈lx$_{ʌ}$ *V.* **II.** *Morph:* **ŭ̈m-ŭ̈l-x** *Khal.* сахилгагүйтэх *Eng.* to misbehave, to be unruly

ŭ̈rgĕlx$_{ʌ}$ *V. Morph:* **ŭ̈rgĕl-x** *Khal.* нойрмоглох, зүйрмэглэх *Eng.* to doze, to be sleepy

tölā̈nā̈ üg - Төлөөний үг – Pronouns

bi *PRON.*	би	I
tši *PRON.*	чи	you
ta *PRON.*	та	you
mā nar *PRON.*	бид	we
māns/mānūs *PRON.*	бид	we
tānūs/tānūd *PRON.*	та нар	you
ednŭ̈s *PRON.*	эд нар	they, these
tednŭ̈s *PRON.*	тэд нар	they, these
en *PRON.*	энэ	this
ter *PRON.*	тэр	that
minī *PRON.*	миний	my
tšinī *PRON.*	чиний	your
tanā *PRON.*	таны, танай	your
tŭ̈nā̈ *PRON.*	түүний	his, her
ŭ̈nā̈ *PRON.*	үүний	its
ŭ̈nd$_{ʌ}$ *PRON.*	үүнд	him, her, it
tŭ̈nd$_{ʌ}$ *PRON.*	түүнд	him, her, it
manā *PRON.*	манай	our
tednā̈ *PRON.*	тэдний	their

tednü̲sīg *PRON.*	тэднүүсийг	them
tednü̲st$_{ʌ}$ *PRON.*	тэд нарт	them
nadīg/namāg *PRON.*	намайг	me
tšamāg *PRON.*	намайг, чамайг	me, you
tanīg *PRON.*	таныг	you
tānūsīg *PRON.*	та нарыг	you
ü̲g *PRON.*	үүнийг	him, her, it
tü̲g *PRON.*	түүнийг	him, her, it
ewrä̲n *PRON.*	өөрөө	myself
ewĕrsä̲n *PRON.*	өөрсдөө	themself

asūlt$_{ʌ}$ - Асуулт- Questions

ken ?	хэн ?	who ?
ju ?	юу ?	what?
äl^{i}d ?	хаана?	where ?
älk^{i} ?	аль ?	which?
jamār ?	ямар?	how?
xamā ?	хаана?	where ?
xārān ?	хаашаа?	which way ?
kedzä̲ ?	хэзээ ?	when ?
kedŭ̈w?	хэд вэ ?	how much?

temdĕg nerĕn - Тэмдэг нэр - Adjective

ɢaldzăn *ADJ.*	халзан	bald
tsaɢāŋ *ADJ.*	цагаан	white
gilä̲n *tabo.* *ADJ.*	цагаан	white
dzaɢăl *ADJ.*	зэгэл	pale
kok *ADJ.*	хөх	blue
koktsŏr *ADJ.*	хөхөвтөр	bluish
kür$_{ʌ}$n *ADJ.*	хүрэн	brown
sosn *ADJ.*	хөх буурал	blue grey
kēr *ADJ.*	хээр	dark chestnut

noɢān *ADJ.*	ногоон	green
ulān *ADJ.*	улаан	red
xap *ADJ.*	хар	black
xō *ADJ.*	ухаа	light red
šar *ADJ.*	шар	yellow
šarxăl *ADJ.*	шарга	yellowish
aŋɢāŋ *ADJ.*	тоомсоргүй	inconcerned
atxăr *ADJ.*	атигар	dumpy
ɢundz$_{ʌ}$ɢā *ADJ.*	гонзгой	oblong
dzŭ̄wn *ADJ.*	зуйван	ellipse
tögā̄ *ADJ.*	дугуй	roundabout
tögrĕg *ADJ.*	дугираг	circular
mo ɢ$_{ʌ}$ltsăg *ADJ.*	бөөрөнхий	cylindrical, roller shaped
bödŭ̄n *ADJ.*	бүдүүн	fat, full
närʲn *ADJ.*	нарийн	thin
ut *ADJ.*	урт	long
axăr *ADJ.*	ахар, нам	short
ɢō *ADJ.*	тэгш, шулуун	straight
dekts$_{ʌ}$ *ADJ.*	эгц, тэгш	straight, direct
ik *ADJ.*	их	big, great
bitškĭn *ADJ.*	бага	little
dalā *ADJ.*	агуу, их	great
bök *ADJ.*	бөх	strong
bök$_{ʌ}$n *ADJ.*	бөгтөр	stooping
bürŭ̄ *ADJ.*	буруу	wrong
bortōrăg *ADJ.*	хуучивтар	oldish
akmăg *ADJ.*	ахимаг	elderly, aged
kokšārăg *ADJ.*	хөгшиндүү	oldish
burānăg *ADJ.*	яриасаг, чалчаа	chattering
gŭ̄n *ADJ.*	гүн	deep
aɢānăg *ADJ.*	сандруу	anxious, worried
älʲwĭn *ADJ.*	алиа	playful

akād *ADJ.* хачин srtrange, odd

akăl̆goa *ADJ.* аальгүй flirtatious

tütnŭ̈ *ADJ.* тэвдүү flustered, hurried, hasty

dīnĕg *ADJ.* дүйнгэ gawky

degā̆d *ADJ.* дээд, сайн higher

owā *ADJ.* овоо quite good, not bad

imĕrgĭn *ADJ.* ирмүүн prompt, speedy

köksŭ̈ *ADJ.* доргио, хөгжилтэй funny, lively, cheerful

kŏ̈rgĕn *ADJ.* сагсуу bigheaded, conceited, bumptious

jelděn *ADJ.* зальтай naughty

džilgăn *ADJ.* зуйрган flattering

sāxū *ADJ.* шалиг, хөнгөмсөг dirty, lewd, flippant

jensĕg *ADJ.* тансаг fine, luxury

ŭ̈sĕglĕntā̆ *ADJ.* үзэсгэлэнтэй beautiful

kŏ̈rkĕn/kŏ̈rkkĕn *ADJ.* хөөрхөн lovely

kēmsĕg *ADJ.* хээнцэр elegant

targn *ADJ.* тарган fat

etstsĕn *ADJ.* эцэнхий, туранхай thin, skinny

akūlʌŋ *ADJ.* аргуун dry, hard

argūl *ADJ.* аяархан quite gently

džŏ̈ln *ADJ.* зөөлөн soft

muxā *ADJ.* мохоо blunt

öndĕr *ADJ.* өндөр high

örgĕn *ADJ.* өргөн wide

ötkĕn *ADJ.* өтгөн dense

sā̆n *ADJ.* сайн good, well

sā̆xă̆n/sā̆xn *ADJ.* сайхан nice

senĕr *ADJ.* сонин new

ajstā *ADJ.* хачин, жигтэй strange, curious

ā̆gūštā *ADJ.* аймаар terrible, fearful

arwŭstā *ADJ.* овсгоотой shrewed

ämʲtā̆xă̆n *ADJ.* амттайхан tasty

xaŋk$_{ʌ}$lū̆n *ADJ.*	анхилуун	fragrant, aromatic
baltšūn *ADJ.*	элбэг	plentiful
ɢawšūn *ADJ.*	гавшгай	quick, motile
dörū̆n *ADJ.*	дориун	quite good
akmăg *ADJ.*	ахимаг	aged
dödžgā̆nă̆g *ADJ.*	сайхан ааштай	nice character
dzäglū̆n *ADJ.*	ануухан	hale and hearty
tatrăŋ *ADJ.*	салга	shaking, trembling
takăr *ADJ.*	тахир	bent, crooked
kadžăg *ADJ.*	хажиг	unsociable
tondž$_{ʌ}$ *ADJ.*	тод	pretty clear
ū *ADJ.*	уужим	broad
ülū̆ *ADJ.*	илүү	better
džeksĕn *ADJ.*	зэгсэн, нэлээд	pretty good
oln *ADJ.*	олон	many, a lot of
tsō̆n *ADJ.*	цөөн	few
xadžɢăr *ADJ.*	хазгай	wrong
külm$_{ʌ}$n *ADJ.*	хулман	short-eared
tsarātā *ADJ.*	элдэвтэй	intricate
tšilgĭr *ADJ.*	цэлгэр	bright
gijkĕn *ADJ.*	гүехэн	shallow
gildžĭr *ADJ.*	гилжгий	crooked, curved
gilt$_{ʌ}$xăr *ADJ.*	ялтгар	not deep, flat
gökts$_{ʌ}$kĕr *ADJ.*	бөгтгөр	crouched
gürkū̆ *ADJ.*	баярхуу	purse proud
ɢuntā	гурван настай	3 years old
ɢuriu	гурван хуруу	three fingers
döntā̆	дөрвөн настай	4 years old
dörū̆	дөрвөн хуруу	four fingers

ū̆lt$_{ʌ}$ nerĕn – Үйлт нэр – Adverb

nā *ADV.*	наана	this side of

nār *ADV.*	нааш	here, hither, this way
tsā *ADV.*	цаана	behind, beyond
tsār *ADV.*	цааш	there, further, that way
urāl *ADV.*	урагш	southwards
ömā̄r *ADV.*	урагш	southwards
xōr *ADV.*	хойш	since, north
ɢadzā/ɢazā *ADV.*	гадаа	outside
ɢadzār *ADV.*	гадагш	outward
dotā *ADV.*	дотор	inside
dotār *ADV.*	дотогш	inward
dzŭŋ *ADV.*	зүүн	east
barūŋ *ADV.*	баруун	west
ömn *ADV.*	өмнө	south
xōĭt/xō̄t *ADV.*	хойт	north
īgā̄n *ADV.*	ийшээ	here, this way, hither
tīgā̄n *ADV.*	тийшээ	there, that way
ɢatstsăd *ADV.*	алсад, хол	far, distant
ŏ̄gŭ̄r *ADV.*	дэргэдүүр, ойрхон	near, by
jewr *ADV.*	эрт урд	long ago
nidnĭn *ADV.*	ноднин	last year
urdzʌnăn *ADV.*	уржнан	the year before last
nökā̆dă̆r *ADV.*	нөгөөдөр	the day after tomorrow
öndĕr *ADV.*	өнөөдөр	today
maŋɢdăr *ADV.*	маргааш	tomorrow
sāxtʌnā *ADV.*	сая	just now, just
šidĭrkĕn *ADV.*	саяхан	recently
ajārtā/n *ADV.*	дараа	after
kildŭ̄ *ADV.*	амсар дүүрэн	full
elā̆d *ADV.*	их, нэлээд	much, a lot, many
bā̆ŋɢūd *ADV.*	байнга	permanently

tōnā nerĕn - Тооны нэр – Numeral

1. **neg/n**	one
2. **xujr/n, xojr/n**	two
3. **ɢurwă/n, ɢurwŭ/n**	three
4. **dörwĕ/n**	four
5. **taw/n**	five
6. **dzurɢā/n**	six
7. **dolā/n**	seven
8. **nā̆m/n**	eight
9. **jes/n**	nine
10. **arwă/n**	ten
11. **arwăn neg/n**	eleven
12. **arwăn xujr/n**	twelve
13. **arwăn ɢurwŭ/n**	thirteen
14. **arwăn dörwĕ/n**	fourteen
15. **arwăn taw/n**	fifteen
16. **arwăn dzurɢā/n**	sixteen
17. **arwăn dolā/n**	seventeen
18. **arwăn nā̆m/n**	eighteen
19. **arwăn jes/n**	nineteen
20. **xor^{i}/n, xör/n**	twenty
30. **ɢutš/n**	thirty
40. **dötš/n**	forty
50. **täw^{i}/n**	fifty
60. **džir/n**	sixty
70. **dal/n**	seventy
80. **naj/n**	eighty
90. **jer/n**	ninety
100. **dzū/n**	a (one) hundred
200. **xujr/xojr dzū/n**	two hundred
300. **ɢurwŭn dzū/n**	three hundred
400. **dörwĕn dzū/n**	four hundred

500. **tawn dzū/n**	five hundred
600. **dzurgān dzū/n**	six hundred
700. **dolān dzū/n**	seven hundred
800. **nā̆mă̆n dzū/n**	eight hundred
900. **jesn dzū/n**	ninety hundred
1000. **ming**	a (one) thousand
10 000. **tüm**	ten thousand
100 000. **bum**	**a** hundred thousand
1 000 000 **saj**	a (one) million
neg dugār	first
xujr/xojr dugār	second
gurŭw dugār	third
dörĕw dugār	fourth
taw dugār	fifth
dzurg$_{A}$ dugār	sixth
doldugār	seventh
nā̆m dugār	eighth
jes dugār	ninth
arăw dugār	tenth
xujrnā/xojrnā neg	one/ a half
gur$_{A}$wnā neg	one/a third
tawnā xujr	two fifths
dzūnā neg	one hundredth
arwāgād/arwād	about ten
gutšāgād/gutšād	about thirty
dötšā̆gā̆d/dötšā̆d	around forty

Durvud-English index

— A —

abdăr *N.* chest/locker 7

awɢā *N.* married woman 45

awɢ ax uncle 45

awɢ ektš$_{ʌ}$ father's sister 45

awx$_{ʌ}$ *V.* to get, to take, to buy 57

adɢăx *V* to hurry, to be flustered 57

adtsăɢ/atstsăɢ *N.* cowhide and horsehide 43

adū/n *N.* horses 38

adzărɢ/azărɢ *N.* stallion 39

aɢălx$_{ʌ}$ *V.* to make stronger 57

aɢānăg *ADJ.* anxious, worried 72

aɢrūs/n *N.* fast horse 38

agăx *V.* to hurry 57

ax *N.* brother 45

axăr *ADJ.* short 72

axărt$_{ʌ}$xăx *V.* to shorten 57

axlātš *N.* sire, breeder 37

akād *ADJ.* strange, odd 72

akălgoa *ADJ.* flirtatious 72

akăx *V.* to advance, to go forward 57

akmăg *ADJ.* aged 74

akt$_{ʌ}$ *N.* gelding 38

akūl$_{ʌ}$ŋ *ADJ.* dry, hard 73

ajārtā/n *ADV.* after 75

ajŋɢ$_{ʌ}$/ajŋɢū *N.* thunder 50

ajs *ADJ.* two humps with bend to the right or to the easting 39

ajstā *ADJ.* strange, curious 74

alăgtărx$_{ʌ}$ to look variegated 57

alăm bolx$_{ʌ}$ to wonder 57

alăntărx$_{ʌ}$ to wonder 57

alx$_{ʌ}$ *N.* I. hammer 19

2. hammer ornament 26

3. **alx$_{ʌ}$ tamɢ** brandmark in shape of hammer 42

alxăts *N.* threshold 4

altšūr *N.* towel 22

am/n *N.* mouth 47

- **termā̆n am/n** two-sides of wall 5
- **xūwăŋgīn am/n** stoke hole door 10

amɢăldž$_{ʌ}$ *N.* lasso 2. rope 17

amɢăldžĭlx$_{ʌ}$ *V.* to tie up, to tether (a horse) 57

andăs/n *N.* plough 54

andzărx$_{ʌ}$ *V.* to notice 57

andzāx *V.* to gap 57

antšĭw/antšū/nantšū *N.* meal served when wheat is stir-fried, grinded and mixed with sheep rump fat 35

aŋɢăldzūr *N.* nestling 56

aŋɢ$_{ʌ}$lăg *N.* fissure, cleft 51

aŋɢāŋ *ADJ.* inconcerned 72

arăw duɢār *NUM.* tenth 77

arwă/n *NUM.* ten 76

arăwt$_{ʌ}$ *arch. N.* boy 45

arăg *N.* wooden basket used for picking up cow-dung 11

arăldăx *V.* to show sluggishness, to mooch 57

arā/n *N.* molar 47

arwăn neg/n *NUM.* eleven 76

arwăn xujr/n *NUM.* twelve 76

arwăn ɢurwă/n *NUM.* thirteen 76

arwăn dörwĕ/n *NUM.* fourteen 76

arwăn taw/n *NUM.* fifteen 76

arwăn dzurɢā/n *NUM.* sixteen 76

arwăn dolā/n *NUM.* seventeen 76

arwăn nā̆m/n *NUM.* eighteen 76

arwăn jes/n *NUM.* nineteen 76

arwā *N.* barley 54

arwāɢād/arwād *NUM.* about ten 77

arwŭstā *ADJ.* shrewed 73

arɢăl^{i}/ärgăl^{i} *N.* wild sheep 54

arɢăs/n *N.* dried cow dung 9

arɢăsnā xundz$_{ʌ}$ *N.* firewood and cow dung box 10

arɢūl *ADJ.* quite gently 73

arxăd *N.* leather sack for kumis 14

arxălx$_{ʌ}$ *V* to tether 57

arx$_{ʌ}$lā *N.* tether 17

arkărx$_{ʌ}$ *V.* to snarl, to growl 57

armă *N.* big spear 20

arsăn ümd/n sheepskin pants worn in winter 24

arsăn ütš winter garment lined with adult sheepskin 21

ars$_{ʌ}$/n *N.* skin 43

artsăx *V.* to confront/ conflict, to argue 57

aršālx$_{ʌ}$ *V.* to partake of, to eat 57

asăr *N.* big tent 2

asărmăl kū̆k$_{ʌ}$d foster-child 46

asărsăn ek foster-mother 46

asxăwtš$_{ʌ}$ *N.* sacrum (meat) 30

asūlt$_{ʌ}$ questions 71

asxăn *N.* evening 49

asxăx *V.* to spill, to pour 57

ašăk *N.* ear lobe 47

at/n *N.* castrated camel over five years old 39

atxăr *ADJ.* dumpy 72

atxăx *V.* to grasp 57

atx$_{ʌ}$măl *N.* marrow bone (meat) 30

atsā xoš *N.* load 7

atsālx$_{ʌ}$ *V.* to load 57

atsārxăx *V.* to find something a nuisance 57

atstā baxn type of pillar (Pillar that has forky upper-ends) 3

atš *N.* grandson (son's child) 45

atšĭrxăx *V.* to sulk 57

āw *N.* father 45

ādūlx$_{ʌ}$ *V.* to delay 58

āɢ *N.* tea bowl 12

āɢălx$_{ʌ}$ *V.* to pour into a cup 58

āɢāŋ ger suede bag for bowl 12

āɢŋ kīm bowl sausage 34

āg *N.* tongue of lock 7

ākălx$_{ʌ}$ *V.* to puff 58

āldž/n *N.* spider 56

ārăg *N.* hillock 50

ārx$_{ʌ}$ *V.* to bark at 58

ārtsăg *N.* **1.** pelvis 48
2. ümdnā̆ ārtsăg crotch 24

ārts$_{ʌ}$/n *N.* curds from sour milk 42

āšx$_{ʌ}$ *V.* to come 58

— Ä —

äg^{i}răx *V.* to fade, to dru up 58

ädā̆ *resp. N.* sister 45

äl^{i}wĭn *ADJ.* playful 72

äl^{i}d *PRON.* where 71

älk^{i} *PRON.* which 71

äl^{i}xdăx *V.* **I.** to slap 58

äl^{i}xdăx *V.* **II.** to spin 58

älx^{i}dmăl *N.* twisted cookie 36

älx^{i}/n *N.* palm 47

äm^{i}t/n *N.* animal 54

äm^{i}tā̆xăn *ADJ.* tasty 73

äŋgĭx *V.* to smell 58

äŋgĭr *N.* Ruddy Shelduck 56

äŋgĭs *N.* arable land 55

ärwā̆dx$_{ʌ}$ *V.* to flatter 58

ärwĭn *N.* belly fat 49

ärĭg *N.* ditch 54

är^{i}kā̆n sūlɢ collector bowl 15

ät^{i}lĭg *N.* adze 19

ā̆wăl *N.* scarecrow 18

ā̆wălxā *N.* epigastrium 48

ā̆dăm *N.* lyrical song 43

ā̆gūštā *ADJ.* terrible, fearful 73

ā̆x *V* to be afraid 58

ā̆r *N.* pitchfork 19

ā̆răg *N.* kumis 42

ā̆tnăx *V.* to be scared 58

— B —

badzɢăldăx *V.* to crowd 58

badzɢăx *V.* to press, to wring 58

bag *N.* grove 52

baɢăltsăk *N.* shoulder bone 47

bagăx *V.* to be smoking 58

bagbăr *N.* wooden cup 12

bagdzăg *N.* last year's lamb 37

baxlūr *N.* throat 47

baxn *N.* pillar 3

baxū *N.* stovepipe 10

baltšūn *ADJ.* plentiful 74

baks$_{ʌ}$ *N.* jamb of a ger and the latticework 4

bambā *N.* **I.** load pad for camel 17

bambā *N.* **II.** big, thick dry cow-dung 9

bambān temn$_{ʌ}$ round needle 18

bantăn *N.* meat broth thickened with flour 35

barwāx *V.* to largen 58

barɢ *N.* lamb that is delivered early in spring 37

bargăx *V.* to swirl 58

barxāg *N.* foam cream on top of kumis 42

barkărx$_{ʌ}$ *V.* to shout 57

barūŋ *ADV.* west 75

barūm baksān term$_{ʌ}$ wall that is connected to right side of door 5

batxăn *N.* fly 57

batsălx$_{ʌ}$ *V.* to crush 58

bašăk *N.* grain that is left after the main crop has been gathered 54

bašlăg *N.* cheese 42

bāgūl *N.* dump dung of horse 9

balūdz/bälūdz *N.* big broad knife 13

bäG̈ăl^{i} *N.* nature 49

bäx *V.* to be 58

bäŋGūd *ADV.* permanently 75

bär: room, place

- **termän bär** space of wall 5

bär^{i}nä *N.* robe for babies without collar 24

bär^{i}x *V.* to hold 58

bäsăn *ADJ.* barren, infertile 38

bäsărx$_{ʌ}$ *V.* to be infertile (livestock) 58

bed *N.* Medicago 53

begwĕrdz$_{ʌ}$ *N.* bruke 56

belbĕrkä *N.* pastern 48

benš$_{ʌ}$ *N.* small dumplings 34

benš$_{ʌ}$tä tsä tea with dumpling 29

ber *N.* daughter-in-law 46

berg$_{ʌ}$/n *N.* sister-in-law 46

bertĕn/bentĕn *N.* meal where flour is mixed loosely and put into hot soup 35

betĕg *N.* ear of grain 54

beš$_{ʌ}$g *N.* gnarl 52

bi *PRON.* I 70

bij nōs/n fine wool from the body of the camel 40

bildütšĭlx$_{ʌ}$ *V.* to curry favour with 58

bildžĭŋnĕx *V.* to overeat/gorge 58

billĭx *V.* to rub out 58

bilsăx *N.* ring 28

birämăk/bürämăk *arch. N.* deer 55

birgĭx *V.* to drizzle 58

birdžĭŋnĕx *V.* to be running with sweat 58

bitsălx$_{ʌ}$ *V.* to break, to crush 58

bitš *N.* 1.knot of rope used to tie straps 6
2. ribbons behind hat 22

bitškĭn *ADJ.* little 72

bitškĭn ax elder brother 45

bitšĭlx$_{ʌ}$ *V.* to tie, to fasten 58

bitšĭr *N.* branch 52

bitšx$_{ʌ}$/bütšx$_{ʌ}$ *V* to write 58

bī *N.* traditional dance of Oirat 44

bīlätš *N.* dancer 44

bīlx$_{ʌ}$ *V.* to dance 44

bod mal large cattle (cow, horse, camel) 37

bodz/boz *N.* a drink prepared from boiled kumis 42

boGŏn^{i} xaws$_{ʌ}$/n short ribs (meat) 30

bokŏrlăx *V.* to make dirty 58

bokrā *N.* a tie for tying up the front leg of cattle 17

bokts$_{ʌ}$ saddle bag 12

bogšŏrG$_{ʌ}$ *N.* Sparrow 56

bolsăŋ Gujr fried barley-flour 36

bor^{i}w/börĕw *N.* skin bag 12

borăŋG$_{ʌ}$ *N.* sleet 50

bor$_{ʌ}$n *N.* last year's dry grass 53

bortōrăg *ADJ.* oldish 72

bor xaws$_{ʌ}$/n ribs with lean meat 30

borts$_{ʌ}$ *N.* jerky 35

bosx$_{ʌ}$ *V.* to get up, to stand up 58

botx$_{ʌ}$/n *N.* camel calf 39

bō^{ĭ}tăk/bötĕk *N.* boots with soft soles worn by babies 24

bōw *N.* generic name for cookies 36

bōdăg *N.* **I.** hair decoration 28

bōdăg *N.* **II.** “boodog” (meat) 34

bōxăldā *tabo. N.* wolf 55

bōlɢā: tie, string

- **termā̆n bōlɢā** . wall-tie (String that ties walls together) 5

bōm *N.* part between boots’ sole and spats 23

bōrtsăk/bōrtsăg *N.* cookie 36

bödū̆n *ADJ.* fat, full 72

bödzā̆kā̆ *N.* leveret 55

bök *ADJ.* strong 72

bökā̆dž *PRON.* friend/buddy 46

bökā̆n tsol title and epithets of wrestler 44

bökā̆n tsol dūdx$_{ʌ}$ to proclaim the title and epithets of a wrestler 44

bök$_{ʌ}$n *ADJ.* stooping 72

bök/n *N.* hump of the camel 39

böks$_{ʌ}$ *N.* buttock 48

- **un^{i}nā̆ böks$_{ʌ}$** tail of caber 4

böktšīx *V.* to stoop, to bend 58

bökū̆n *N.* mosquito 57

böl *N.* children of sisters 45

bömbā̆ *N.* rounded frozen meat 35

bömbā̆lx$_{ʌ}$ *V.* to make round 58

börgĕlx$_{ʌ}$ *V.* to despise 58

bō̆r *N.* kidney 48

- **xūwăŋgīn bō̆r** jambs of stove 10

bō̆r, dzürk/n kidney and heart (meat) 31

bō̆rĕg *N.* hill 50

bud *N.* mist 50

budā *N.* noodles 35

budām bōw rice-like (cookie) 36

buɢ$_{ʌ}$ *N.*. Deer 54

bux *N.* **I.** bull 37

bux *N.* **II.** channel, ditch 54

buxān köld$_{ʌ}$ ɢarsăŋ ɢundž/n three-year-old cow for mating 38

buxān tšik/n water levee 54

buxăx *V.* to scold 58

bux$_{ʌ}$l *N.* haystack, haycock 54

bul$_{ʌ}$g *N.* spring 51

buld$_{ʌ}$rū *N.* Birch partrige 56

buldžālx$_{ʌ}$ *V.* to cheat, to swindle 58

bultăx *V.* to be hidden 58

bultūlx$_{ʌ}$ *V.* to hide 59

bul^{i}tărx$_{ʌ}$ *V.* to slip out 59

bultšĭn *N.* muscle 48

bum *NUM.* hundred thousand 77

burā *N.* fine willow 52

burānăg *ADJ.* cattering 72

burɢăs/n *N.* Willow 52

burgādts$_{ʌ}$/n *N.* group of mosquitos 57

burkĭn/burkĭg *N.* soft hail 50

burx$_{ʌ}$ *V.* **I.** to chatter 59

burx$_{ʌ}$ *V.* **II.** to fray 59

burs$_{ʌ}$ *N.* untrodden 53

bušxăg *N.* the skin of the shins and beast 43

bū *N.* gun 20

būdz/būz *N.* dumplings 34

būl^{i} *N.* camel’s nose-peg 17

būlt$_{ʌ}$ *N.* sodium carbonate 51

būr *N.* camel stallion 39

bū^{ĭ}rɢăx *V.* to overead 59

bügĕldzĕk *V.* to grow dark, to grow dim 59

bültĕn *N.* smaller skin bag 12

bülū̆ *N.* whetstone 19

bülū̆r *N.* paddle for making kumis 14

bür *N.* top of cargana 52

bürg$_{ʌ}$d *N.* eagle 56

bürk$_{ʌ}$ *N.* male marmot of three years and over 57

bürkā̆l *N.* bottomless cask 15

bürkā̆slă̆x *V.* to cover 59

bürū̆ *N.* **I.** calf in its second year 38

bürū̆ *ADJ.* **II.** wrong 72

bürū̆l *ADV.* twilight, dusk 49

büs *N.* 1.woolen cord 6
2. wrap of brazier 10
3. belt for deel 24

— D —

dabtūr *N.* pressing iron 19

dawsăg *N.* bladder 49

daws$_{ʌ}$/n *N.* salt 51

daws$_{ʌ}$nā ger suede bag to store salt 12

dawxăts *N.* cloak made of woolen cloth 22

dadžĭrx$_{ʌ}$ *V.* to oppress 59

dax *N.* coat with fur outside 22

daxăx *V.* to follow 59

daxmā *N.* hard material to be nailed on counter of boots 23

daxrăldăx *V.* to accompany 59

daxūl kū̆kĕd stepchild 46

dakăx *V.* to recur 59

dal *N* **.1.** plate-bone 47
2. scapula (meat) 30

dalā *N.* **I.** sea 51

dalā *ADJ.* **II.** great 72

dalăŋ *N.* crest fat of horse for meal 33

dalăn dawxăr seventy-layers (pancake) 36

dalādx$_{ʌ}$ *V.* to flourish 59

dal/n *NUM.* seventy 76

dandz$_{ʌ}$ *N. Khal.* хадах үед нэг талд нь мөрлөсөн эгнээ өвс 55

danšūlx$_{ʌ}$ *V.* to shake 59

daŋ *N.* a spirit twice distilled 42

daŋxăr *N.* wooden fence for cattle 40

darămtā xaws$_{ʌ}$/n main ribs (meat) 30

dardz$_{ʌ}$ *N.* **I.** firewood prepared from dry branches of tree 9

dardz$_{ʌ}$ *N.* **II.** a spirit distilled from "**дан**" 42

dartsăx *V.* to be squashed together 59

darūlɢ *N.* **1.** ornamental saddle-stud 16
2. comb accessory 28

dāɢ/n *N.* colt 38

dāɢn del *N.* Hair-grass 53

dālĭŋ *N.* cloth or silk bag for snuff bottle 27

därⁱ *N.* gunpowder 20

dewkā̆dx$_{ʌ}$ *V.* to jump, to hop 59

dewl$_{ʌ}$ *N.* deel, traditional costume 20

dews$_{ʌ}$ *N.* saddle cushion 16

degā̆d *ADJ.* higher 73

degd$_{ʌ}$měl/degdā̆mă̆l *N.* fledgling 56

deglā̆ *N.* **I.** Heron 56

deglā̈ *N.* **II.** type of dwelling 1

degrā̈ tamɢ brandmark in shape of “S” 41

dekts$_{ʌ}$ *ADV.* straight, direct 72

dektṻ *N.* boot cover made by the skin of small catlte or hunted animals 23

del *N.* mane 40

delwā̈ *N.* blossom 53

delkā̈ *N.* world, earch 49

delx$_{ʌ}$ *V.* 1. to strut 2. to put on a wrestler’s kit 59

delĕntš$_{ʌ}$ *N.* more mosquitos 57

delsĕx *V.* to flutter (~ flame) 60

deltĕr *N.* pad under felt saddle blanket 16

delṻ/n *N.* spleen 48

demnĕx *V.* to support 59

dendžĭg *N.* дэнж 50

denšā̈ *N.* the piece that the smoker touches by his mouth and inhales 27

der *N.* pillow 9

dēwĕr *N.* felt roof 5

dirgĭx *V.* to shake, to rumble 59

dīdz/dīz *N.* large plate 12

dīnĕg *ADJ.* gawky 73

dīr *N.* small plate 12

dobtălɢ strap 7

dow/n *N.* hummock 50

dokŏx *V.* to nod 59

dokūr *N.* stamen 53

dolā/n *NUM.* seven 76

dolān dzū/n *NUM.* seven hundred 77

dolāx *V.* to lick 59

dolduɢār *NUM.* seventh 77

domb$_{ʌ}$ *N.* jug 11

dorā̈tsă̆x *V.* to become weak 59

dotā *ADV.* inside 75

dotādž *N.* 1. underdress 2. panties 23

dotăr *N.* **I.** inside meat 31

dotār *ADV.* **II.** inward 75

dotăr büs inner cords 6

dotăr ō̈k/n inner fat (meat) 33

dödžgā̆nă̆g *ADJ.* nice character 74

dödžgĕx *V.* to behave nicely 59

dögā̈x *V.* to glorify, to overstate 59

döndžĭn gṻ/n four-year-old mare 40

döndžĭn ük$_{ʌ}$r four-year-old cow 38

döndžĭn xoĭ/n four-year-old female sheep 37

döndžĭn jamā/n four year old female goat 39

döněŋ xoĭ/n four-year-old male sheep 37

döněn jamā/n four-year-old male goat 37

döněn ük$_{ʌ}$r four-year-old bull or yak 38

döněn ürā̈ four-year-old horse 38

döntā̈ 4 years old 74

dör *N.* wooden nose-peg 18

dörā̈ *N.* **1.** stirrup 16

2. pedal like silver piece to remove ashes from pipe 27

dörwĕd bī Durvud dance 44

dörwĕd ɢos/n Durvud shoes 23

dörwĕd ger Durvud dwelling 1

dörwĕd xubts$_{ʌ}$/n Durvud woman’s and man’s traditional clothing 20

dörwĕd emā̈l *N.* Durvud saddle 16

dörwĕd tsā̈ Durvud tea 29

dörwĕd jṻdĕn Durvud’s traditional hat 22

dörwĕn dzū/n *NUM.* four hundred 76

dörĕw duɢār *NUM.* fourth 77

dörĕw/n *NUM.* four 76

dörū̆ the distance across four fingers 74

dörū̆n *ADJ.* quite good 74

döš *N.* anvil 19

döšx$_{ʌ}$ *V.* to slip, to slide 59

dötšā̆gā̆d/dötšā̆d *NUM.* around forty 77

dötš/n *NUM.* forty 76

duɢnā *N.* shorter socks made by felt or sheepskin 23

dugdžĭx *V.* to shiver 59

dukălx$_{ʌ}$ *V.* ~to advance 59

dux *N.* nape 47

dumdărx$_{ʌ}$ *V.* to fall in level, to go down 59

dumd xurɢ/n middle finger 48

durāx *V.* to imitate 59

durs$_{ʌ}$/n *N.* bark 52

dūlx$_{ʌ}$ *N.* dome-shaped hat 22

dū/n *N.* song 43

dūtš *N.* singer 43

düngā̆x *V.* to loom up 59

düngĕlx$_{ʌ}$ *V.* to gulp down 59

dürdžĭŋnĕx *V.* to flare up (fire ~) 59

dū̆ *N.* younger brother/sister 45

dū̆džĭn *N.* metal bucket 11

— DŽ —

džam *N.* big wooden bowl 12

džaŋxū *N.* dough paste 19

džašăŋ xāɢūl wooden door 4

džädžĭlx$_{ʌ}$ *V.* to chew 59

džämx$_{ʌ}$ *V. tabo.* to eat 59

džeksĕn *ADJ.* pretty good 74

džiwk$_{ʌ}$ *N.* drain of a cradle 25

džiwĭr *N.* wing 55

džiwĭrtā̆ nurɢ$_{ʌ}$/n spinal flesh that is cut from an animal along with the coccyx (meat) 30

džid *N.* spear 19

džigĕrs/n *N.* Spruce 52

džigsĭx *V.* to be lined up 59

džilɢădx$_{ʌ}$ *V.* to flatter, to buttr up 59

džilɢăn *ADJ.* flattering 73

džildĭx *V.* to dive, to swim 59

džilĭwtš$_{ʌ}$ *N.* small pot 15

džintū̆ *N.* pillow 8

džirwā̆x/džirmā̆x *V.* to run fast 59

džirɢăx *V.* to be happy 59

džirĭlɢān *N.* mirage 50

džirĭm *N.* girth-strap 16

džirĭŋ köl Centipede 57

džir/n *NUM.* sixty 76

džirtā̆x *V.* to be narrowed 60

džisx$_{ʌ}$ *V.* to slant 60

dzīg/n *N.* bitch 55

džowlā *N.* type of dwelling 1

džodɢăr *N.* type of shelter 1

džolā *N.* rein 17

dzō̆g/n *N.* bitch 55

džulɢāx *V.* to pull out, to pluck 60

džūdžā *resp. N. (*respectful word for old man of father's side) 46

džűdžǟ *resp. N.* (respectful word for old woman of mother's side) 46

— DZ —

dzawăg *N.* space between felt cover and inner cover 6

dzaɢăl *ADJ.* pale 71

dzax *N.* edge, border 1. collar of a deel 20
- **ümdnǟ dzax** waistband 23

dzalū/zalū*N.* young man 45

dzarɢăg *N.* goatskin 43

dzarm$_{ʌ}$ *N.* barley flour's crumb 36

dzādzūr *N.* chopping knife 13

dzäglűn *ADJ.* hale and hearty 74

dzäl^{i} *N.* flame 8

dzäm^{i}lăx *V.* to sit cross-legged 60

dzǟdx$_{ʌ}$ *V.* to flourish 60

dzǟntsűr *N.* space left between two roofs 5

dzekĕrx$_{ʌ}$ *V.* to cool off, to cool down 60

dzel *N.* tethering-line for livestock 15

dzendzǟlx$_{ʌ}$ *V.* to hesitate, to be coy 60

dzet *N.* 1. agnail 48

2. point of caber 4

dzē *N.* grandchild (daughter's child) 45

dzēg *N.* edging strap 6

dzēr/n *N.* Antelope, Gazelle 55

dzildzǟx *V.* to get sticky, to be tender 59

dzod$_{ʌ}$g *N.* bark of larch 52

dzogdūr/dzogdăr long hair on the throat of the camel 40

dzokāx/zokāx *V.* to organize, to compose 60

dzorxăn *N.* Badger 55

dzög/dzo͞g, zög/zo͞g *N.* Bee 56

džo͞ln *ADJ.* soft 73

dzömgĕx *V.* to be hungry 60

dzörkǟtx$_{ʌ}$ *V.* to chap, to get chapped 60

dzör$_{ʌ}$m *N.* meal prepared by mixing small livestock animals' thin intestine with internal thin fat layer 31

dzo͞g/n *N.* bitch 57

dzo͞kǟ *N.* clotted cream 42

dzuwk$_{ʌ}$/zuwk$_{ʌ}$ *N.* eyelid 47

dzulăg *N.* ritual sprinking of tea and milk 29

dzulx$_{ʌ}$ *V.* to escape, to run away 60

dzun/zun *N.* summer 50

dzurɢā/n *NUM.* six 76

dzurɢān dzū/n *NUM.* six hundred 77

dzurɢ$_{ʌ}$ duɢār *NUM.* sixth 77

dzurm$_{ʌ}$/n *N.* Suslik 55

dzurūl *N.* match 11

dzus$_{ʌ}$g *N.* three-year-old female sheep and goat 37

dzusx$_{ʌ}$ *V.* to pass the summer 60

dzūdzā *N.* hard leatherskin to be nailed on boots heel area 23

dzūg/zūg *N.* moving stone 51

dzūx/zūx *N.* ravine 51

dzūlt$_{ʌ}$ *N.* mouth piece made of jade or other stone 27

dzū/n *NUM.* a (one) hundred 76

dzūnā neg *NUM.* one hundredth 77

dzür *N.* Roe-deer (female) 55

dzürk$_{ʌ}$/n, zürk$_{ʌ}$/n *N.* heart 48

dzűwn *ADJ.* ellipse 72

dzűk/dzűx *V.* to assemble, to piece together 60

dzűm baksān termʌ wall that is connected to left side of door 5

dzű/n *N.* needle 18

dzűŋ *ADV.* east 75

— E —

ewkāslăx *V.* to fold up 60

ewĕrsān *PRON.* themself 71

ewrān *PRON.* myself 71

ednűs *PRON.* they, these 70

ed xokšĭl furniture 7

edrĕn *N.* saw-toothed wooden instrument which is used in tanning hides 15

edrĕndĕx *V.* to dress, to curry (a skin) 60

ek *N.* mother 45

ekʌ/n *N.* brain 46

ektšʌ/egtšʌ *N.* sister 45

elād *ADJ.* much, a lot, many 75

elgĕg *N.* piece of triangle cloth to sew crotch 24

elkādxʌ *V.* to crawl 70

elkālxʌ *V.* to thank 70

elkĕbtšʌ belly-band for a newborn livestock 16

elkʌ/n *N.* liver (meat) 31

elsʌ/n *N.* sand 51

em *N.* female 45

emāl *N.* saddle 16

emgĕldžʌ/n *N.* euonymus 52

emkā *N.* lower lip 47

emkāldăx *V.* to bite the lower lip 60

en *PRON.* this 70

er *N.* male 45

erwākā *N.* **1.** Butterfly 56

2. butterfly shaped metal decoration for smoking pipe 28

ergā *N.* cord of skylight of the ger 6

erkā *N.* thumb 47

erkĕn *N.* door lintel 4

erkĕrxʌ *V.* to hurt 60

ersʌ *N.* size or high of wall 5

etsĕg *N.* father 45

etstsĕn *ADJ.* thin, skinny 73

ēdűl *N.* type of dairy product 42

ēdž *N.* mother 45

ēdzgā/ēzgā*N.* type of dairy product 42

ēk *N.* sister-in-law 46

ēm *N.* 1. shoulder 47

2. shoulder of snuff bottle 27

ēmdĕx *V.* to shoulder 60

ērmĕg *N.* deposit produced on the inside surface of the ‘бүрхээр’by distillation 42

— G —

ɢawšūn *ADJ.* quick, motile 74

ɢadăr *N.* bucket 12

ɢadăr bürās/n outer cover 5

ɢadăr büs outer cords encircles ger 6

ɢadăr max/n covering meat 29

ɢadăr ɵ̄k/n outer fat (meat) 33

ɢadzā/ɢazā *ADV.* outside 75

ɢadzăr/ɢazăr *N.* land, earth, ground 49

ɢadzār *ADV.* outward 75

ɢal *N.* fire 8

ɢaldzăn *ADJ.* bald 71

ɢalīn ör table 7

ɢalū/n *N.* Goose 56

ɢal üj cousin 45

ɢandz$_{ʌ}$ *N.* smoking pipe 27

ɢandzăɢ *N.* saddle thongs 16

ɢandzăɢ im slit cut from edge of the ear in nthe form of a 'v' with the apex to the core of the ear 41

ɢandzām mod/n long stem for smoke 27

ɢandzān tolɢā metal chamber holds a tobacco power 27

ɢansūrx$_{ʌ}$ *V.* to grieve 60

ɢanū *N.* mountain pass 50

ɢaŋ xɛ̄năg̃ khainag born from a yak-cow 38

ɢar *N.* arm 47

ɢarɢ$_{ʌ}$săn ek own mother 46

ɢar xadūr hand reaper 19

ɢas/n *N.* stake 17

ɢatstsăd *ADV.* far, outlying 75

ɢämbĭr *N.* pancake 36

ɢärɛ̄dx$_{ʌ}$ *V.* to jump 60

ɢodzɢăr/ɢozɢăr *ADV.* with erect humps 39

ɢol *N.* **I.** river 51

ɢol *N.* **II.** 1. central part (of skylight) 2
2. ring 28

ɢolɢā *N.* colon 48

ɢolɢādx$_{ʌ}$ *V.* 1. to climb up 60
2. to gush 60

ɢolɢātā tsus/n blood in large intestine (meat) 32

ɢorăndz$_{ʌ}$ *N.* grindstone 19

ɢos/n *N.* shoes 22

ɢotĭl *N.* marmot cub in the second year 55

ɢō *ADJ.* straight 72

ɢōdx$_{ʌ}$ *V.* to decorate 60

ɢōlx$_{ʌ}$ *V.* to level 60

ɢōtšĭlx$_{ʌ}$ *V.* to find fault with 59

ɢulăndz$_{ʌ}$/ɢulūdz *N.* rolling pin 13

ɢuldz$_{ʌ}$ *N.* **I.** male wild sheep 54

ɢuldz$_{ʌ}$ *N.* **II.** spiral type of pattern 26

ɢuldzălx$_{ʌ}$ *V.* to draw an ornament 60

ɢuldz$_{ʌ}$tā ɢos/n boots for special occasions 23

ɢumdăx *V.* to complain complain, to be offended 60

ɢun$_{ʌ}$n jamā/n three-year-old male goat 37

ɢun$_{ʌ}$n ük$_{ʌ}$r three-year-old bull or yak 38

ɢuŋɢ$_{ʌ}$năx *V.* to nasalize 60

ɢundz$_{ʌ}$ɢā *ADJ.* oblong 72

ɢundžĭŋ gɛ̄/n three-year-old mare 38

ɢundžĭn ük$_{ʌ}$r three-year-old cow or yak 38

ɢuntā 3 years old 74

ɢur *N.* Roebuck 55

ɢurŭw duɢār *NUM* third 77

ɢurwă/n, ɢurwŭ/n *NUM.* three 76

ɢurwŭn dzū/n *NUM.* three hundred 76

ɢur$_{ʌ}$wnā neg *NUM.* one/a third 77

ɢuriu the distance across three fingers 74

ɢurnīx *V.* to be ravenous, to look downcast 60

ɢutšāɢād/ɢutšād *NUM.* about thirty 77

ɢutš/n *NUM.* thirty 76

ɢuj *N.* **1.** thigh 48

2. ümdnā̆ ɢuj hip part of pants 24

3. ɢuj dewsʌkĕr half mat 7

ɢujr *N.* flour 35

ɢujŭwtšʌ *N.* short pants 23

ɢūr *N.* **I.** wrist 47

ɢūr *N.* **II.** Glub 57

ɢūtsăx *N.* gullies, ravine 50

— g —

ger *N.* Mongolian traditional felt tent. 1

gerā̆m bürĕlg/n *N.* feast for new felt tent 2

gerā̆ŋ küm/n *resp.* wife 45

gersĕg *N.* hutting for cattle 41

gertā̆n ɢarɢʌsăn kŭkʌd illegitimate child 46

ges/n *N.* stomach 48

- **ükgīn ges/n** chest of kitchen drawer's inside space 7
- **xūwăŋgīn ges/n** space inside stove 10

gidžĭg *N.* braided hair 46

gidžĭktā̆ *N.* 1. spinster 2. insulting word for a woman 46

gijkĕn *ADJ.* shallow 74

gilā̆n *tabo. ADJ.* white 71

gildžĭr *ADJ.* crooked, curved 74

gilʌtxăr *ADJ.* not deep, flat 74

giltšīx *V.* to be smooth 60

gīx *V.* to be clear 60

gītš/gīltš *N.* fiancee , daughter-in-law 46

gītšilkʌ to visit 60

göktsā̆x *V.* to stoop 60

göktsʌkĕr *ADJ.* crouched 74

gŏlālkʌ *V* to separate lambs and kids 60

gölʌm im slice taken from side of the animal ear 41

görā̆s/n *N.* Antelope 54

güdxʌ to be bolder, to be overweening 60

güdzā̆/n *N.* rumen (meat) 31

gürā̆ *N.* **I.** thick grass 53

gürā̆ *N.* **II.** the sides of the throat 47

gürwŭl/gürwŭ̄l *N.* lizard 55

gürxʌ *V.* to knit, to spin 61

gürkŭ̄ *ADJ.* purse proud 74

gŭ̄/n *N.* mare 38

gŭ̄n *ADJ.* deep 72

—X—

xabdžĭŋnăx *V.* to shiver, to shake 61

xabtšāxā *N.* type of shelter 1

xabtšār/ xaptšār *N.* **1.** hair clip 28

. **2.** fringe sewn between parts of boots 23

xabtšĭg ürā̆ five to the six years old horse 38

xawăr *N.* spring 50

xawărdzăx *V.* to pass the spring 61

xawār *N.* quilting 25

xawxʌ *N.* trap 19

xawsā *N.* large cookie 36

xaws$_{\Lambda}$/n *N.* rib 47

xawšā *N.* big scissiors 18

xad *N.* rock, cliff 51

xadăm *N.* in-laws 46

xadăm āw father-in-law 46

xadăm ēdž mother-in-law 46

xadlăn *N.* hay-field 53

xadzăg *N.* pliers 19

xadzār/ xazār *N.* 16

xadžgăr *ADJ.* wrong 74

xagăx *V.* to tire, to shoot 61

xakărx$_{\Lambda}$ *V.* to expectorate, to spit out 60

xajūr *N.* big hand reaper 19

xalās *N.* catch stitch 25

xalāsălx$_{\Lambda}$ *V.* to patch 61

xalūg *N.* spoon 13

xalūn *ADJ.* hot 50

xalx$_{\Lambda}$ *N.* cheek 47

xalxā *N.* nettle 53

xamăr *N.* **I.** nose 47

xamăr *N.* **II.** camel halter 17

xamā *PRON.* where 71

xand$_{\Lambda}$găs/n *N* dried leat 52

xaŋk$_{\Lambda}$lūn *ADJ.* fragrant, aromatic 74

xantărx$_{\Lambda}$ *V.* to tie the bridle or tether of a horse to the daddle 61

xantsălx$_{\Lambda}$ *V.* to pull on the sleeves to put arms 61

xants$_{\Lambda}$/n *N.* sleeve of a deel 20

xantšĭr *N.* peritoneum 48

xar *ADJ.* black 72

xarăldz$_{\Lambda}$/n *N.* deep depression 51

xarăm *N.* thereshing floor 54

xarăŋgū *ADJ.* dark 49

xarādā *N.* swallow 56

xarātš *N.* skylight 2

xargā *N.* Larch 52

xargăn *N.* Caragana 52

xarlăg nug$_{\Lambda}$lūr middle part of boiled intestines (meat) 32

xarm gišk̄ūlx$_{\Lambda}$ to decorticate 54

xarmān kīs/n center of thereshing floor 54

xargăx *V.* to meet 61

xarsăx *V.* to protect 61

xartsăx *N.* lumbar (meat) 30

xarts$_{\Lambda}$xā *N.* Hawk 56

xasgălx$_{\Lambda}$ *V.* to forbid, to ban 61

xašā *N.* cattle pen 40

xaš$_{\Lambda}$g/xaš$_{\Lambda}$k *N.* spoon 13

xašĭgdăx *V.* to spoon 61

xatărx$_{\Lambda}$ *V* to trot 61

xatxăx *V.* **1.** to embroider 67

2. to have a piercing pain 67

xatxār *N.* embroidery 25

xatxūr ger temporary dwelling 1

xatšĭg *N.* Tick 57

xatšĭr *N.* water formed over melting ice 51

xādx$_{\Lambda}$ *V.* to go where 67

xāgūl *N.* door 4

xālt *N.* cover 5

xārān *PRON.* which way 71

xäw^{i}săg *N.* dry wind 50

x̄ăk̆ărx$_{\Lambda}$ *V.* to shout 67

xälā̆x to look 67

xälʲdă̆x *V.* to stick to, to infect 67

xälŭtă̆rx$_{ʌ}$ *V.* to ripple (grass, fur etc) 67

xā̆nă̆g *N.* cow-yak hubrid 38

xā̆s/n *N.* pot 11

- **tsŏ̄ xā̆s/n** cast-iron pot 11
- **ärʲkā̆ŋ xā̆s/n** cauldron for kumis distillation 15

xā̆snā̆ bärŭ̄l pot cloth 13

xā̆tš *N.* scissiors 19

xodžG$_{ʌ}$r *N. Khal.* bald grain 54

xokŏr dū/n *N.* funny joke song 43

xokŏrx$_{ʌ}$ *V.* to loss, to suffer a loss 61

xokšāx *V.* to collect, to store up 61

xoʲ̆/n, xŏ̄/n *N.* sheep 37

xoʲ̆nā̆/xŏ̄nā̆ nōs/n sheep wool 39

xoʲ̆t/xŏ̄t *ADV.* north 75

xoʲ̆t/xŏ̄t ek stepmother 46

xoʲ̆t/xŏ̄t etsĕk stepfather 46

xom *N.* felt used under the pack on a camel 17

xomxā *N.* forefinger 47

xomx$_{ʌ}$rādtsăn *N.* Corispermum 53

xoŋGă̆g *N.* spring and autumn shelter for small livestock, spread droppings 41

xondŏltsăk *N.* rump meat with many bones (meat) 30

xoŋx$_{ʌ}$ *N.* bell 25

xontsăk *N.* loin (meat) 30

xonšār *N.* muzzle, snout, beak

- **Gosnā xonšār** front edge of the boot 23

xorGă̆nt$_{ʌ}$ *N.* horse guts (meat) 33

xorG$_{ʌ}$/n *N.* fat-based oil 33

xorGă̆s/n *N.* droppings of sheep, goat and camel 9

xorG$_{ʌ}$ă̆lx$_{ʌ}$ *V.* to defecate (~ droppings) 61

xorG$_{ʌ}$ă̆m bōw khorgal cookie 36

xord$_{ʌ}$ *N.* Pelican 56

xordz$_{ʌ}$ *N.* a spirit distilled from "**дарз**" 43

xormā/xörmā̆ *N.* lower flap of a deel 20

xor/n *N.* a spirit distilled from "**хорз**" 43

xorʲ̆/n, xör/n *NUM.* twenty 76

xorx$_{ʌ}$ *V.* to hide, to lie low 61

xorxā *N.* insect 56

xošālx$_{ʌ}$ *V.* to be neighbours, to camp in the same place 61

xošlăn *N.* cord made from braided ox hair (of ger) 6

xošx$_{ʌ}$ *N.* two-year old wild sheep 54

xot *N.* stomach 48

xotărxă *N.* duodenum (meat) 32

xot/n *N.* courtyard 40

xottā tsus/n boiled blood intestines (meat) 32

xō *ADJ.* light red 72

xōdzălx$_{ʌ}$ *V.* to secure with a toggle 61

xōr *ADV.* sinse, north 75

xōrūlsăn tsā̆ tea with fried mutton tail fat and flour 29

xörŭ̄l *N.* kitchen stand 8

xudărx$_{ʌ}$ *V.* to push in 61

xud$_{ʌ}$g *N.* well 51

xudžĭr *N.* salt marsh 51

xuGsălx$_{ʌ}$ *V.* to fold up 61

xuls$_{ʌ}$/n *N.* reed 52

xulx$_{ʌ}$ *N.* ear wax 49

xulxālx$_{ʌ}$ *V.* to steal 61

xulŭmsăx *N.* smell of armpit sweat 49

xums$_{\Lambda}$/n *N.* nail 48

xuŋ *N.* Swan 56

xur *N.* rain 50

xurG$_{\Lambda}$sălx$_{\Lambda}$ *V.* to clean off 61

xurG$_{\Lambda}$/n *N.* **I.** lamb 37

xurG$_{\Lambda}$/n *N.* **II.** finger 47

xurG$_{\Lambda}$nā nōs/n lamb fleece 39

xurG$_{\Lambda}$nā ūt bag for newborn lamb and kid 15

xurGŭd *N.* **1.** mound 50

2. stick of skylight 3

xurkărx$_{\Lambda}$ *V.* to snore 61

xurxăg *N.* khorkhog (meat) 34

xujr/ xojr duGār *NUM.* second 77

xujr/ xojr dzū/n two hundred 76

xujr/n, xojr/n *NUM.* two 76

xujrnā/xojrnā neg one/ a half 77

xurmăx *V.* to come together, to bunch together 68

xurmūlx$_{\Lambda}$ *V.* to round up 68

xurs$_{\Lambda}$/n *N.* dried curd in big pieces 42

xur^{i}sax$_{\Lambda}$ *N.* lamb-skin 43

xur^{i}săx ütš winter garment lined with lamb skin 21

xurŭwtš$_{\Lambda}$ *N.* thimble 19

xus/n *N.* Birch 54

xusnā xäl^{i}s/n birch-bark 52

xus$_{\Lambda}$m *N.* scale 42

xutxūr *N.* stirrer made from felt for frying grain 14

xuts *N.* uncastrated male sheep 37

xutšĭlx$_{\Lambda}$ *V.* to mix (~ fire) 61

xūwăn/xōwăn *N.* stove 10

xūdăr lawšĭk summer gown without inner layer 21

xūx *N.* scalp 47

xūxălsăn öbtsṻ/n torched sternum (meat) 34

xūxălsăn tolGā torched animal head (meat) 33

xūxtšĭx *V.* to crowd together 61

xṻrā̈lx$_{\Lambda}$ *V.* to dry 61

— K —

kadx$_{\Lambda}$ *V.* to kill, to massacre 62

kadžăg *ADJ.* unsociable 74

kandălx$_{\Lambda}$ *V.* to decoct, to infuse, to boil down slowly 62

kādz *N.* bandelet, edging 20

kādztā dewĕl hemming deel with thin strip of fabric 21

kālx$_{\Lambda}$ *V.* to smash 62

kārx$_{\Lambda}$ *V.* to die off in numbers 62

kewĕrdĕg *N.* chest 48

kews$_{\Lambda}$n *N.* give a gift of grain to neighbours 54

kedŭ̈w *PRON.* how much, how many 71

kedzā̈ *PRON.* when 71

keldṻr *N.* stove ashtray 10

kelk$_{\Lambda}$/kelx$_{\Lambda}$ *V.* to speak, to say, to tell 62

kel/n *N.* tongue 47

keltĕrkā̈ *N.* horse-dung 9

kemkĕlk$_{\Lambda}$/kemkĕlx$_{\Lambda}$ *V.* to smash, to break 62

kemtĕlk$_{\Lambda}$ *V.* to be chipped, to be nicked, to be broken off 62

ken *PRON.* who 71

kerā̆ *N.* **I.** cross 25

kerā̆ *N.* **II.** Raven 56

kerm$_{\Lambda}$**/n** *N.* Squirrel 55

kertsā̆săm bux branch ditch 54

ket *N.* steel for striking fire 26

ketā̆n ōsăr silver strap for keeping knife set on belt 26

ketā̆n ul tinder 26

ket utx$_{\Lambda}$ a set of tinder-pouch and knife 26

kettš$_{\Lambda}$ *N.* women's clutch 28

ketsā̆x *V.* to swerve, to list, to tilt, to be turned to one side 62

ketsā̆ldăx *V.* to swerve, to be deplected, to slip to one side 62

kē ɢuldz$_{\Lambda}$ ornaments 26

kēk/kēx/kīx *V.* to do, to make 62

kēmsĕg *ADJ.* elegant 73

kēr *N.* **I.** steppe 51

kēr *ADJ.* **II.** dark chestnut 71

kērx$_{\Lambda}$ *V.* **I.** to decorate 62

kērx$_{\Lambda}$ *V.* **II.** to put in on a wrestler's kit 62

kildŭ̄ *ADV.* full 75

kilɢăs/n *N.* hair of a goat 39

kilx$_{\Lambda}$ *V.* to trin, to cut pound 62

kilmĭn *N.* fine snow falling in sunlight 50

kimĭr/kirĭm *N.* boiled milk diluted with water and without tea leaves 29

kirx$_{\Lambda}$ *V.* to hide 62

kirĭmtsăk *N.* cattle and small animal intestines and blood are stuffed inside its rumen for winter usage 35

kirs$_{\Lambda}$ *N.* Corsac 55

kirŭ̄ *N.* hoar-frost 50

kisx$_{\Lambda}$ *V.* to ostruct, to frustrate, to hinder, to hamper 62

kitšĭglĕx *V.* to cub 62

kitšĭg/n *N.* pup 57
fox-cub 55
wolf-cub 55

kīlĭn/kīlĭg *N.* shirt 21

kīm *N.* sausage 34

kīr *N.* draw-knife 15

kīrĭmtšĭx *V.* to cut, to break up 62

kīrx$_{\Lambda}$ *V.* to estrange, to move away (from) 62

kīs ēdž the person who delivers baby 46

kīs/n *N.* sex 49

kītĕrx$_{\Lambda}$ *V.* to get cold 62

kītn *ADJ.* cold 50

kok *ADJ.* blue 71

kok arɢăs/n over dried cow-dungwith high quality 9

kokāx/kökă̆x *V.* to stir up, to fan 61

kok/n *N.* breast 49

kokŏg *N.* Cuckoo 56

kokŏx *V.* to suck 62

kokŏrx$_{\Lambda}$ *V.* **I.** to laugh 62

kokŏrx$_{\Lambda}$ *V.* **II.** to turn blue 62

kokšăn *ADJ.* old

kokšārăg *ADJ.* oldish 72

kokšĭm bōw elderly (cookie) 36

kokš$_{\Lambda}$**/n** *N.* **1.** old man **2.** husband 45

kokš$_{\Lambda}$**/n āw** grandfather 45

kokš$_{\Lambda}$**/n ēdž** grandmother 45

kokš$_{\Lambda}$**rx**$_{\Lambda}$ *V.* to age 62

kok türgĕ/n *N.* Gad-fly 57

koktsŏr *ADJ.* bluish 71

kokūlx$_{ʌ}$ *V.* to suckle 62

kokūr *N.* **1.** skin bag 12

2. snuff bottle 26

köbtš$_{ʌ}$ *N.* cord for mill rod 14

köwĕntā̆ lawšĭk deel with wool inner layer 21

köwkĕlx$_{ʌ}$ *V.* be blown, to be upset 62

köwŭ̄/n *N.* boy 45

ködā̆ *N.* countryside 51

köděrx$_{ʌ}$ *V.* to drape over the shoulders 62

kög *N.* apron tied under a ram and a billy-goat to prevent it from mating 18

kögā̆ töl lamb and kid delivered in winter 37

kögĕldžĭrgĕ/n *N.* Dove 56

kögdžĭrx$_{ʌ}$ *V.* to go mouldy 62

köksĕx *V.* to be pleased 62

köksŭ̄ *ADJ.* funny, lively, cheerful 73

köl *N.* **1.** leg 48

2. metal leg to support brazier 9

költšā̆x *V* to warn one's hands at a fire 62

köm *N.* dressrd hide 43

kömā̆ltă̆x *V.* to begin to ice over 62

kömkĕrk$_{ʌ}$ *V* to invert 62

kömsĕg *N.* eyebrow 47

kömŭ̄l *N.* Ramson 53

köněg *N.* skin bag for storing mare's milk 12

köŋ *N.* **I.** a year old grass 53

köŋ *N.* **II.** drift ice 50

köŋk$_{ʌ}$tšŭ̄lx$_{ʌ}$ *V.* to rummage, to worry 62

köŋn$_{ʌ}$ *N.* tethering-line for lambs and kids 15

köŋněx *V* to lether lamb and kid 62

kör *N.* snow-drift 50

körā̆ *N.* saw 19

körā̆dx$_{ʌ}$ *V.* to saw 62

körl$_{ʌ}$ *N.* hardened dung and urine of sheep and goats 9

körs$_{ʌ}$/n *N.* **1.** ground 51

2. old worn sheepskin 43

köšĭg *N.* curtains covering the walls of a ger 6

kötrĕlděx *V.* to go hand in hand with 63

köts *N.* a sort of porridge made with refined barley soaked in water and then boiled with pieces of meat 54

kŏ̄ *N.* black ash 8

kŏ̄wĕr *N.* molt (Horse, Cattle and Yak's hair and wool) 40

kŏ̄g *N.* haze 50

kŏ̄glĕx *V.* to be misty, to be hazy 63

kŏ̄k/kŏ̄x *V.* **I.** to chase 63

kŏ̄k/kŏ̄x *V.* **II.** to swell 63

kŏ̄ldĕx *V.* to run, to pursue 63

kŏ̄rgĕn *ADJ.* bigheaded, conceited, bumptious 73

kŏ̄rkĕn/kŏ̄rkkĕn *ADJ.* lovely 73

kudx$_{ʌ}$ *V.* to kill, to massacre 63

kurx$_{ʌ}$ *V.* to mince 63

küw *N.* big wooden barrel 11

küwĕrdā̆ *N.* oversewing 25

küwkŭ̆g *N.* type of dwelling 1

küdzŭ̄/n, küzŭ̄/n *N.* neck 47

küdzŭ̄btš$_{ʌ}$ *N.* collar for calf 16

kükŭ̆rsĕx *V.* to whinny, to neigh 63

külā̆k/külā̆x *V.* to wait 63

külm$_{ʌ}$n *ADJ.* short-eared 74

küm/n *N.* person, people, someone 44

kürā̆ *N.* **1.** outerrim (of skylight) 2

2. brim of hat 22

kürg$_{ʌ}$/n *N.* brother-in-law 46

kürg$_{ʌ}$nā̆ daxūl (wedding companion for groom) 46

kür$_{ʌ}$n *ADJ.* brown 71

kürd$_{ʌ}$ *N.* inner rim (of skylight) 2

kürd$_{ʌ}$tā̆ xarātš̆ type of skylight (Crown of the skylight that is wheel shaped) 3

kürdz$_{ʌ}$ *N.* spade 19

kütsĕx *V.* 1. to catch up, 2. to be fulfilled 63

kŭ̄kdīn bā̆r/n *N.* womb 49

kŭ̄kdīn ek *resp.* wife 46

kŭ̄kdīn etsĕk *resp.* husband 46

kŭ̄kn olăntsăk little saddle cloth 16

kŭ̄ndĕx *V.* to talk 63

kŭ̄rx$_{ʌ}$ *V.* to fall off, to break in 63

— I —

ibtĕlx$_{ʌ}$ *V.* to penetrate 63

ibtĕŋnĕx *V.* to tickle, to itch 63

ibtšĭx *V.* to seep 63

iwā̆k/iwā̆x *V.* to bless 63

idk$_{ʌ}$ *V.* to eat 63

idzG$_{ʌ}$năx *V.* 1. to swarm 2. to get angry 63

idzĕlx$_{ʌ}$ *V.* to split, to over boil 63

idzĕrx$_{ʌ}$ *V.* to be torn open, to burst 63

igdžā̆rlă̆x *V.* to be suspicious 63

ik *ADJ.* big, great 72

ik ax *N.* eldest brother 45

ik ēk *N.* sister-in-law 46

ikĕl *N.* national musical instrument of Oirat 43

iklīn tatlăG melody of Ikel 44

ik nasnā mor^{i}/n horse over five years old 39

ilā̆ *N.* fly 57

ildžĭlk$_{ʌ}$ *V.* to let rot 63

ildžrā̆x *V.* **1.** to rot **2.** to get wet 63

ilGăx *V.* to sort 63

ilĭg *N.* suede, chamois leather 43

♦ **Gujrīn ilĭg** suede for grinded flour 14

ilx$_{ʌ}$ *V.* **I.** to stroke, to massage 63

ilx$_{ʌ}$ *V.* **II.** to win 63

im *N.* earmark 41

imĕrgĭn *ADJ.* prompt, speedy 73

imĭrdĕg *N.* tendon thread 19

imkā̆r *N.* edging 20

inăglăx/inĕglĕx *V.* 1. to cherish 2. to love 63

inā̆k/inā̆x *V* to smile 63

ing$_{ʌ}$/n *N.* camel cow over five years old 39

indĕstĕx *V.* to flick (~ ankle-bones) 63

indzăG/n *N.* 1. young of antelope, 2. young animal 54

ints$_{ʌ}$Gādx$_{ʌ}$ *V.* to neigh, to whinny 63

irwāx *V.* to grimace 63

irg$_{ʌ}$ *N.* **I.** more than 5 year old, castrated male sheep 37

irg$_{ʌ}$ *N.* **II.** skirt of felt tent 5

irgĕbtš$_{ʌ}$ *N.* stitched felt that covers lower edge of ger 5

irdzā̆x *V.* 1. to grin 2. to be rough 63

irĕws$_{\Lambda}$ *N.* leopard 55

irĭmnă̆x *V.* to wink, to blink 63

itɢă̆x *V.* to urge, to exhort, to encourage 63

iš *N.* istalk 53

išgĕx *V.* to cut 63

išgĭrx$_{\Lambda}$ *V.* to whistle 63

iškā̆ *N.* felt 5

išk$_{\Lambda}$/n *N.* kid, young goat under one year 37

iškā̆ bürā̆s/n felt cover 5

iškā̆ ŭ̆d/n felt door 3

iškĭn dewĕl baby goat deel 21

itsĕx *V.* to hope 63

īg *N.* spindle 18

īgā̆n *ADV.* here, this way, hither 75

īgĕk/īgĕx *V.* to do this, to act like this 63

īg tolɢā *N.* hip, hip-joint 48

— j —

jaɢă̆x *V.* to do what 64

jalm$_{\Lambda}$/n *N.* Jerboa 57

jalŭwsă̆x/jalūsx$_{\Lambda}$ *N.* Goosefoot 53

jamā/n *N.* goat 37

jamān bagdză̆g last year's kid 37

jamān dzarɢă̆k winter garment lined with goatskin 21

jamānā saxă̆l bristle under the chin of goat 39

jamār ? *PRON.* how? 71

jewx$_{\Lambda}$ *V.* to pad 64

jewr *ADV.* long ago 75

jelděn *ADJ.* naughty 74

jelĕwdĕx *V.* to bewitch 64

jelděŋnĕx *V.* to be undisciplined, to be unruly 64

jenděn *N.* chimney 10

jenděr *N.* obo for Lunar Festival 51

jowx$_{\Lambda}$ *V.* to go 64

jotū/n *N.* Partridge 56

jörā̆x *N.* to wish for 44

jaŋɢā *N.* pack-saddle 16

jaŋɢă̆rtsă̆g *N.* pack-saddle 16

jarɢā *N.* cotoneaster 52

jarɢū *N.* pasque 53

jār *tabo. N. tea 29*

jas/n *N.* bone 48

jas ow$_{\Lambda}$g clan 44

jasx$_{\Lambda}$ *V.* to repair, to correct, to edit, to castrate, to treat 64

jäŋgĭr *N.* Wild goat 54

jenděrlĕx *V.* to set 64

jendŭ̄ *N.* iron 19

jensĕg *ADJ.* fine, luxury 73

jeŋg$_{\Lambda}$sĕg *N.* cosmetic powder 28

jer/n *NUM.* ninety 76

jes duɢār *NUM.* ninth 77

jes/n *NUM.* nine 76

jesn dzū/n *NUM.* ninety hundred 77

jörā̆l *N.* benediction 44

jörā̆ltš *N.* singer of benediction 44

ju *PRON.* what 71

2. to decant (~ tea) 64

jṻk/jṻx *V.* 1. to pour (~ spout)

— L —

lawšĭk *N.* summer gown 21

lagdă/ŋ *N.* cutting board 13

lašx$_{ʌ}$ *V.* to plaster, to smear, to spread 64

lew *ADJ.* with fallen humps (camel) 39

— M —

max/n *N.* meat 29

maxăm bij *N.* flesh 46

maxlā/ malxā *N.* hat 22

maktār *N.* eulogy (type of short song) 43

maj *ADJ.* south hump with a little bend to south side 39

majg *N.* skirt 24

mal *N.* cattle, livestock 37

manā *PRON.* our 70

manlă *N.* Wild Steppe-cat 55

maŋɢdăr *ADV.* tomorrow 75

maŋnā *N.* forehead 47

mantsū *N.* blanket for baby 24

marăl *N.* she-deer 55

marts$_{ʌ}$ *N.* salt marsh 53

matšīx *V.* to try, to strive 64

mā nar *PRON.* we 70

māns/mānūs *PRON.* we 70

malā̈/ mälā̈ *N.* whip 17

mälā̈tšx$_{ʌ}$ *V.* to beat 64

mā̈x/n *N.* tent 2

melkā̈ *N.* frog 55

merā̈x *V.* to creep 64

mēm *N.* breast 49

minɢ *NUM.* a (one) thousand 77

minī *PRON.* my 70

mod/n *N.* **1.** tree 52
2. gerā̈m mod/n *N.* wooden frames 2
ɢandzām mod/n long stem for smoke) 27

moɢā *N.* snake 55

moɢ$_{ʌ}$ltsăg cylindrical, roller shaped 72

mok/n *N.* dried resin from the larch 52

moŋɢŏl ükŭr Mongolian cattle 37

mor^{i}/n, mör/n, mor/n *N.* horse 38

mor^{i}n tšik/n *N.* horse ear (cookie) 36

mor^{i}nā̈ tsol title and epithets of race-horse 44

mor^{i}nā̈ tsol dūdx$_{ʌ}$ to proclaim title and epithets of a horse 44

mor^{i}ŋ xāɢūl double-layered wooden door 4

mökdĕx *V.* to be too weak, to weaken 64

möndĕl *N.* marmot cub 55

möndĕr *N.* hail 50

mörā̈sx$_{ʌ}$ *V.* to dream 64

mörgṻl *tabo. N.* door lintel 4

mös/n *N.* ice 50

mötkā̈ *N.* tiptoe 48

mötšĭr ars$_{ʌ}$/n sheepskin with short hair 43

mötšĭr nōs/n short wool of sheep 39

mötš$_{ʌ}$/n *N.* pleiades 49

mȫ̆kä̆lx$_{ʌ}$ *V.* to roll 64

mȫ̆rs$_{ʌ}$/n *N.* cartilage 48

muxā *ADJ.* blunt 73

mund$_{ʌ}$ɢărlăx *V.* to round 64

musxăldzăx *V.* to put on a smile, to grin 64

mušķīx *V.* to be curved, to be bent 64

muš utsts$_{ʌ}$/n pack of woolen thread 18

mūrx$_{ʌ}$ *V.* to faint 64

mū sanɢărtsăk third stomach's bad part (meat)/ unkempt 32

— N —

nabts$_{ʌ}$ /napts$_{ʌ}$ *N.* ragged felt and rug 7

nadīg/namāg *PRON.* me 71

naɢtsăx *N.* 1. relatives on the mother's side 2. mother's brother 45

naɢts$_{ʌ}$ egtš$_{ʌ}$ mother's sister 45

nakā *N.* bud 53

nakăldzăx *V.* to flutter 64

nakālx$_{ʌ}$ *V.* to bud 64

naktsāx *V.* to curve 64

naj/n *NUM.* eighty 76

namăr *N.* autumn 50

namărɢ *N.* frost (frost- mist) 50

naмărdzăx *V.* to pass the autumn 64

namtš$_{ʌ}$ *N.* leaf 53

nar/n *N.* sun 49

nasmā *N.* powder snuff 28

nars$_{ʌ}$/n *N.* Pine 52

našx$_{ʌ}$ *V.* to stick, to heap 64

nā *ADV.* this side of 74

nālt$_{ʌ}$ *N.* glued piece of spleen of small animal 19

nār *ADV.* hither here, hither, this way 75

nārlăx *V.* to get nearer 64

näl^{i}tīx *V.* to be low, to droop 64

när^{i} *N.* edging 20

när^{i}dăx *V.* to be to narrow 64

när^{i}n *ADJ.* thin 72

nä̆xă̆lx$_{ʌ}$ *V.* to sway 64

nä̆l^{i}dzăg *N.* new shoot 54

nä̆l^{i}dzūr *N.* gland 49

nä̆m duɢār *NUM.* eighth 77

nä̆mă̆n dzū/n *NUM.* eight hundred 77

nä̆m/n *NUM.* eight 76

nä̆ră̆lx$_{ʌ}$ *V.* to feast 64

nä̆tă̆g *N.* new shoot 52

nä̆txă̆x *V.* to sneeze 64

neg duɢār *NUM.* first 77

neg/n *NUM.* one 76

nekä̆r *N.* knitting 25

neмĕrlĕx *V.* to shelter 64

nemnä̆ *N.* cloth or felt covering to put over a cattle 15

nemŭ̆dx$_{ʌ}$ *V.* to thaw, to melt 64

nergŭ̆ä̆ *N.* annular 48

nersĕg *N.* cattle-shed, shelter 40

netĕrx$_{ʌ}$ *V.* to be beside oneself, to show arrogance 64

nidnĭn *ADJ.* last year 75

nilĭms$_{ʌ}$/n *N.* tear 49

nilx kŭ̆kdīn ümd/n pants for babies 24

nimgĭn lawšĭk summer gown with cotton inner layer 21

nitsĭlx$_{ʌ}$ *V.* to crush 64

nitsx$_{ʌ}$ *V* to break 64

noɢā *N.* green 51

noɢān *ADJ.* green 72

noxā *N.* dog 55

noxān idĭš wooden bowl for dog 20

nokt$_{ʌ}$ *N.* halter 17

nojxăn *arch. N.* lady 45

nōⁱrŭ̄l/nŏ̄rŭ̄l *N.* cashmere 39

nōldăx *V.* to fight 64

nōsăn utsts$_{ʌ}$/n woolen thread 18

nōs/n *N.* wool 39

nödžĭg *N.* blood-clot 49

nödžgĕrx$_{ʌ}$ *V.* to clot 65

nökā̆dă̆r *ADJ.* the day after tomorrow 75

nŏ̄lĕg *N.* eddy wind 50

nudrăm *N.* wider, hoof-shaped, hanging part of a sleeve of a deel 20

nuɢ$_{ʌ}$lūr *N.* forefront part of boiled intestines (meat) 32

nuɢŭrs$_{ʌ}$/n *N.* **I.** Duck 56

nuɢŭrs$_{ʌ}$/n *N.* **II.** spinal cord 49

nuliutărx$_{ʌ}$ *V.* to be cloying 65

nurɢ$_{ʌ}$/n *N.* **1.** back 48

2. spinal bones with meat that is eaten by splitting vertebrae one by one (meat) 30

3. massif, mountain range 50

nus/n *N.* nasal mucus 49

nūr *N.* lake 51

nūx *N.* cork of a snuff bottle 27

nüd/n *N.* **1.** eye 47

2. ükgīn nüd/n drawer(s) of a chest 7

nük/n *N.* hole

- **xarātšān nük/n** hole of skylight 3

nürx$_{ʌ}$ *V.* to touch, to rub against 65

nŭ̄k/nŭ̄x *V* to move 65

nŭ̄r *N.* face 47

nŭ̄ts *N.* size of the spaces of wall 5

— O —

owā *N.* **I.** haystack 53

owā *N.* **II.** obo, cairn erected as a shrine or dwelling for local deities 51

owā *ADJ.* **III.** quite good, not bad 73

owāx *V.* to ctick out 65

owŏrɢūlx$_{ʌ}$ *V.* to gallop 65

owⁱrăx/öwrĕx *V.* to marvel at, to admire 65

odāk *PRON.* **1.** he

2. husband 46

od/n *N.* star 49

odx$_{ʌ}$ *V.* to go away 65

ogdzărx$_{ʌ}$ *V.* to get angry 65

ok$_{ʌ}$/n *N.* girl 45

oknā daxūl (wedding companion for bride) 46

okŏx *V.* to leave 65

olăntsăk *N.* leather saddle cloth 16

oln *ADJ.* many, a lot of 74

ol$_{ʌ}$ŋ *N.* saddle-girth 16

on im edge of the ear flap cut off in square 41

oŋɢāx *V.* to open 65

or *N.* bed 8

- **modn or** wooden bed 8

orā/orā̆/örā̆ *N.* **I.** evening 49

orā/orā̆/örā̆ *N.* **II. 1.** top (mountain) 50

2. top part of a hat 22

orālt$_{ʌ}$ *N.* wrapping

- **džilībtšā̆n orālt$_{ʌ}$** wrapping for "бүрхээл" and "жалавч" 15

orɢ$_{ʌ}$mnăx *V.* to exclaim 65

orxāx *V.* to foam (~ kumis) 65

ortām *N.* offspring of a Khainag 38

ortū/n *N.* Oxytpopis 52

ōĕns/ō̆ns *N.* wooden locks 4

oensĭlx$_{ʌ}$, ō̆nsĕlx$_{ʌ}$ *V.* to lock 65

ōwūdz *N.* hat made from fox fur 22

ōĭ/ō̆ *N.* forest 52

ōĭx/ō̆x *V.* to leave 65

ōĭl/ō̆l *N.* adze 19

ōĭlɢăx/ō̆lgă̆x *V.* to understand 65

ōĭlx$_{ʌ}$/ō̆lx$_{ʌ}$ *V.* to shoot out, to dart out 65

ōĭms$_{ʌ}$/n, ō̆ms$_{ʌ}$/n *N.* socks 23

ōĭmx$_{ʌ}$/ō̆mx$_{ʌ}$ *V.* ~ to cross (a river) 65

ōkărdăx *V.* to be arrogant 65

ōsăr *N.* strap 6

- **ketā̆n ōsăr**. silver strap for keeping knife set on belt 26

ōšk$_{ʌ}$ *N.* lung 48

- lung (meat) 31

ōtš̆ *N.* corners of the mouth 47

ōtš̆ĭlx$_{ʌ}$ *V.* to sip 65

— Ö —

öbtsū̆/n *N.* brisket 48

öbtšūnā̆ ɢar lower part of brisket (meat) 30

öbdĕg *N.* knee 48

öwk$_{ʌ}$ *N.* ancestor 45

öwk$_{ʌ}$ āw great-grandfather 45

öwk$_{ʌ}$ ēdž great-grandmother 45

öwr *N.* opening edge 20

öwrīn uxlās lapel of an opening edge of a deel 20

öws$_{ʌ}$/n *N.* grass 53

öwsĕn tsā̆ herb tea 29

öwšā̆x *V* to yawn 65

ödĕr *N.* day 49

öd/n *N.* feather 56

ök/ögk$_{ʌ}$ *V.* to give 65

ökā̆x *V.* to bow 65

ölk$_{ʌ}$ *N.* belt for pants 24

ömā̆r *ADV.* southwards 75

ömā̆rlă̆x *V.* to go southwards, to move on 65

ömn *ADV* south 75

öŋgā̆x *V.* to peer over 65

öndĕg/n *N.* egg 56

öndĕr *ADJ.* **I.** high 73

öndĕr *ADV.* **II.** today 75

örgĕbtš$_{ʌ}$ *N.* bib 17

örgĕn *ADJ.* wide 73

örg$_{ʌ}$/n *N.* chin 47

- **örg$_{ʌ}$/n** *N.* jaw *(meat)* 33

örx$_{ʌ}$ *V.* to go against (to go into the wind) 65

örk$_{ʌ}$ *N.* felt cover for skylight 5

örlā̆ *N.* at crack of dawn 49

örlă̆x *V.* **I.** to cry, to yell 65

örlă̆x *V.* **II.** to hate, to resent 65

örlĕg *N.* tangled hair 46

ör$_{ʌ}$m *N.* skim, cream formed on boiled milk 42

örtš$_{ʌ}$ *N.* **1.** diaphragm 48

2. midriff (meat) 32

örūn *N.* morning 49

öšĕrx$_{ʌ}$ *V.* to leap, to jump, to skip 65

öšĭrx$_{ʌ}$ *V* to harbour a grudge 65

öt/n *N.* worm 56

ötĕg *N.* dung, droppings 41

ötgĕlx$_{ʌ}$ *V.* to increase in mumber 65

ötkĕn *ADJ.* dense 73

ŏĕg *N.* additional load pad for camel 18

ŏgūr *ADV.* near, by 75

ŏk/n *N.* fat 33

ŏld xarātš type of skylight 3

ŏldžĭn *N.* hoopoe 56

ŏldžĕm baxn type of pillar 3

ŏr *N.* 1.pus 2. discharge 49

ŏrtă̆x *V.* **I.** to ger nearer, to approach 65

ŏrtă̆x *V.* **II.** to discharge pus (eyes) 65

— P —

porsāx *V.* to become grown, to grow 64

— S —

sawā *N.* beater for beating wool into felt 18

- **tērmā̆n sawā** mill rod 14

sawăg *N.* the long hair along a yak's belly 40

sawxăd *N.* chopsticks 13

saws$_{ʌ}$lăG *N.* vise for castrating a camel and horse 18

sawŭr *N.* wooden fork 11

sadž$_{ʌ}$x *V.* to toss, to shake 65

saGăk *N.* long hair grown behind the crotch 40

sagălx$_{ʌ}$ *V.* to hear, to guard 65

saxăl *N.* beard 47

saksăk/sagsăg *N.* lamb skin with long tleece 43

saksăk ütš winter garment lined with 5-6 month lamb skin 21

saj *NUM.* a (one) million 77

sajgălx *V.* to trot 65

salăk/salăg *N.* container for gunpowder 20

saldărG *N.* knot 6

sam *N.* comb 28

- **jamānā sam** *N.* rubbing post 18

sam *N.* **II.** straw 53

samG/n *N.* old woman 45

sarălgīn kilGăs/n hair of yak 40

sarălgīn sūl yak's tail 40

sarlăk/sarlăg *N.* yak 38

sar/n *N.* moon 49

sar tamG brandmark in shape of half-moon 41

sarūx *N.*cattle-shed 40

sāxt$_{ʌ}$nā *ADJ.* recently 75

sāxū *ADJ.* dirty, lewd, flippant 73

sām *N.* mare's fresh milk 42

säwā̈dts$_{ʌ}$/n *N.* tan-liquid to tan animal's skin and hides 15

säw^{i}x *V.* to tan hides 65

sälk^{i}/n *N.* wind 49

sämpĭn tobtš$_{ʌ}$ knotted button made of cloth 21

sär^{i}mā̈ *N.* thin cow-dung 9

sär^{i}mdă̈g *N.* thin cow-dung 9

sā̈n *ADJ.* good, well 73

sā̈ŋ saŋɢărtsăk third stomach's good part (meat) 32

sā̈xă̈n/sā̈xn *ADJ.* nice 73

sewgĕr *N.* girl 45

sedž$_{ʌ}$x *V.* be suspicious of, to suspect 66

sekĕx *V.* to open 66

semĕrx$_{ʌ}$ *V.* **I.** to be quick-minded 66

semĕrx$_{ʌ}$ *V.* **II.** to mix 66

senĕr *ADJ.* new 73

serā̈ *N.* fork 13

serā̈x *V.* to awake 66

serk$_{ʌ}$ *N.* castrated male goat over 3 year 37

setkṻr *N.* pipe cleaner 27

sēr *N.* neckbone 47

sēr xaws/n spine and ribs (meal) 30

siděrkā̈ im top of ear cut off in the form of a 'v' with the apex downwards 41

šidĭrkĕn *ADV.* recently 75

sīk *N.* earrings 28

sod im underside of ear cut off in the form of a 'v' with the apex upwards 41

soɢ/ā *N.* she-deer 54

soɢ$_{ʌ}$dž *N.* Sheep or Goat liver is encased in thin internal fat layer, skewered by metal pole and roasted in open fire (meat) 33

soxŏr ölā̈ *N.* Kite 56

soksā *N.* **1.** bang hair 47

2. horse's mane that ranges from the top of the head to forehead 40

so^{ĭ}lt$_{ʌ}$/sōlt$_{ʌ}$ *N.* smoke pump

sojā *N.* **1.** cuspid 47

2. pipe cleaner 27

sojālx$_{ʌ}$ *V.* to germinate, to sprout 66

solăŋɢ$_{ʌ}$ *N.* rainbow 50

sol^{i}bū *ADJ.* with hump hanging to either side 39

soŋgĭn/söngĭn *N.* onion 53

son^{i}mšĭx/söněmšĭx *V.* to be interested 66

sormūs/n, sörmṻs/n *N.* eyelash 47

sosn *ADJ.* blue grey 71

söŋgĕlx$_{ʌ}$ *V.* to dig 66

sō̈ *N.* night 49

sō̈sĕg *N.* small smoking pipe 28

suws$_{ʌ}$g *N.* weak or watery spirits 43

suwŭrdăx *V.* to claw, to rake up 66

sudtsă/n, sutstsă/n *N.* судас 48

sum/n *N.* bullet 20

sumŭm bux main ditch 54

sur *N.* tanned leather 43

surx$_{ʌ}$ *V.* **I.** to ask 66

surx$_{ʌ}$ *V.* **II.** to study, to learn 66

surkărx$_{ʌ}$ *V.* to snore 64

sū *N.* underarm 47

sū *N.* underarm 47

sūlɢ$_{ʌ}$ *N.* pail, bucket 11

- **modn sūlɢ$_{ʌ}$** wooden bucket 11

sūdx$_{ʌ}$ *V.* to take someone's arm 66

sūs$_{ʌ}$r *N.* marten 55

sūx *V.* to sit 66

süwā̈n xaws$_{ʌ}$/n side's ribs (meat) 30

südgĕlx$_{ʌ}$ *V.* to limp, to hobble 64

sük *N.* axe 19

süldžā̈r *N.* weaving 26

sṻwtš$_{ʌ}$ *N.* chisel 19

sṻdrĕwtš$_{ʌ}$ *N.* type of shelter 1

sṻdžĭŋ *N.* square or circular shaped ornaments 25

sṻl *N.* long hair grown by the tail of a horse 40

sṻlx$_{ʌ}$ *V.* **I.** to thread (~ a needle) 66

sṻlx$_{ʌ}$ *V.* **II.** to put one's hand in 66

sṻltā̈ tsā̈ tea with thin sliced mutton tail 29

— Š —

šabdūlx$_{ʌ}$ *V.* to push, to urge 66

šawā *N.* soft blood boiled inside intestines (meat) 34

šawɢănts$_{ʌ}$ *N.* old woman 45

šaɢā *N.* ankle 48

šaɢāt *N.* humerus (meat) 30

šaglār *N.* running stitch 25

šagšăg *N.* bulrush 52

šal *N.* **I.** wooden floor 7

šal *N.* **II.** a leather prepared from goat or sheepskin 43

šaldāx *V.* 1. to get sticky 2. to be flabby 69

šaldz$_{ʌ}$ *N.* mite 57

šaltšāg *N.* dirt 51

šaŋxăg *N.* horse's mane that is cut in layers 40

šar *ADJ.* yellow 72

šarăldž$_{ʌ}$/n *N.* Wormwood 53

šar bās/n dump dung of horse 9

šarwār *N.* harem pants 24

šar ger yellow ger 2

šar tos/n butter extracted from kumis 42

šar šowū/n Great Eagle-Owl 56

šarxăl *ADJ.* yellowish 72

šaxălt$_{ʌ}$ *N.* smoke pump 10

šat *N.* wooden bars of a camel's pack-saddle serving to secure the saddle-pads 17

šādzɢā *N.* Magpie 56

šār *N.* tea residue leaves 28

šārx$_{ʌ}$ *V.* to go down 66

šašdĭr dū/n historical song 43

šerwĭn *N.* meat pie 34

šēdzgā̈ *N.* smaller wooden basket 11

šēs/n *N.* urine 49

šibtĭr *N.* smell of urine, ammonia 41

šiwā̈ *N.* Stipa glandis 53

šiwĕrlĕk *N.* case that holds wife's hair 28

šiwĭr *N.* **I.** felt insoles 23

šiwĭr *N.* **II.** foot sweat 49

šiwx$_{ʌ}$ *V* to throw 66

šidā̈r *N.* basic stitch 25

šiděndz$_{ʌ}$ *N.* match 11

šidĭrkĕn *ADJ.* recently 75

šid/n, šüd/n *N.* tooth 47

šilā̆gū̆r *N.* poker 10

šilɢăx *V.* to examine, to check, to test 66

šilĭw *N.* **1.** shin-bones 48

2. button loop 21

šilĭwtš$_{ʌ}$ *N.* hanging part of hat in back 22

šimīn ärk^{i} milk vodka 42

šinăɢ *N.* dipper 13

šir *N.* hide 43

širā̆ *N.* floor for stove 10

širdĭg *N.* stitched felt mat 7

širdĕx *V.* to rain 66

širĭg *N.* lawn 53

šīr *N.* **1.** shin, leg 48

2. šīr *N.* animal's four limb ends are torched and cooked *(meat)* 33

3.šīr mal small cattle (sheep and goat) 37

4. termā̆n šīr lower-end of wall 4

šīrĭntšĭlx$_{ʌ}$ *V.* to filch 66

šītĕw *N.* gun 20

šobšĭx *V.* to go a jog trot (horse) 66

šowlā (type of dwelling) 1

šowū/n *N.* bird 55

šoŋ *N.* posts with a tethering-line for horse 17

šoŋxăts$_{ʌ}$ *N.* falcon 56

šor *N.* wooden nose-spit 18

šorā *N.* soil 51

šorɢŏldžĭn im semicircular pieces cut off from top and underside of ear 41

šordāx *V.* to be easily hurt, to sulk 66

šöl/n *N.* soup 31

šörg *N.* pointed stick 9

šulbŭlx$_{ʌ}$ *V.* to scar, to scrape, to rub 66

šulūlx$_{ʌ}$ *V.* to hurry, to hasten 66

šumăr *N.* fat lamp 10

šuŋɢăx *V.* to dive 66

šuŋɢărtsăk *N.* legs of pants 24

šurdăx *V.* to waste away, to get thin 66

šūkărx$_{ʌ}$ *V.* to wheeze 66

šūrā *N.* sedge 53

šūrăg *N.* hut 1

šūrɢ$_{ʌ}$/n *N.* storn 49

šūrx$_{ʌ}$ *V.* **I.** to split 66

šūrx$_{ʌ}$ *V.* **II.** to come together (~ people) 66

šūrxā im top cut off in the form of a 'v' with the apex downwards 41

šūtš$_{ʌ}$x *V.* to tear 66

šūšĭrx$_{ʌ}$ *V.* to imitate the call of in animal as a lure in hunting 66

šüdlĕn xo^{i}/n three-year-old sheep 37

šüdlĕn jamā/n three-year-old goat 37

šüls$_{ʌ}$/n *N.* spit 49

šülū̆s/n *N.* lunx 57

šürgū̆l *N.* kitchen cloth 13

šŭ̄dž *N.* 1. pelvic bone 48

2. pelvis (meat) 30

šŭ̄gū̆l *N.* tea strainer 13

šŭ̄r *N.* fine comb 28

šŭ̄rmĕg *N.* dried curd 42

šürmĕs/n, šürū̆s/n *N.* tendon 48

— T —

ta *PRON* you 70

tawăg *N.* sole of the foot 48

tawălx$_{ʌ}$ *N.* to boil (~ tea) 66

tawălsăn tsā̆ tea with roasted leg parts of mutton 29

taw duɢār *NUM.* 77

taw/n *NUM.* five 76

tawn dzū/n *NUM.* five hundred 77

tawnā xujr *NUM.* 77

tawx$_{ʌ}$dăx *V.* to cut (~ xaragana) 66

tag *N.* **I.** stove lid with handle 10

tag *N.* **II.** wooden tray to dry curds 14

taɢăltsăk *N.* boiled hooves (meat) 33

tax *N.* horseshoe 17

takăr *ADJ.* bent, crooked 74

takš$_{ʌ}$ *N.* small wooden bowl 12

tamɢ *N.* a metal instrument used to sear on fore legs, hind legs, behind and cheeks of horses, camels to mark ownership 41

tamk$_{ʌ}$ *N.* powder tobacco for smoking pipe 28

tanā *PRON.* your 70

tanīg *PRON.* you 71

taŋ kēlīn nōs/n thin fleece of neck and knees 39

taŋnā *N.* palate 47

taŋnā kē patterns overlaid 25

tantšălx$_{ʌ}$ to suffer 66

tarăg *N.* yoghurt 42

tarā/n *N.* crop, grain 54

tarānā tewš$_{ʌ}$ long dish for flour 14

tarɢn *ADJ.* fat 73

tarmūr *N.* rake 19

tarūɢ/n *N.* Marmot 55

tartš$_{ʌ}$ *N.* female marmot 55

tas *N.* Vulture 56

taslūr *N.* similar to noodles but the doughs are cut in larger square shapes 35

tatāl *N.* water hole 51

tatdăk/tatdăg *N.* tendon thread 18

tatrăn *ADJ.* shaking, trembling 74

tašālx$_{ʌ}$ *V.* to shield, to be shady 67

tašx$_{ʌ}$ *V.* to slap 67

tān *N.* Wild leek 53

tānūs/tānūd *PRON.* you 70

tānūsīg *PRON.* you 71

tārtsăg *N.* bag (to filter boiled kumis) 14

täw^{i}lx$_{ʌ}$ *N.* Spiraea 52

täw^{i}/n *NUM.* fifty 76

täw^{ĭ}ts$_{ʌ}$ *N.* kitchen stand 8

tā̆lă̆g *N.* male camel from three to five years 39

tā̆ră̆ŋxā im slit made at the side across the ear 41

tär^{i}g *N.* cropland 54

tewk$_{ʌ}$dĕx *V.* to lock 67

tednā̆ *PRON.* their 70

tednū̆s *PRON.* they 70

tednū̆sīg *PRON.* them 71

tednū̆st$_{ʌ}$ *PRON.* them 71

tēg toggle for knife handle 26

tegtĕg *N.* terrace, plateau 50

tek *N.* billy goat 37

tektĕrx$_{ʌ}$ *V.* to support 67

temā̆ldžĭrgĕn *N.* dragonfly 56

temā̆/n *N.* camel 39

temn *N.* large needle 18

teŋgĕr *N.* sky 49

tendz$_{\Lambda}$ *N.* long whip 17

teŋšĭŋnĕx *V.* to balance a load 67

ter *PRON.* that 70

terkā̆lx$_{\Lambda}$ *V.* to keep kicking out 67

terlĭk *N.* sleeved traditional clothing worn under 'tsegdek' 20

term$_{\Lambda}$ *N.* wall (of "ger") 4

tertšĭlx$_{\Lambda}$ *V.* to keep kicking out 67

tesĕlk$_{\Lambda}$ *V.* to dig, to chip, to nick 67

tesgĕn *N.* Ceratoides 53

tesīk *V.* to get nicked 67

tetĕrlă̆x *V.* to be bad-tempered, to be obstinate 67

tēg *N.* toggle for knife handle 26

tērm$_{\Lambda}$ hand mill 14

tinīx *V.* to stretch 67

tīgā̆n *ADV.* there, that way 75

tīrgĕlx$_{\Lambda}$ *V.* to be worried by flies (livestock) 67

tīrgĕn *N.* generic name of fly 57

tīrĭgdĕx *V.* **I.** to scord, to be cross at 67

tīrĭgdĕx *V.* **II.** ~to drop, to scatter, to leave lying around 67

tīrtšĭx *V* to kick 67

tobtš$_{\Lambda}$ *N.* button 21

towŏrtsăk *N.* cone 52

towx$_{\Lambda}$ *N.* leather washer fixed to the pointed end of a camel's nose-peg 17

toGrū/n *N.* Crane 56

toxā *N.* elbow 47

toxā xarātš skylight made by crossing shrubs over 3

tox$_{\Lambda}$**m** *N.* felt saddle blanket 16

toxš$_{\Lambda}$ *N.* saddle for a camel 17

tokāx *V.* to occur, to happen 67

tokŏg *N.* accessory that is braided to the hair end 28

tolGā *N.* **1.** head 46

2. termā̆n tolGā upper-ends of wall 4

Gandzān tolGā metal chamber holds a tobacco power 27

kokūrān tolGā snuff bottle stopper 27

3. Gosnā tolGā part of the boot that covers foot 23

tom *ADJ.* big 72

tondž$_{\Lambda}$ *ADJ.* pretty clear 74

tondžĭrx$_{\Lambda}$ *V.* to become clear 67

tor^{i}ldzăx/törā̆ldzā̆x *V.* to stand out, to stick out or rise in the distance 67

t**orm**$_{\Lambda}$ yearling camel 39

totxă̆x *V.* to fear 67

tosxūr *N.* trough for water 18

toš$_{\Lambda}$**l** *N.* gooseberry 52

tō$^{\check{i}}$mălx$_{\Lambda}$**/tō̆mā̆lx**$_{\Lambda}$ *V.* to have a rough idea 67

tō^{i}ŋ/tō̆ŋ *N.* kneecap 48

tō^{i}ndă̆x/tō̆ndā̆x *V.* to tie 67

tō^{i}rx$_{\Lambda}$**/tō̆rx**$_{\Lambda}$ *V.* to go round 67

tō^{i}rūlx$_{\Lambda}$**/tō̆rū̆lx**$_{\Lambda}$ *V.* to surround, to put around 67

tōdă̆g *N.* bustard 56

tōrtsă̆k *N.* dome shaped hat for girls 22

tōtšīx *V.* to be too short 67

tögā̆ *ADJ.* roundabout 72

tögā̆lx$_{\Lambda}$ *V.* to go round 67

tögrĕg *ADJ.* circular 72

tögrĕglĕx *V.* to make a circle 67

töl young beast 37

tömělx$_{ʌ}$ *V.* to appoint 67

töměr tulG metal brazier 9

tōkālx$_{ʌ}$ *V* to roll 67

tōlěg *N.* bit of a bridle 17

tōrx$_{ʌ}$ *V.* to get lost, to go astray 67

tōrūl *N.* circular mat 7

tōrūlx$_{ʌ}$ *V.* to mislead, to lead astry, to confuse 67

tuG$_{ʌ}$l *N.* calf 38

tukŭrx$_{ʌ}$ *V.* to set (a dog) on, to incite 67

tulm$_{ʌ}$ *N.* suede leather bag 12

- **Gujrīn tulm$_{ʌ}$** suede bag for flour 14
- **tsāgīn tulm$_{ʌ}$** suede bag for containing pressed tea 12

tulŭmtā maxn meat stored in a barrel and frozen for spring food 35

tumăr *N.* barrel of gun 20

tuŋ/tüŋ *N.* narrow wooden barrel 11

tuŋG$_{ʌ}$rtsăk/tuŋG$_{ʌ}$rtsăg *N.* tobacco bag 27

tuntŭrx$_{ʌ}$ *V.* to wrap up in 67

tuŋxū *N.* kettle 11

tur *N.* frame of door 4

turūbtš$_{ʌ}$ *N.* boots for herding dog's paw 20

turūtx$_{ʌ}$ *V.* to go lome (livestock and dog) 67

tūw *N.* sheepskin blanket 8

tūlā *N.* Hare 55

tūl^{i} *N.* epic 44

tūl^{i}tš *N.* epic singer 44

tūl^{i} xālx$_{ʌ}$ to intone an epic 44

tūrG *N.* felt cover 5

tülkūr *N.* key 7

tüm *NUM.* ten thousand 77

tümb$_{ʌ}$gěldzěk *V.* ~ to pulsate 67

tüŋg$_{ʌ}$ *N.* feather-grass 53

tüntŭg *N.* pillow 8

türā *N.* spat of boots 23

türālx$_{ʌ}$ *V.* to stick (something) into the shaft of a boot 68

türūlx$_{ʌ}$ *V.* to come first 68

tütněx *V.* to be flustered, to be upset, to panic 68

tütnū *ADJ.* hurred, hasty 73

tūg *PRON.* him, her, it 71

tūnā *PRON.* his, her 70

tūnd$_{ʌ}$ *PRON.* him, her, it 70

tūtěgněx *V.* to maunder 68

— TS —

tsawăg *N.* cotton cover between roof and cabers 6

tsaGāŋ *ADJ.* white 71

tsaGān idā/n dairy product, milk product 42

tsaGān max/n colon (meat) 32

tsaGān tarā/n wheat 54

tsax *N.* **I.** hook 3

tsax *N.* **II.** Gull 56

tsaxălx$_{ʌ}$ *V.* to reverse, to go backward 68

tsaxnăx *V.* to hurry 68

tsakăldăg *N.* iris 53

tsakălx$_{ʌ}$ *V.* to run 68

tsakūr *N.* flint (hard, white stone

to ignite fire) 26

tsakūr bū flintlock 20

tsalămdăx *V.* to lasso 68

tsalm$_{A}$ *N.* lasso 17

tsamx$_{A}$rā *N.* stretcher (of skylight) 2

tsar *N.* Ox 38

tsarātā *ADJ.* intricate 74

tsartsāxā *N.* grasshopper 56

tsas/n *N.* snow 50

tsatsăl *N.* wooden spoon 13

tsatsămdăx *V.* to feel anxious 68

tsā *ADV* behind, beyond 75

tsār *ADV* there, further, that way 75

tsäw^{i} *N.* groin 48

tsäw^{j}lū̄r *N.* long saddle-girth 16

tsā̄ *N.* tea 28

tsā̄gīn idā̄/n tea leaves 28

tsegdĕk *N.* long sleeveless deel (traditional clothing) 20

tseŋ *N.* female swam 56

tser *N.* phlegm 49

tsetsĕg *N.* flower 53

tsetskā̄ *N.* eyeball 47

tsirgĭx *V* to drip, to leak, to flow 68

tsitsĭrgăn *N.* Hippopohae 52

tsitsĭrxā *N.* mesentery (meat) 31

tsobd$_{A}$ *N.* tree-stump 52

tsowlăx *V.* to leap about, to prance 68

tsog *N.* ember 8

tsox *N.* wooden mortar for grinding 14

tsoxdăx *V.* to pound 68

tsoklūr *N.* **I.** silver piece to strike tobacco ash 27

tsoklūr II. *N.* Woodpecker 56

tsokŏldăx *V.* to fight 68

tsokŏx *V.* to beat 68

tsokūr *N.* pestle 14

tsoŋnăx *V.* to pound 68

tsorg$_{A}$ *N.* chimney 10

tsō^{i}ldăx/tsō̄ldĕx *V.* **I.** to throw 68

tsō^{i}ldăx, tsō̄ldĕx *V.* **II.** to patch 68

tsögrĕg im semicircular piece cut off from the underside of the ear 41

tsöldĕx *V.* to be thirsty 68

tsös/n *N.* gall 49

tsō̄dž *N.* lock 7

tsō̄džĭlx$_{A}$ *V.* to lock 68

tsō̄n *ADJ.* few 74

tsō̄rmĕg *N.* pool 51

tsulbūr *N.* leading-rein 17

tsumărx$_{A}$ *V.* to break in 68

tsus/n *N.* blood 49

— TŠ —

tšabtšĭx *V.* to chop 68

tšamāg *PRON.* me, you 71

tšašgăx *V.* to bawl, to cry 68

tšaškūrdăx *V.* to cry 68

tšēdž *N.* **1.** chest 47

2. un^{i}nā̄ tšēdž head of caber 4

tši *PRON.* you 70

tšiwg *N.* grove 52

tšiwū̆s/n *N.* marsh 51

tšiwx$_{ʌ}$ *N.* **I.** catapult 19

tšiwx$_{ʌ}$ *V.* **II.** to drown, to sink 68

tšidx$_{ʌ}$ *V* to be able 68

tšigā̆/n *N.* a fermented drink made directly from mare's milk 42

tšigts$_{ʌ}$xā *N.* little finger 48

tšikĭlx$_{ʌ}$ *V.* **I.** to level 68

tšikĭlx$_{ʌ}$ *V.* **II.** to bud, to sprout 68

tšikĭrk$_{ʌ}$ *V.* to become level 68

tšik$_{ʌ}$/n *N.* ear 47

tšiksĕn delū̆/n stuffed spleen (meat) 33

tšikt$_{ʌ}$ *N.* toggle 15

tšiktăx *N.* strap 7

tšilā̆x *V.* to drink, to finish 68

tšilgĭr *ADJ.* bright 74

tšilgĭrx$_{ʌ}$ *V.* to clear up 69

tšimg$_{ʌ}$/n *N.* **1.** bone marrow 47

2. jendĕŋgīn tšimĭg/n stovepipe 10

tšilx$_{ʌ}$ *V.* to finish 68

tšilū̆rkĕx *V.* to feel tired 68

tšimg$_{ʌ}$/n *N.* 1. bone marrow 48

2. bone marrow (meat) 31

tšimĭlx$_{ʌ}$ *V.* to be dissatisfied 68

tšimĭrxā̆ *N.* temple of body 47

tšimkū̆r *N.* fire tongs 10

tšiŋ *N.* black tea 29

tšinăx *V.* to boil 68

tšindăɢ/n *N.* White hare 55

tšindĕr *N.* ashes 8

tšinī *PRON.* your 70

tšiŋnĭx *V.* to listen 68

tširɢā *N.* (type of cotoneaster) 52

tširĭmnă̆x *V.* to keep blinking 68

tširlĕx *V.* to cry, to scream 68

tširmā̆x *V.* to try 68

tšišgĭx *V.* 1. to try 2. to roar, to bellow 69

tšitšĭlděx *V.* to get in a tangle 69

tšīděm *N.* emulsion 29

tšīlĭrx$_{ʌ}$ *V.* to get tight 69

tšowxāx *V.* to sit with one leg on the ground and the other knee raised 69

tšolū/n *N.* stone 51

tšolūn daws$_{ʌ}$/n rock-salt 51

tšolūn xorā stone pen 40

tšolūn tulɢ rock brazier 9

tšon *N.* Wolf 55

tšonān kitšĭg/n wolf-cub 55

tšoŋnūn *N.* chough 56

tšorwāx *V.* to pout, to be pursed (the lips) 69

tšotš$_{ʌ}$x *V.* to start, to get a shock, to jump 69

tšotšūrdăx *V.* to be startled 69

tšödĕr *N.* hobble 17

tšütškū̆ *tabo. N.* kid, young goat under one year 37

tšū̆gĕlx$_{ʌ}$ *V.* to get a goat to let down its milk 69

tšū̆gĕn *tabo. N.* kettle 11

— U—

ubdž$_{ʌ}$ *N.* sucking-bottle 16

ubdžĭx *V.* to feed from a bottle 69

udărx$_{ʌ}$ *V.* to rip 69

uɢādūr *N.* scrubber, scourer 13

uxūr *N.* horn spoon 14

- **ɢujrīn uxūr** *N.* spoon made by horn for flour 14

ujlăɢ *N.* the eternal knot 26

ujdŭl *N.* sewing 25

ujx *V.* **I.** to sew 69

ujx *V.* **II.** to tie 69

ul *N.* **1.** boots' sole 23

2. ketā̆n ul tinder 26

ulān *ADJ.* red 72

ulān idā̆/n *resp.* meat 29

ulās/n *N.* Poplar 52

ulĭwrăx *V.* to roll, to slip 69

ulĭr *N.* Snowcock 56

ultšīx *V.* to be flabby 69

umdāsx$_{ʌ}$ *V.* to be thirsty 69

umd$_{ʌ}$/n *N.* drink 28

umkăx/uŋkăx *V.* to dig out, to hollow out 69

ums$_{ʌ}$/n *N.* horse guts (meat) 33

umtăglăx *V.* to pulverize, to powder 69

umtărx$_{ʌ}$ *V.* to go out (fire, light, etc…) 69

umŭlx$_{ʌ}$ *V.* to smoulder, to smoke 69

umšĭlx$_{ʌ}$ *V.* to make round, to make into a ball 69

umsĭx *V* to read 69

un$_{ʌ}$ɢă/n *N.* foul (one year old horse) 38

un^{j}/n *N.* caber 4

- **totxān un^{i}/n** linder cabers 4

urāɢūl *N.* pentaphylloides 53

urāl *ADV* southwards 75

ur$_{ʌ}$g elkĭn kinship 45

urɢ$_{ʌ}$mal *N.* plant 51

urdz$_{ʌ}$năn *ADV.* the year before last 75

url *N.* lips 47

urm$_{ʌ}$ *N.* hot ashes 8

urx$_{ʌ}$ *N.* snare 19

usălɢā *N.* watering 54

usărx$_{ʌ}$ *V.* to break down, to collapse 69

us$_{ʌ}$ŋ xā̆nă̆g khainag born from a yak-cow 38

us/n *N.* water 51

ut *ADJ.* long 72

utălx$_{ʌ}$ *V* to cut off 69

utā/n *N.* smoke 8

utdăx *V* to be too long 69

ut dū/n long song 43

utx$_{ʌ}$ *N.* knife 13

utxălx$_{ʌ}$ *V.* to knife 69

utxăts *N.* well-bucket 18

ut nōs/n long fleece 39

utsts$_{ʌ}$/n *N.* thread 18

uttšĭx *V.* to cut, to slice up 69

ū *ADJ.* broad 74

ūd *N.* bridle-bit 16

ūdx$_{ʌ}$ *V.* to wide 69

ūl *N.* mountain 50

ūrăg *N.* first milk produced after delivery 41

ūrūlx$_{ʌ}$ *V.* to get (something) stopped, to cease 69

ūrx$_{ʌ}$ *V.* to stop, to give up 69

ūx *V.* to drink 69

ūts$_{ʌ}$ *N.* spine and rump (meat) 34

— Ü —

üwx$_{ʌ}$ *V.* to rot 69

üwlīn iděš winter food 35

üwŭl/öw$_{ʌ}$l *N.* winter 50

üwŭldzěx *V.* to pass the winter 69

üdā̆r *N.* thin leather thread 19

- **termā̆n üdā̆r** staple to connect walls 4

ükŭg *N.* chest for kitchen 7

ük$_{ʌ}$r *N.* cow, ox 38

ük$_{ʌ}$x *V.* to die 69

üj gišŭ̄ *N.* joint 48

üjděx *V.* to freeze 69

üjn *N.* Ermine 55

üjr *N.* flood 50

ülā̆k/ülā̆x *V.* to blow 69

ülk$_{ʌ}$/ülx$_{ʌ}$ *V.* to be too many, to be over, to be surplus 69

ülŭ̄ *ADJ.* better 74

ümd/n *N.* pants 23

üměrx$_{ʌ}$ *V.* to fall off, to be torn 69

ümsěx *V.* **I.** to wear 70

ümsěx *V.* **II.** to kiss 70

üms/n *N.* ash 8

üněg/n *N.* Fox 55

ürā̆ *N.* three to the five years old male horse 38

ürěwx$_{ʌ}$ *V.* to go slowly 70

ür/n *N.* **1.**kid **2.**daughter 45

ürŭwtěr *N.* rasp 19

ürŭ̄dx$_{ʌ}$ *V.* to go down 70

üsělx$_{ʌ}$ *V* **I.** to put milk 70

üsělx$_{ʌ}$ *V.* **II.** to pound (~ grain) 70

üs/n *N.* **I.** milk 42

üs/n *N.* **II.** hair 46

üstā̆ maxlā winter hat 22

üstā̆ tsā̆ milk tea 29

ütš *N.* generic name for winter garment lined with sheepskin 21

ŭ̄d/n *N.* door 7

ŭ̄dx$_{ʌ}$ *V.* to be bored, to get tired (of) 70

ŭ̄g *PRON.* him, her, it 71

ŭ̄l/n *N.* cloud 50

ŭ̄mŭ̄lx$_{ʌ}$ *V.* **I.** to collect 70

ŭ̄mŭ̄lx$_{ʌ}$ *V.* **II.** to misbehave, to be unruly 70

ŭ̄nā̆ *PRON.* its 70

ŭ̄nd$_{ʌ}$ *PRON.* him, her, it 70

ŭ̄rgělx$_{ʌ}$ *V.* to doze, to be sleepy 70

ŭ̄rŭ̄l *N.* crumbed curds 42

ŭ̄sěglěntā̆ *ADJ.* beautiful 73

ŭ̄ts *N.* reserved meat 35